

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Riigi- ja haldusõiguse õppetool

Liisa Paltsar

**EESTI RESIDENDIST ÄRIÜHINGU TULUMAKSUGA MAKSUSTAMISE ERIPÄRA
EELISED JA PUUDUSED RAHVUSVAHELISES KONKURENTSIS**

Magistritöö

Juhendaja
dr. iur Lasse Lehis

2015

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Ajalooline aspekt	8
2. Ettevõtte tulumaksu reformiga saavutada soovitud eesmärgid	11
2.1. Uue tulumaksusüsteemi eeldatav positiivne mõju ettevõtete investeerimisotsustele	11
2.2. Ettevõtete ning ametiasutuste halduskoormuse vähendamine	18
3. Eestis kehtiva tulumaksusüsteemi võimalikud kitsaskohad	24
3.1. Riikide maksusüsteemide erinevustest tingitud üldised probleemid	24
3.2. Võimalikud Eesti ettevõtte tulumaksuga maksustamise süsteemi kitsaskohad Euroopa Liidu õiguse tasemel	31
3.2.1. Vastavus ema- ja tütarühingu direktiivile	34
3.3. Kasumi Eestist varjatult välja viimise võimalikkus/võimatus	41
3.3.1. Siirdehinnad	42
3.3.1.1. Siirdehindade kasutamine maksuplaneeringutes rahvusvahelisel tasandil ehk nn <i>double-Irish</i> kaasused	44
3.3.2. Kontsernisisesed laenud	47
3.4. Äriühingute ühinemine ja jagunemine ning selle käigus esile kerkida võivad maksuõiguslikud probleemid	55
4. Kas tuleks kaaluda süsteemi muutmist?	59
Kokkuvõte	62
The Advantages and Disadvantages of the Taxation of Distributed Profits in International Competition	67
Kasutatud materjalid	72
I. Kasutatud kirjandus	72
II. Kasutatud õigusaktid	73
III. Kasutatud kohtupraktika	73
IV. Muud materjalid	74

Sissejuhatus

Aastal 2000 muutis Eesti äriühingute tulumaksuga maksustamise süsteemi drastiliselt. Kasutusele võeti maailmas ainulaadne tulumaksusüsteem, mille puhul ei maksustatud mitte äriühingu teenitud kasumit, vaid tulumaksu tuli hakata tasuma üksnes kasumi jaotamisel. Võib julgelt öelda, et taolise süsteemi kehtestamine sai rahvusvahelisel tasandil nii negatiivset kui ka positiivset tagasisidet – rohkem siiski negatiivset. Paljud negatiivsed hinnangud tulenesid pigem süsteemi uudsusest rahvusvahelise kogukonna silmis kui reaalsest puudujääkidest süsteemi toimimises.

Enamikes maailma riikides maksustatakse äriühinguid kahel tasandil – esimesel korral kasumi teenimisel ning teisel korral kasumi jaotamisel. Sealjuures on riigid näinud ette meetodid eelpool kirjeldatud viisil tekkiva topeltmaksustamise olukorra vältimiseks. Teatud juhtudel on kehtestatud erinevaid maksusoodustusi ning mõningatel juhtudel on ette nähtud madalam maksumäär kasumi jaotamisel makstavale tulumaksule. Mõnel juhul on väljamakse saajal võimalik oma tulude deklareerimise järgselt saada enammakstud tulumaks tagasi. Tegemist võib olla vormiliselt keerukate protsessidega, kus tulud tuleb kõigepealt deklareerida äriühingu tasandil ning seejärel väljamakse saaja tasandil ning kus tuleb esitada mitmeid dokumente ja aruandeid. Pole kahtlust, et kõige sellega kaasneb aja- ning ressursikulu.

Maksusüsteemide kujundamisel tuleb riikidel järgida põhimõtet, et maksud peaksid olema neutraalsed ning ei tohiks mõjutada ettevõtjate majanduslikke otsuseid osas, mis puudutab ettevõtte asukoha või investeerimiskoha valikut. Euroopa Komisjon on öelnud, et kui riikidevahelised maksuerinevused võimaldavad ettevõtjatel valida, millises riigis oleks kõige soodsam toota, millises riigis oleks kõige tasuvam investeerida ning millises riigis saaks maksta kõige vähem makse, siis viib see kokkuvõttes Euroopa Liidu rahvusvahelise konkurentsivõime langemiseni.¹

Samas on selge, et maksude näol on tegemist ainult ühe elemendiga ning soodne maksupoliitika ei kompenseeri näiteks infrastruktuuri puudujääke, piiratud juurdepääsu turgudele või teisi investeerimistingimusi. Kuigi peamine tähelepanu on koondunud ettevõtte

¹Euroopa Komisjon, Company Taxation in the Internal Market, COM(2001)582 final. Brüssel 23.10.2001 – arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/company_tax_study_en.pdf, lk 26 (03.05.2015);

tulumaksule, tuleb teadvustada ka teiste maksude tähtsust (energia maksumus, tööjõu maksumus jms).²

Eesti asub majanduslikus mõttes strateegiliselt väga hea koha peal. Nagu Peeter I nimetas Eestit aknaks Euroopasse, võib ka praegusel hetkel öelda, et Eestist on võimalik kaupu transportida ükskõik kuhu (laevatransiit, lennundus, maanteetransport). Võrreldes teiste Euroopa riikidega on Eestis transpordi maksumus ka märgatavalt odavam. Samuti on Eestis odavamad tööjõukulud. Eestil on olemas kõik eeldused, et potentsiaalseid investoreid ligi tõmmata. Samas on elu näidanud, et suurettevõtete Eestisse meelitamine on raske ning paljude suurettevõtete, mis Eestis tegutsevad, peakorterid asuvad Eesti asemel tõelistes majanduslikes tõmbekeskustes.³

Eestis kehtiva äriühingu tulumaksuga maksustamise süsteemi ainulaadsus on tekitanud nii siseriiklikul kui ka rahvusvahelisel tasandil väärarvamusi. Algselt oli levinud arusaam, et Eesti on kaotanud ettevõtte tulumaksu, kuigi tegelikkuses lükkus maksustamise hetk lihtsalt ettepoole – kasum maksustatakse selle jaotamise, mitte selle teenimise hetkel. Mõningatel juhtudel kardeti Eesti muutumist maksuparadiisiks. Samuti arvati, et Eestis kehtiv äriühingute tulumaksuga maksustamise süsteem ei ole vastavuses Euroopa Liidu õigusega.

Selleks, et riigi majandus areneks, loodaks töökohti jms, on vaja muuta riigis olev majanduskeskkond ettevõtjate jaoks atraktiivseks. Kahelda ei saa selles, et investorid eelistavad kindla majandustraditsiooniga ja stabiilset keskkonda, kus on võimalik toota võimalikult väikeste kuludega, kuid mis on samas tarbijale piisavalt lähedal. Maksusüsteem on üks aspektidest, mis investeerijate otsuseid mõjutab. Kuna Eestis kehtiv äriühingu tulumaksuga maksustamise süsteem on unikaalne, siis on õigustatud rahvusvahelisel tasandil üles kerkinud erinevad küsimused seoses Eesti tulumaksusüsteemi õiguspärasusega.

Eeltoodust lähtuvalt on käesoleva töö eesmärgiks leida vastus küsimusele, millised on rahvusvahelises konkurentsivõimelises Eestis kehtiva äriühingu tulumaksuga maksustamise süsteemi eelised ja puudused ning seda just riikide ees, kus kehtib klassikaline tulumaksuga maksustamise süsteem. Eesmärgist tulenevalt on töös uuritud kaht põhiprobleemi. Esiteks uuritakse, kuidas ja kas üldse on Eestis kehtestatud äriühingu tulumaksuga maksustamise süsteem mõjutanud äriühingute investeerimisotsuseid ning kas maksude administratiivse

² OECD Policy Brief, *Tax Effects on Foreign Direct Investment*, Veebruar 2008, lk 4. Kättesaadav aadressil: <http://www.oecd.org/investment/investment-policy/40152903.pdf> (03.05.2015);

³ Nt Skype on registreeritud Luksemburgis ja USA-s, kuigi tegemist on Eesti idufirmaga.

poolega tegelemisega kaasnev halduskoormus on Eestis suurem või väiksem võrreldes teiste riikidega. Teiseks on uuritud, millised on Eesti tulumaksusüsteemi võimalikud kitsaskohad.

Käesolev magistritöö on jagatud neljaks peatükiks. Töö esimeses peatükis annab autor põgusa ülevaate Eesti äriühingu tulumaksuga maksustamise süsteemi ajaloolistest pidepunktidest. Peatükis tuuakse välja, millised olid peamised muudatused, mis 2000. aastal kehtima hakanud tulumaksuseadusega sisse viidi. Peatüki üldiseks eesmärgiks on lugejale taustateadmiste andmine ning selguse loomine, miks üldse oli vajalik varasemalt kehtinud tulumaksusüsteem uue vastu välja vahetada.

Töö teises peatükis uurib töö autor lähemalt eesmäärke, mida uue tulumaksusüsteemi kehtestamisega sooviti Eestis saavutada. Töö teine peatükk on jaotatud kaheks alapeatükiks, millest esimene käsitleb tulumaksusüsteemi mõju ettevõtjate investeerimisotsustele ning teine vaatleb lähemalt uue süsteemi mõju äriühingute koormusele ning seda just administratiivse nurga alt. Võrdlevalt toob autor välja erinevate riikide maksusüsteemid ning võrdleb sealseid maksusüsteeme Eestis kehtivaga.

Teise peatüki esimeses alapeatükis analüüsib töö autor seda, kas Eestis kehtestatud tulumaksusüsteem on avaldanud mõju äriühingute investeerimisotsustele. Nimelt oli tulumaksuseaduse eelnõu algatajate üheks peamiseks sooviks muuta Eesti atraktiivseks välisinvestoritele. Välisinvesteeringute kasv oleks enesega kaasa toonud tootlikkuse suurenemise ning töökohtade arvu tõusu. Investeerimisotsuste võimalike mõjutajatena on käsitletud nii äriühingutele pandud halduskoormust tulumaksu arvutamisel, deklareerimisel ja maksu tasumisel kui ka tulumaksusüsteemi enese olemust. Nimelt soodustab Eesti oma küllaltki kõrge tulumaksumääraga (20%) pigem kasumi mittejaotamist ning selle ettevõttesse reinvesteermist. Seeläbi on võimalik ettevõtet arendada ning teha seda omavahendite arvel. Omavahendite kasutamine vähendab aga sõltuvust võõrkapitalist.

Üks faktoritest, mis määrab kindlaks, kui suurel hulgal investoreid suudab riik ligi tõmmata, on see, kui ettevõttesõbralikuks peetakse maksude administratiivset poolt (deklaratsioonide esitamine, maksete arvutamine, vaidluste lahendamine nende tekkimise korral). Investorid otsivad potentsiaalses investeerimiskeskkonnas kindlust, etteaimatavust, terviklikkust ning maksureeglite rakendamiseks vajaminevat võimalikult väikest ajakulu.⁴ Maksude administratiivse poolega seotud faktoreid ei tohi kindlasti jätta tähelepanuta, sest neil on

⁴ OECD Policy Brief. Tax Effects on Foreign Direct Investment, 2008 – Arvuitvõrgus <http://www.oecd.org/investment/investment-policy/40152903.pdf>, lk 4 (03.05.2015);

äriühingute jaoks suur kaal. Maksureeglid peaksid tooma maksumaksjate jaoks kaasa võimalikult vähe kulutusi ning vähendama valitsuse administratiivkulusid, püüdes seejuures kõrvaldada maksudest kõrvalehoidumist ning maksude vältimist.⁵

Maksude tasumise administratiivset poolt käsitletakse käesoleva töö teise peatüki teises alapunktis. Analüüsitud on erinevates riikides tegutsevate äriühingute koormust maksuseadustega kehtestatud nõuete täitmisel. Välja on toodud, kui palju kulub keskmiselt äriühingutel aega, et esitada vajalikud deklaratsioonid ning teha vajalikud arvutused. Enamasti on analüüsis käsitletud Euroopa Liidu liikmesriike, kuid sisse on toodud ka värvikamaid näiteid Lõuna-Ameerikast, kus maksude tasumise administratiivse poolega tegelemine võib võtta kordades kauem aega kui Euroopa riikides. Viidatud peatükis võrreldakse erinevate riikide maksusüsteemide administratiivset poolt Eesti tulumaksusüsteemi administratiivse poolega ning jõutakse analüüsi tulemusena järeldusele, kas Eesti süsteem on ettevõtjate ning ka haldusorgani jaoks kergemini või raskemini hallatav, kui teiste riikide maksusüsteemid ning selle pinnalt teeb töö autor järelduse Eesti maksusüsteemi atraktiivsuse kohta investorite jaoks.

Töö kolmas peatükk keskendub Eesti tulumaksusüsteemi võimalikele kitsaskohtadele. Kolmanda peatüki esimeses peatükis annab töö autor ülevaate sellest, millised maksuõiguslikud probleemid on üles kerkinud rahvusvahelisel tasandil ning milliseid probleemkohti on tekitanud see, et Euroopa Liidu liikmesriikides kehtivad erinevad maksustamisreeglid. Ülevaade antakse Euroopa Liidus kehtivatest üldistest põhimõtetest ning tuuakse välja asjakohane Euroopa Kohtu praktika. Töö autor analüüsib samuti, mil määral on vajalik erinevate riikide maksupoliitikate ühtlustamine – kas selleks on üldse vajadus ja miks iga riik ei või piiramatult kasutada oma pädevust maksustamisreeglite kehtestamisel. Samuti selgitab töö autor, kas riikidevaheline konkurents välisinvesteeringute riiki meelitamisel on tekitanud nn *race to the bottom* olukorra, kus riigid kehtestavad üksteise võidu järjest madalamaid maksumäärasid. Ei ole kahtlust, et madalam maksumäär on potentsiaalsetele investeerijatele ligitõmbavam kui kõrgem maksumäär. Samas ei tohi selline võidujooks viia selleni, et riigid on sunnitud oma tulumaksumäärasid langetama peaaegu et olematule tasemele.

Töö kolmanda peatüki teises alapeatükis analüüsib töö autor täpsemalt, millised probleemkohad võivad Euroopa Liidu õiguse tasemel Eesti tulumaksuseaduses esile kerkida

⁵ OECD Tax Policy Studies. Tax Policy Reform and Economic Growth, 20/2010, lk 18;

ning kas kriitika Eesti tulumaksusüsteemi suhtes on õigustatud. Lähemalt on vaadatud Eesti süsteemi vastavust ema- ja tütarühingu direktiivile. Töö kolmanda peatüki kolmandas alapeatükis otsib autor vastust küsimusele, kas Eestis kehtiv õiguslik regulatsioon võimaldab Eestist kasumit välja viia või mitte ning milliseid vahendeid saab riik kasutada selleks, et ettevõtted kasumit varjatult välja ei viiks. Eestis kehtiv 20%-line tulumaksumäär on võrreldes teiste riikidega märgatavalt kõrgem (võrreldes omavahel sarnase arengutasemega riike). Seejuures kehtib üldteada reegel, et mida kõrgemad on maksumäärad, seda suurem on oht pettustele. Töö autor püüab välja selgitada, kas sellistel kartustel on alust. Kolmanda peatüki neljandas alapeatükis käsitleb autor äriühingute ühinemisel ja jagunemisel üles kerkida võivaid maksuõiguslikke probleeme. Töö neljandas peatükis käsitleb töö autor lühidalt võimalusi Eestis kehtiva tulumaksusüsteemi muutmiseks.

Käesoleva töö teema on aktuaalne seepärast, et kasvavates konkurentsitingimustes on oluline, et riigid suudaksid oma maksusüsteemi reegleid optimeerida just nii palju, et tagada investeeringute kasv ning seejuures ka riigitulude suurenemine. Selleks on aga vaja, et riigi maksusüsteem ei tõstataks rahvusvahelisel tasandil küsimusi. Eestis kehtiv tulumaksusüsteem on seda korduvalt teinud ning ikka veel leidub kogukondi, kellel isegi 15 aasta möödumisel on säilinud teatud ebausk. Ebausu kummutamiseks on vaja uurida tulumaksusüsteemi nõrkusi ja tugevusi potentsiaalsetele investoritele huvi pakkuda võivast vaatenurgast. Töö autorile teadaolevalt ei ole Eestis kehtivat tulumaksusüsteemi selliselt veel uuritud.

Töös püstitatud eesmärkide saavutamiseks on töös kasutatud peamiselt ajaloolist ja võrdlevat meetodit. Töö algmaterjalina on autor kasutanud nii õiguskirjandust kui ka statistilisi andmeid. Suur osakaal on ka meedias kajastatud uudistel. Töö teoreetilises osas on viiteid erinevatele Euroopa Kohtu lahenditele, Euroopa Komisjoni soovitudele ning OECD kirjutistele ning analüüsidele. Kasutatud on ka asjakohast Riigikohtu praktikat.

1. Ajalooline aspekt

Alates 2000. aastast kehtiv tulumaksuseadus (TuMS) on kolmas tulumaksuseadus taasiseseisvunud Eesti ajaloos. Enne 1994. aastat kehtisid füüsiliste ja juriidiliste isikute maksustamiseks eraldi seadused ning füüsilistele isikutele kehtisid progresseeruvad maksumäärad.⁶ Taasiseseisvunud Eestis kehtis algselt kaks eraldi tulumaksuseadust – 01.01.1991 jõustunud Eesti Vabariigi üksikisiku tulumaksu seadus ja 01.01.1992 jõustunud Eesti Vabariigi ettevõtte tulumaksu seadus. Ka juriidilise isiku kasumile rakendatud maksumäärad olid alguses progresseeruvad, kuid alates 20.06.1992 toimunud rahareformist kehtis ühtne 35%-line maksumäär.⁷

8. detsembril 1993. aastal võttis Riigikogu vastu tulumaksuseaduse, mis reguleeris nii füüsiliste kui juriidiliste isikute maksustamist.⁸ Seadus jõustus 1. jaanuaril 1994. Selle seadusega tunnistati kehtetuks varasem üksikisiku tulumaksu seadus ja ettevõtte tulumaksu seadus. 1. jaanuaril 1994 jõustunud seadust muudeti kokku 34 korda.⁹

Aastal 1996 hakkas hoogu koguma idee ettevõtte tulumaksu kaotamisest. Idee esirinnas oli tol ajal Reformierakond, kes algatas 24. jaanuaril 1996 Riigikogus ka tulumaksuseaduse muutmise eelnõu. Reformierakonna esialgset kava ei saanud aga edu, sest koalitsioon lagunes ning eelnõu arutelu lõpetati. Uuesti tuli ettevõtete tulumaksust vabastamise idee päevakorda enne 1999. aasta Riigikogu valimisi. Toona avaldas üks Reformierakonna juhtfiguure, Siim Kallas, Eesti Päevalehes artikli „Ettevõtted tulumaksust vabaks“. Seekord saatis algatust edu, sest sellega ühinesid ka ettevõtlusorganisatsioonid. Reformierakond esitas seejärel uue eelnõu fraktsiooni menetlusse. Eelnõus oli tehtud küll teatud korrekture, kuid eelnõu eesmärk ja üldpõhimõte – mitte maksustada äriühingu teenitud tulu – jäi muutumatuks.¹⁰

2000. aasta tulumaksuseaduse vastuvõtmise protsess on olnud kiire. Seadus võeti Riigikogus vastu 15.12.1999, president kuulutas selle välja 27.12.1999 ning seadus ilmus Riigi Teatajas 30.12.1999, jõustudes seejuures 01.01.2000.¹¹

⁶ Lehis, L. Eesti maksuseaduste kommentaarid. Tartu 2014, lk 81;

⁷ Lehis, L. Maksuõigus. 3., täiendatud ja muudetud trükk. Tallinn: Juura 2012, lk 170;

⁸ Seaduse koostamisel tugineti Harvardi ülikooli spetsialisteide poolt koostatud *Basic World Tax Code*’ile. Inglise keelne versioon on arvutivõrgus kättesaadav – [http://www.taxhistory.org/www/bwtc.nsf/PDFs/basica.pdf/\\$file/basica.pdf](http://www.taxhistory.org/www/bwtc.nsf/PDFs/basica.pdf/$file/basica.pdf) (03.05.2015);

⁹ Lehis, L. Tulumaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tartu: OÜ Casus 2000, lk 9;

¹⁰ *Ibid.* lk 9-10;

¹¹ Huberg, M. 10 aastat tulumaksuseadust MaksuMaksja pilgu läbi – MaksuMaksja, 2010, nr 1;

Reformi peamiseks ajendiks oli Eesti kapitalivajadus, mida sooviti leevendada ühelt poolt läbi investeerimis- ja ettevõtluskeskkonna atraktiivsuse tõstmise ja teiselt poolt läbi Eesti kui soodsa majanduskeskkonnaga riigi reklaamimise välismaal. Mõju oodati eelkõige ettevõtte tasandil läbi investeeringute suurenemise.¹²

Uue tulumaksuseaduse suurimaks puuduseks oligi see, et selle vastuvõtmisega kiirustati liialt ning kõiki võimalikke probleemkohti ei jõutud läbi mõelda. Taolise kiirustamise üheks põhjuseks oli see, et tulumaksu maksustamisperioodiks on kalendriaasta ning järgmine võimalus oleks tekkinud 1. jaanuaril 2001. Kõige problemaatiliseks kujunesidki seaduse rakendussätted.¹³

2000. aastal kehtima hakanud tulumaksuseadus ei saanud kaua oma esialgsel kujul kehtida. Seaduses hakkasid ajapikku ilmnema vastuolud ning puudujäägid, mida prooviti läbi mitmete seadusemuudatuste kõrvaldada. Olulised muudatused viidi tulumaksuseadusesse sisse seoses Euroopa Liiduga liitumisega (2004. aastal). Peale seda viidi tulumaksuseadus kooskõlla ema- ja tütarühingu direktiiviga.¹⁴

Tulumaksuseaduse põhiliseks erinevuseks võrreldes varasemaga oli tulumaksu objekti muutmine. Eestis registreeritud juriidilised isikud ei pidanud enam maksma tulumaksu teenitud kasumilt, vaid nad pidid tulumaksu maksma jaotatud kasumilt. Tulumaksu kui sellist ei kaotatud, vaid juriidiliste isikute tulumaksu objekt muutus „tagurpidiseks“. Varem võeti tulumaksu kasumilt ning seadus loetles rea kulusid, mida ei lubatud maksustatavast tulust maha arvata. 2000. aastal kehtima hakanud tulumaksuseaduse kohaselt maksustati kulusid, mida varem ei lubatud tulust maha arvata. Seega on tegemist nn kasumijaotusmaksuga, mille objektiks on residendist juriidilise isiku või püsiva tegevuskoha poolt tehtud väljamaksed.¹⁵ Varem kehtinud tulumaksuseadusega maksustati seega teenitud kasum. Jaotatud kasumilt arvestatud tulumaks kuulus aga hiljem tasaarvestamisele, kusjuures dividendi saajal ei tekkinud tulumaksukohustust. Kehtiva tulumaksuseadusega teenitud kasumit ei maksustata,

¹² Poliitikauuringute Keskus Praxis. Ettevõtete jaotamata kasumi mittemaksustamise mõju investeeringutele ja majandusarengule. Tartu-Tallinn 2010 – Arvutivõrgus https://riigikantselei.ee/sites/default/files/content-editors/TOF/TOF_uuringud/74_ettevotete_kasum_rm_raport.pdf, lk 4 (03.05.2015);

¹³ Lehis, L. (viide 9), lk 21;

¹⁴ Lehis, L. (viide 7), lk 220;

¹⁵ Lehis, L. (viide 9), lk 11;

kuid tulumaksukohtustus tekib kasumi jaotamisest. Dividendid on ka kehtiva tulumaksuseaduse alusel saaja jaoks maksuvabad.¹⁶

Kehtivas õiguses näeb Eesti residendist juriidilise isiku maksustamise korra tulumaksuseadus¹⁷ ette järgmiselt – TuMS § 50 lg 1 sätestab, et residendist äriühing maksab tulumaksu dividendide või muude kasumieraldistena jaotatud kasumilt nende väljamaksmisel rahalises või mitterahalises vormis. TuMS § 6 lg 2 kohaselt on juriidiline isik resident, kui ta on asutatud Eesti seaduse alusel. Resident on ka Euroopa äriühing (SE) ja Euroopa ühistu (SCE), kelle asukoht on registreeritud Eestis. Residendist juriidiline isik maksab tulumaksu §-des 48–52 nimetatud maksuobjektidelt ning peab kinni tulumaksu §-s 41 loetletud väljamaksetelt.¹⁸

¹⁶ RKHKo 3-3-1-56-05, p. 17;

¹⁷ Tulumaksuseadus – RT I, 11.07.2014, 23;

¹⁸ EKo 18.06.2009, C-303/07, *Aberdeen Property Fininvest Alpha Oy*, p 38. Vastavalt Euroopa Liidu Toimimise Lepingu artiklile 54, mille kohaselt äriühingud, mis on asutatud vastavalt liikmesriigi seadusele ja millel on liidu piires registrijärgne asukoht, juhatuse asukoht või peamine tegevuskoht, võrdsustatakse käesoleva peatüki sätete kohaldamise korral füüsiliste isikutega, kes on liikmesriikide kodanikud;

2. Ettevõtte tulumaksu reformiga saavutada soovitud eesmärgid

Eesti tulumaksureformiga sooviti eelkõige arendada ettevõtlust ja soodustada investeringuid ning töökohtade loomist.¹⁹ Lisaks sellele andis seadusemuudatus ettevõtete omanikele selge stiimuli kasutada ettevõtte poolt teenitud kasumit pigem investeringuteks, kui suunata läbi dividendide isiklikku tarbimisse. Maksureformiga loodeti ühtlasi tutvustada Eestit kui ettevõttesõbralikku ja kiire arenguga maad ning huvipakkuvat investeringute sihtriiki.²⁰

Eestis kehtestatud ettevõtte tulumaksu süsteem oli tõepoolest ainulaadne ning Eesti võttis sellise süsteemi kehtestamisega endale suure riski. Kuna taolist süsteemi ei olnud kusagil mujal maailmas kehtestatud, siis sai Eesti olla nn teerajajaks, kuid samal ajal ka katsejānaseks, sest seda, kas uus süsteem ennast ära tasub või ootab seda suur kollaps, ei osanud tol hetkel keegi öelda. Läbi ei oldud viidud ei erilisi uurimusi ega analüüse – tegemist oli lihtsalt poliitilisel tasandil välja kujundatud suure ideega, mille arvatavasti esmane eesmärk oli siiski valijate meelitamine.²¹ See, et idee ka lõpuks teoks sai ning edukaks osutus, oli käesoleva töö autori hinnangul pigem pime juhus.

Käesolevas töö osas annab autor ülevaate sellest, milliseid eesmärke peeti silmas tulumaksureformi läbiviimisel. Samuti annab autor hinnangu, kas taotletud eesmärgid on käesolevaks hetkeks saavutatud. Analüüsi võrdlevas osas toob autor välja mitmed erinevad riigid ning sealsete tulumaksusüsteemide eelised ja puudused võrreldes Eestis kehtiva süsteemiga.

2.1. Uue tulumaksusüsteemi eeldatav positiivne mõju ettevõtete investeerimisotsustele

Tulumaksureformist on kõige rohkem kasu olnud Eesti kapitalil baseeruvatel väikestel äriühingutel, sest jaotamata kasumi maksuvabastus on suurendanud omakapitali ja vähendanud sõltuvust võõrkapitalist.²² Uue tulumaksusüsteemi kehtestamise eel oodati eelkõige muudatusi ettevõtte tasandil läbi investeringute suurenemise. Ühelt poolt loodeti, et tänu omakapitali suurenemisele väheneb laenuvajadus neil ettevõtjatel, kes laenu võtta ei soovi. Teiselt poolt eeldati, et laienemispüüdlustega ettevõtetel avaneb võimalus kaasata

¹⁹ Lehis, L. (viide 7), lk 171;

²⁰ Praxis jt (viide 12), lk 4-5;

²¹ Nagu käesoleva töö esimeses peatükis on välja toodud, oli uue tulumaksusüsteemi kehtestamise taga Reformierakond. Uus idee toodi välja vahetult enne valimisi;

²² Lehis, L. (viide 7), lk 171;

võõrvahendeid suuremas mahus. Ootused väikeste ja suurte ettevõtete lõikes suuresti ei erinenud.²³

Praegu Eestis kehtiv tulumaksusüsteem soodustab siseinvesteeringuid ühe äriühingu raames.²⁴ Kuna äriühing peab tulumaksu maksma siis, kui kasumit jaotatakse, siis peakski seadusandja mõtte kohaselt ettevõtjate esmane valik olema siiski investeerimine, mitte kasumi jaotamine ning selle pealt tulumaksu maksmine. Uue tulumaksusüsteemi mõju on olnud suurem just väikeettevõtete puhul, kellel on reeglina suurem kapitalinappus. Suurettevõtetel on lihtsamini võimalik maksukoormust vastavalt oma soovidele kohandada ja vajadusel arenguks tarvilikke võõrvahendeid kaasata (seda just rahvusvaheliste ettevõtete puhul).²⁵

Kui näiteks kontsernis soovitakse kasumit investeerida uude tegevusvaldkonda, siis on kasulikum mitte jagada kasumit dividendidena, vaid luua Eesti äriühingus uus struktuuriüksus, asutada tütarühing, omandada osalus teises äriühingus või viia läbi jagunemine. Kui maksta kasum dividendidena välja emaühingule, siis tekib tulumaksukohtustus sõltumata sellest, kas emaühing jagab saadud tulu oma aktsionäridele edasi või investeerib selle mõnes teises äriühingus Eestis või välismaal.²⁶

Kui vaadata Eesti tulumaksusüsteemi nii, nagu see nähtub seadusest, siis võib tõepoolest jaatada, et jaotatud kasumilt makstav tulumaks peaks soodustama eelpool kirjeldatud eesmärkide saavutamist. Eesti Pank on igal aastal avaldanud kokkuvõtteid ettevõtete arengu kohta. Oma 17.10.2014 avaldatud kokkuvõttes toodi välja, et 2014. aasta teise kvartali lõpus oli ettevõtete võlakohustuste maht 3.3% suurem kui 2013. aastal. Nii kodumaalt kui ka välismaalt kaasatud võlakohustused kasvasid ligikaudu sama palju. Tähtajalises võrdluses suurenesid lühiajaliste laenudega võrreldes rohkem pikaajalised võlakohustused, mida kasutatakse eelkõige investeeringute finantseerimiseks.²⁷

Samas toodi välja, et ettevõtete omakapitali kasv on vähenenud kasumlikkuse tõttu aeglustunud. Välja toodi ka asjaolu, et võrreldes teiste Euroopa Liidu riikidega on Eesti

²³ Praxis jt (viide 12), lk 10;

²⁴ Lehis, L. (viide 9), lk 81;

²⁵ Praxis jt (viide 12), lk 11;

²⁶ Lehis, L. (viide 9), lk 81;

²⁷ Eesti Panga 17.10.2014 pressiteade – Arvutivõrgus <http://www.eestipank.ee/press/ettevotete-laenuaktiivsus-monevorra-suurenenud-17102014> (21.04.2015);

ettevõtlussektori võlakooormus ja finantsvõimendus viimastel aastatel vähenenud suhteliselt palju ning mõlemad näitajad on Euroopa Liidu keskmisest väiksemad.²⁸

12.02.2015 avaldatud pressiteates toodi välja, et Eesti ettevõtete vajadus võõrkapitali järele on mõnevõrra suurenenud, mis kajastub ka nende võlakohustuste kasvus. Võõrkapitali on vaja rohkem peamiselt vähenenud kasumlikkuse tõttu, mis on kahandanud ettevõttesiseseid vahendeid, millega tegevust rahastada. Lisaks on mõne tegevusala ettevõtted samal ajal suurendanud investeeringuid põhivarasse ja varudesse. Ettevõtete võlakohustused suurenesid 11%.²⁹

Eeltoodust tulenevalt võiks pigem teha järelduse, et uue tulumaksusüsteemi mõju vähemalt viimastel aastatel on olnud vastupidine sellele, mida sooviti saavutada (milleks oli siis investeeringute suurenemine ja ettevõtete sõltuvuse vähendamine võõrkapitalist). Samas ei kiirusta käesoleva töö autor sellist järeldust tegema – see oleks liialt ennatlik. Töö autori hinnangul oleks ebaõiglane seada ettevõtjate finantskäitumisest tulenevalt kahtluse alla kogu ettevõtte tulumaksu süsteemi tõhusus.

On eluliselt teada, et ettevõtete käitumist ja otsuseid mõjutavad väga paljud tegurid. Suure osa nendest teguritest moodustavad ettevõtjate eneste valikud – on riskialtimaid ettevõtjaid ja vähem riskialteid ettevõtjaid. Samuti mõjutavad ettevõtete investeerimisotsuseid üldised majanduslikud mõjud.

Kui vaadata Eestis kehtivat tulumaksusüsteemi kui sellist, siis soodustab see oma suhteliselt kõrge tulumaksumääraga (20%) tõesti pigem seda, et ettevõtte esimene valik on kasumi jaotamise asemel siiski kasumi investeerimine ning seeläbi ettevõtte tegevuse arendamine. Samas soodustab Eestis kehtiv süsteem kasumi mittejaotamist isegi siis, kui puudub vajadus investeerida.

Näiteks Saksamaa on riik, kus kehtib Eesti tulumaksusüsteemile vastupidine maksustamise kord – tulumaksuga maksustatakse ettevõtte teenitud kasum. Nimetatud ettevõtte tulumaksu puhul maksustatakse eraldi äriühingu kasum, kui see teenitakse, ning jaotatud kasum, mis kuulub maksustamisele saaja tuluna. Selline kord tekitab aga topeltmaksustamise olukorra. Saksamaal peavad äriühingud lisaks eelpoolnimetatud maksudele maksma ka nn

²⁸ Eesti Panga 17.10.2014 pressiteade (viide 27);

²⁹ Eesti Panga 12.02.2015 pressiteade – Arvutivõrgus <http://www.eestipank.ee/press/ettevotete-laenamisvajadus-2014-aastal-monevorra-suurenes-12022015> (20.04.2015);

solidaarsusmaksu³⁰, mis käesoleval hetkel on 5.5%. Tulumaksumäär on Saksamaal 15%. Ka Saksamaal kehtiva tulumaksusüsteemi puhul võib öelda, et pigem soodustatakse kasumi mittejaotamist ning selle reinvesteeringut, sest kasumi jaotamisel makstakse topelt tulumaksu. Samas ei soodusta Saksamaal kehtiv tulumaksusüsteem ka ettevõttesiseseid investeeringuid, sest teenitud kasum maksustatakse igal juhul tulumaksuga.

Saksamaa on tulude osade kaupa maksustamise süsteemi kehtimist õigustanud sellega, et tulu osade kaupa maksustamisel soodustatakse ettevõtte tegevust saadud kasumi reinvesteeringul ettevõttesse ja seega parandatakse ettevõtte omafinantseeringuid. Sellise osade kaupa maksustamise korra eesmärk on eelkõige soodustada kasumi säilitamist äriühingu sees ja vältida seda, et kasum jaotatakse dividendidena aktsionäridele. Kuna maksustamise teine etapp läbitakse üksnes siis, kui kasum on dividendidena aktsionäridele jaotatud, muudab see süsteem kasumi säilitamise äriühingus maksualaselt soodsamaks kui selle jaotamise aktsionäridele.³¹ Vaatamata madalale tulumaksumäärale (Eestiga võrreldes), võib võimalik topeltmaksustamise olukord mõjutada ettevõtjate otsuseid investeeringute tegemisel.

Praeguse Eestis kehtiva tulumaksusüsteemi kõige suurem puudus investeerijate silmis on jaotatud kasumi suhteliselt kõrge maksumäär võrreldes paljude teiste riikidega (2014. aastal oli see 21%. Alates 2015. aastast 20%), mistõttu ei ole Eesti atraktiivne nende investoritele, kes soovivad teenitud kasumi kiiresti välja võtta.³²

Kui vaadata Eesti lähiriike, siis on näiteks Lätis kehtestatud äriühingute tulumaksuga maksustamise süsteem mitmekülgsem. Residendist äriühingud maksavad tulumaksu teenitud kasumilt. Seejuures on tulumaksumäär 15%. Maksustatav sissetulek leitakse läbi tulude ja kulude arvestuse, mida kohendatakse vastavalt maksuseadustes kehtestatud reeglitele. Ettevõtte tulumaksu tuleb tasuda kõigilt ettevõtte sissetulekutelt, kaasa arvatud teenitud kasumilt, dividendidelt, intressidelt, rojaltitelt ning renditasudelt. Alates 2013. aastast kehtib Lätis aga süsteem, mille kohaselt ei pea saadud dividendidelt tulumaksu tasuma, v.a siis, kui

³⁰ Saksa keeles *Solidaritätszuschlag*, mis kehtestati 1995. aastal, et rahastada Saksamaa taasühinemist. Andmed pärinevad aadressilt <http://www.gtai.de/GTAI/Navigation/EN/Invest/Investment-guide/The-tax-system/Company-taxation/corporate-income-tax-for-corporations.html> (03.05.2015);

³¹ EKo 20.10.2011, C-284/09, *Euroopa Komisjon vs Saksamaa*, p-d 88-89;

³² Lehis, L. (viide 7), lk 171;

dividendid on saadud äriühingult, mis asub nn musta nimekirja kuuluvas riigis.³³ Lihtsustatult kehtivad Lätis järgmised dividendide maksustamise reeglid:

- 1) kui dividende jaotatakse kahe residendist äriühingu vahel, siis saadud dividende tulumaksuga ei maksustata;
- 2) kui residendist äriühing jaotab dividende Euroopa Liidu liikmesriigis või Euroopa Majanduspiirkonna riigis asuvale äriühingule, siis selliseid dividende ei maksustata tulumaksuga;
- 3) kui residendist äriühing jaotab kasumit teisele äriühingule, mille asukohariigiks ei ole ükski Euroopa Liidu liikmesriik või Euroopa Majanduspiirkonda kuuluv riik, siis sellised dividendid maksutatakse nende jaotamise hetkel 10%-lise maksumääraga.³⁴

Seega on Lätis kehtiva tulumaksusüsteemi eeliseks Eesti süsteemi ees madalam tulumaksumäär ning enamikel juhtudel dividendide mittemaksustamine. Sellised maksustamistingimused on soodsamad suurettevõtetele. Väiksemate äriühingute puhul, kes samuti peavad teenitud kasumilt tulumaksu maksma, võib selline maksusüsteem pärssida investeringute tegemist, sest ettevõttest toimub iga-aastaselt pidev kapitali väljavool, mida Eesti tingimustes oleks saanud kasutada ettevõtte arendamiseks.

Kui vaadata Leedus kehtivat tulumaksusüsteemi, siis saab võrreldes Eesti süsteemiga tuua välja nii positiivseid kui ka negatiivseid aspekte. Esimese faktorina tuleb märkida, et ka Leedus on tulumaksumäär ilmselgelt madalam kui Eestis – 15%. Samas on ette nähtud erisus – äriühingud, kus töötab 10 või vähem töötajat ning mille aastane käive on alla 300 000 euro, maksustatakse 5%-lise maksumääraga.³⁵ Kuna ka Leedus maksustatakse sarnaselt Lätile äriühingu kasum, siis pakub 5%-line maksumäär 15%-lise üldise maksumäära asemel äriühingutele võimalust suuremal määral äriühingusse investeerida ning seda arendada. Niivõrd madala tulumaksumäära kehtestamine võib kindlasti kaasa aidata väikeettevõtluse arendamisele. Eesti tulumaksusüsteem sellist erisust väiksematele ettevõtjatele ette ei näe.

³³ Taxation and Investment in Latvia 2013. Reach, relevance and reliability: Deloitte Touche Tohmatsu Limited – Arvutivõrgus <http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl-tax-latviaguide-2013.pdf>, lk 10 (03.05.2015);

³⁴ Baltic Tax Card 2014: Corporate Income Tax Card in Latvia, Lithuania and Estonia – Arvutivõrgus <http://www.gencs.ee/news/view/1602> (03.05.2015);

³⁵ Corporate Income Tax Changes for 2014 in Lithuania – Arvutivõrgus <http://www.gencs.ee/news/view/2121> (03.05.2015);

Dividende maksustatakse Leedus peaaegu analoogselt Lätiga. Ainsaks erinevuseks on see, et kui residendist äriühing jaotab kasumit teisele äriühingule, mille asukohariigiks ei ole ükski Euroopa Liidu liikmesriik või Euroopa Majanduspiirkonda kuuluv riik, siis sellised dividendid maksustatakse kasumi jaotamise hetkel 15%-lise maksumääraga.³⁶

Eelpool kirjeldatud näidetest joonistub käesoleva töö autori hinnangul välja Eesti tulumaksusüsteemi selge eelis. Kuigi Eestis maksutatakse jaotatud kasumit palju kõrgema maksumääraga, kui seda tehakse Saksamaal, Leedus ja Lätis, on Eestis kehtiva tulumaksusüsteemi kindel eesmärk siiski ettevõttesiseste investeeringute suurendamine. Samas ei ole ettevõtete kasumit maksustatud, andes seeläbi ettevõtjatele kätte rohkem vahendeid, mille läbi on neil võimalik ettevõtteid ja sellega koos ka Eesti majandust arendada.

Eesti tulumaksusüsteem annab investoritele ja ettevõtete juhtkondadele täiendava paindlikkuse ja otsustamisvabaduse ettevõtte rahavoogude üle. Samas võib tekkida oht, et maksude tasumist lükatakse edasi nii kaugele kui võimalik. Majanduslikus mõttes ei pruugi selline maksude tasumisest hoidumine olla finantsökoonoomiliselt ratsionaalne – võib esineda olukordi, kus dividendide varasema maksmise ja seega ka maksude varasema tasumisega võidetakse investori tasandil rohkem kui kasumi jaotamata jätmisega. Otsustamisel peaks siinkohal olema määrava tähtsusega pigem see, kuidas jaotamata kasumit ettevõttes kasutatakse, võrreldes sellega, mida hakkaks saadud dividendidega peale investor.³⁷

Käesoleva töö autori hinnangul on Eestis kehtiv tulumaksusüsteem võrreldes Läti, Leedu ja Saksamaa süsteemiga soodsam ka alustavatele ettevõtetele, kellel on algfaasis vajadus suuremate investeeringute järele. Seda kas siis uute masinate, tehnika vms soetamiseks. Kui Eestis alustav uus ettevõtte otsustab esimestel tegutsemisaastatel dividende mitte välja maksta, siis on esimeste tegutsemisaastatega akumulunud rahaliste vahenditega võimalik ettevõttesse investeerida. Samuti loob Eesti tulumaksusüsteem eeldused ettevõtete sõltuvuse vähendamiseks võõrkapitalist ehk siis ettevõtjad saavad kasutada iseenese raha ning ei pea seda välisest allikast laenama või nad saavad seda laenata väiksemal hulgal. See omakorda vähendab ettevõtjate laenukoormust ning nende võimalus jääda turul püsima suureneb.

³⁶ Baltic Tax Card 2014: Corporate Income Tax Card in Latvia, Lithuania and Estonia – Arvutivõrgus <http://www.genics.ee/news/view/1602> (03.05.2015);

³⁷ Hazak, A.. Ettevõtte finantsotsused jaotatud kasumi maksustamise tingimustes. Aaro Hazak, Indrek Saare ja Erki Uustalu kommentaar – MaksuMaksja 2007, nr 11;

Tuntud majandusajakiri *Bloomberg Markets Magazine* koostas hiljuti maailma riikide majanduste pingerea. Koostati kaks erinevat pingerida: piiriturud ja arenenud turud. Märkimisväärne on see, et Eesti paigutati suure potentsiaaliga piiriturgude nimekirjas teisele kohale ning Eestit edastas ainult Saudi-Araabia. Pingeridade koostamisel arvestati 19 erineva teguriga, k.a sellega, kui lihtne on riigis äritegevusega tegeleda. Eesti näitaja on tabeli andmete kohaselt 17.³⁸ Näiteks Läti Vabariik tõsteti piiriturgude pingereast arenenud turgude pingeritta, mis juba iseenesest näitab, et Läti ettevõtluskliima on soodsam kui Eesti oma. Samas oli äritegevusega tegelemise lihtsuse näitaja Lätil 23 ehk siis mitte oluliselt kõrgem Eesti näitajast. Leedu näitaja piiriturgude kategoorias oli 24 (Leedu ise oli neljandal kohal).³⁹

Äritegevusega tegelemise faktori hindamisel ei ole toetunud ainult maksude maksmise ja deklareerimise lihtsusele, vaid arvestatud on ka üldise ettevõtluskliimaga. Kasumi maksukoormus ei ole sugugi ainus ega kõige tähtsam näitaja, mille alusel investor oma valikuid teeb. Eelkõige tuleb arvestada äriühingu kasumit mõjutavaid tegureid nagu turg, tööjõud, logistika, üldine investeerimiskliima – õiguskeskkond, bürokraatia, korruptsiooni tase jne. Maksude puhul tähendab see, et märksa olulisem tähendus on pigem tööjõumaksudel, toote- ja ressursimaksudel ning muudel kuludel (nt aktsiisid, riigilõivud, riiklikult reguleeritavad hinnad), mis mõjutavad toote omahinda ja ettevõtte kasumit.⁴⁰

Kuigi *Bloomberg Markets Magazine* poolt avaldatud pingerea põhjal ei saa teha tõsikindlaid järeldusi selle kohta, kas uudse tulumaksusüsteemi kehtestamisega Eesti pigem tõmbab investoreid ligi või lükkab neid eemale, ei saa käesoleva töö autori hinnangul kahelda selles, et sellise kõrge positsiooni piiriturgude kategoorias on Eesti saavutanud kindlasti ühe osana ka tänu oma maksusüsteemile.

Käesolevaks hetkeks puuduvad kinnitatud andmed selle kohta, kas Eesti tulumaksusüsteem on tõepoolest aidanud kaasa majanduse elavnemisele, töökohtade loomisele või investeringute suurenemisele. Siiski loob käesoleva töö autori hinnangul Eestis kehtiv äriühingu tulumaksuga maksustamise süsteem selleks väga head eeldused.

³⁸ Khan, S.. The Most-Promising Emerging and Frontier Markets, Ranked – Arvutivõrgus <http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-02-11/gulf-nations-defy-oil-rout-to-top-list-of-best-emerging-markets> (03.05.2015);

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ Lehis, L. Kas Eestis on hea äri ajada? – MaksuMaksja 2009, nr 5;

2.2. Ettevõtete ning ametiasutuste halduskoormuse vähendamine

Erinevate maksustamisreeglite kehtestamisel tuleb riikidel peamise põhimõttena pidada silmas topeltmaksustamise vältimist. Selleks, et vähendada võimalike topeltmaksustamise olukordade tekkimist, peavad riigid rakendama erinevaid meetmeid majandusliku topeltmaksustamise vähendamiseks või elimineerimiseks. Näiteks maksutavad mitmed riigid jaotatavat kasumit madalama määraga kui reinvesteeritavat kasumit või vabastavad investori tasandil saadud dividenditulu maksustamisest või võimaldavad investori tasandil dividenditulult tulumaksu tasumisel arvesse võtta ettevõtte poolt tasutud ettevõtte tulumaksu. Samas on need meetodid sageli üsna keerukad administreerida ning seadustes sisalduvad maksuerisused võivad ajendada ettevõtteid ja eraisikuid kasutama erinevaid maksude optimeerimise võimalusi. Eesti eesmärgiks on olnud hoida maksusüsteem võimalikult lihtsa ning eranditevabana.⁴¹

Äriühingu tulumaksuga maksustamise süsteemi lihtsus Eesti puhul peitub selles, et maksukohustus on pandud ainult väljamakse tegijale. TuMS § 12 lg 2 kohaselt ei kuulu füüsilise isiku maksustatava tulu hulka §-de 48–53 alusel maksustatavad erisoodustused, kingitused ja annetused, dividendid või muud kasumieraldised. Lähtuvalt TuMS § 12 lg-st 2 ei pea dividendisaaja oma dividenditulu ka deklareerima. Seega on dividendide maksmisel maksukoormus ning deklareerimise kohustus pandud täielikult dividende maksvale äriühingule.

Konsultatsioonifirma *PricewaterhouseCoopers* (edaspidi: PwC) on aastate lõikes viinud läbi uurimusi ettevõtjate seas, püüdes kaardistada peamised puudused ning positiivsed küljed erinevate riikide maksusüsteemides. Seda on püütud teha just selliselt, et saaksid kaardistatud erinevate riikide maksusüsteemide miinused ja plussid ning ettevõtjate ootused seoses sellega, et ettevõtluskeskkond muutuks nende jaoks atraktiivsemaks. Oma hiljutises uuringus „Paying Taxes 2015“⁴² analüüsiti ühe ettevõtluskeskkonda mõjutava faktorina ka ettevõtete koormust seoses maksude tasumise formaalse poolega, tuues välja, kui palju kulub äriühingul keskmiselt deklaratsioonide esitamisele, maksude tasumisele ja muule (seda on tehtud tundide arvestuses).

⁴¹ Praxis jt (viide 12), lk 4;

⁴² World Bank Group, PricewaterhouseCoopers. Paying Taxes 2015 – Arvutivõrgus <http://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/pdf/pwc-paying-taxes-2015-high-resolution.pdf> (03.05.2015);

Eestis kehtiva tulumaksusüsteemi plussiks saab pidada vähest koormust äriühingutele. Kuigi maksukoormus ja deklareerimiskohustus on pandud äriühingule, on tänu elektrooniliste kanalitele äriühingute koormus siiski väike. Tulumaks ja võimalikud mahaarvamised deklareeritakse maksudeklaratsiooni TSD lisas 7, maksuvaba dividendiosa deklareeritakse vormil INF11. Lisaks peab äriühing esitama maksuhaldurile vormil INF1 dividendisaajate nimekirja.⁴³ Kõik see on aga tehtav elektrooniliste kanalite kaudu ning ei tohiks ettevõtetele tekitada liigseid ebamugavusi.

Nagu ka PwC on oma uuringus välja toonud, siis on erinevates riikides veel piisavalt ruumi, et vähendada ettevõtetele pandavat koormust.⁴⁴ Uuringus on leitud, et elektrooniliste dokumentide esitamise ning maksete tegemise süsteem on arenenud hästi Põhja-Ameerikas, Euroopa Liidus ja Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni riikides, samuti Lõuna-Ameerikas, Kesk-Aasias ning Ida-Euroopas. Uurimuses rõhutati, et elektrooniliste süsteemide olemasolu ei pruugi tähendada, et dokumentide esitamise ning vajalike toimingute protsess oleks automaatselt lihtsam. Samas ei ole kahtluse alla seatud seda, et kui ettevõtetel kulub vähem aega maksude tasumise formaalsele küljele, jääb neil rohkem aega tegeleda ettevõtte arendamisega.⁴⁵ Eesti süsteemi eeliseks, võrreldes klassikalise tulumaksusüsteemiga riikidega, on kindlasti see, et ettevõtte peab deklareerimise ning tulumaksu tasumise kohustust asuma täitma alles siis, kui äriühing dividende jaotab. Kui äriühing dividende ei jaota, siis ei tule tal ka vastavasisulisi deklaratsioone esitada.

PwC tõi oma uurimuses välja, mitu tundi kulub keskmiselt erinevates riikides ettevõtte tulumaksu puhul aega nn formaalseks protsessiks (vaadatud on seega kogu äriühingul lasuvat tulumaksukohustust olenevalt erinevates riikides kehtivast äriühingu tulumaksuga maksustamise süsteemist) – deklaratsioonide täitmise ettevalmistamine, nende esitamine ning tulumaksu tasumine. Selle aja sisse on seega arvestatud ka see aeg, mis kulub erinevates riikides tulumaksu suuruse arvestamisele raamatupidamise reeglite järgi ning saadud tulemi korrigeerimisele vastavalt tulumaksuseadusest tulenevatele erinevustele. Uurimuses ei ole eraldi käsitletud seda, kui palju aega üldisest näitajast kulub eraldiseisvalt deklaratsiooni täitmiseks või tulumaksu tasumiseks, kuid uurimuses välja toodud andmete põhjal on võimalik saada üldine pilt sellest, kui ajamahukas on erinevates riikides tulumaksu tasumise kohustuse täitmine. Eesti näitajana toodi välja, et formaalsed protsessid võtavad aega

⁴³ Lehis, L. (viide 7) , lk 224;

⁴⁴ World Bank Group jt (viide 42), lk 55;

⁴⁵ *Ibid*:

keskmiselt 20 tundi. Kui vaadata Eesti lähiriike, siis ei ole erisused niivõrd suured. Näiteks Soomes on näitaja 21 tundi ning Lätis 28 tundi. Leedus on näitaja kõrgem, jäädes 32 tunni piirile. Neid keskmisi näitajaid ei saa aga kuidagi võrrelda näiteks Brasiiliaga, kus üksnes formaalsete nõuete täitmiseks võib kuluda kuni 736 tundi.⁴⁶

Kui vaadata näiteks Saksamaad, siis võib ajakulu keskmiselt ulatuda kuni 41 tunnini. Tegemist on väikese ajakuluga võrreldes ajaga, mis jäi perioodi enne aastat 2011. Alates 2011. aastast tuleb äriühingutel esitada maksudeklaratsioonid elektrooniliselt. Varasemalt tuli deklaratsioonid esitada paber kandjal, mis vähendas deklaratsioonide menetlemise kiirust ning suurendas nii ametiasutuse kui ka äriühingute koormust.

Näiteks Vene Föderatsioonis kulub äriühingul keskmiselt 53 tundi tulumaksu formaalse poolega tegelemiseks. Samas on Vene Föderatsioon aasta-aastalt astunud samme, et seda koormust vähendada. Enamikel juhtudel on püütud üle minna elektroonilisele asjaajamisele ning parendada on püütud andmete vahetamise efektiivsust maksumaksjate ning avaliku võimu vahel. Lühike interneti-põhisele asjaajamisele hoogustus eriti aastal 2010. Uuringutes toodud statistilistest andmetest nähtub samuti, et näiteks võrreldes 2004. aastaga on maksude tasumiseks ja deklareerimiseks kuluva aja hulk vähenenud 64% võrra.⁴⁷

Ka Maailmapanga Grupp on igal aastal järjestanud maailma riikide majandusi nende näitajate põhjal. Oma 2015. aasta analüüsis⁴⁸ oli riikide lõikes välja arvatud, kui palju kulub ettevõtetele keskmiselt aega kogu äriühingule seadusega ette nähtud maksukohustuse täitmiseks. Maksude tasumise kategoorias saavutas Eesti 28. koha.⁴⁹ Maksude tasumiseks (k.a maksude arvutamiseks, deklareerimiseks, vajalike dokumentide esitamiseks) kulub Eestis hinnanguliselt 81 tundi⁵⁰. Soomes on see näitaja 93 tundi.⁵¹ Nii Eesti kui Soome näitajad ei ole aga võrreldavad Saksamaaga, kus maksude tasumisele peab äriühing aastas kulutama kuni 218 tundi. Seetõttu langes Saksamaa maksude tasumise rubriigis 68-ndale kohale. Käesoleva töö autori arvates on üllatav, et Saksamaa, mille maksusüsteemi ei sea maailma tasandil keegi

⁴⁶ *Ibid*;

⁴⁷ World Bank Group jt (viide 42), lk 110;

⁴⁸ World Bank Group. Doing Business 2015 Going Beyond Efficiency – Arvutivõrgus <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2015> (03.05.2015);

⁴⁹ Maksude tasumise kategooria puhul arvestati kolme faktorit, mille pinnalt leiti kokkuvõtlik skoor: 1) mitu maksu aasta kohta peab äriühing tasuma; 2) mitu tundi aastas kulub äriühingul maksude tasumiseks; 3) kogu maksusumma osakaal teenitud kasumist. Tabel on kättesaadav aadressil http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/~/_media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB15-Chapters/DB15-Country-Tables.pdf (03.05.2015);

⁵⁰ Siia näitajasse on peale tulumaksu arvestatud ka teised äriühingu poolt tasumisele kuuluvad maksud;

⁵¹ Kokkuvõttes, kõigi faktorite arvestuse tulemusena, saavutas Soome siiski Eestist kõrgema, 21. koha;

kahtluse alla ja mille paljud riigid on võtnud oma maksusüsteemide kujundamise aluseks, ei ole suutnud oma maksusüsteemi äriühingute jaoks lihtsamaks muuta. Maailmamastaabis ei ole olnud kuulda ka kriitikat selles osas, et Saksamaa võiks oma süsteemi puhul midagi muuta⁵². Selline olukord annakski nagu riikidele signaali, et mida keerulisem on süsteem, seda parem – mida suurem on ettevõtjate koormus maksude tasumise formaalse ja bürokraatliku poolega tegelemisel, seda usaldusväärsem on riigi maksusüsteem.

Muidugi ei avalda äriühingu tulumaksuga maksustamise süsteem mõju ainult äriühingu ajaressursile. Koormus, mis maksusüsteemi keerukusega äriühingutel tekib, on otseselt seotud maksusüsteemi keerukusega. Mida keerulisem on riigis kehtiv maksusüsteem, seda suurem on tõenäosus, et ettevõtja peab palkama inimesed, kes suudavad süsteemist aru saada ning selles orienteeruda, ning tagada, et ettevõtte täidab oma maksukohustust vastavalt seadusele. Mida rohkem on äriühingul vaja palgata erinevaid asjatundjaid, seda rohkem peab ettevõtja töötasu maksma ning seeläbi suurenevad tema kulutused. Samuti peab äriühing arvestama sellega, et kui maksude tasumise üle tekivad vaidlused, siis on vaja nende lahendamiseks pädevat isikut, kelle töö on samuti ajamahukas ning kes soovib tehtud töö eest tasu saada.⁵³ Samuti tuleb erinevate vaidluste puhul tasuda riigilõive, mis kujutavad endast samuti lisakulutust. Käesoleva töö autor ei väida, et Eesti tulumaksusüsteemi puhul ettevõtja eelpoolnimetatud kulutustest pääseb, kuid Eesti tulumaksusüsteem on lihtsamini mõistetav, kui seda on teiste riikide süsteem ning seeläbi on suurem tõenäosus, et seaduste täitmiseks ei pea ettevõtja tegema ennenägematuid kulutusi ning vaidluste tekkimisel on neid mõnevõrra lihtsam lahendada.

Eestis kehtiv äriühingu tulumaksuga maksustamise süsteemi lihtsus avaldab positiivset mõju ka haldusorgani koormusele. Tänu asjaolule, et deklareerimise kohustus on ainult väljamakse tegijal ning väljamakse saajal maksukohustust ei teki, peab haldusorgan (käesoleval juhul Maksu- ja Tolliamet) menetlema ainult äriühingu poolt esitatud deklaratsiooni ning isiku deklaratsioonis, kes väljamakse sai, dividenditulu enam ei kajastu. Kuna füüsilisel isikul ei ole kohustust saadud väljamakset deklareerida, väheneb ka võimalike vigade tekkimise oht ning parandamist vajavate deklaratsioonide arv, mis omakorda vähendab halduskoormust. Selliselt

⁵² Sarnase lähenemise saab välja tuua ka Prantsusmaa osas, mille maksusüsteemi õigsust ja õiglust ei ole samuti kahtluse alla seatud. Prantsusmaa näitajad olid vastavalt järgmised: 137 tundi aastas kulub maksude tasumisele, maksude tasumise arvestuses 95. koht;

⁵³ OECD Tax Policy Studies. Fundamental Reform of Corporate Income Tax. No 16, 2007, lk 78;

välditakse ka topeltmaksustamise olukorra tekkimist, kus dividenditulu saaja ei pea saadud väljamakselt tulumaksu tasuma.⁵⁴

Traditsioonilise maksusüsteemi ees, kus tulu maksustatakse siis, kui see teenitakse, on Eesti süsteemil kindel eelis – tasumisele kuuluva tulumaksu summa on kergesti arvutatav. Selleks, et traditsioonilise maksusüsteemi puhul välja selgitada, milline summa kuulub maksustamisele, tuleb kõigepealt arvestada teenitud kasumi suurus raamatupidamise reeglite järgi. Seejärel tuleb sellisel teel saadud tulemit kohandada maksureeglite kohaselt.⁵⁵

Illustreeriva näitena võib siinkohal kasutada taas Saksamaad, kus äriühingu aastane kasum arvutatakse välja tekkepõhise arvestuse meetodit⁵⁶ kasutades. Tekkepõhine arvestuse meetod on üks enamlevinud raamatupidamismeetoditest. Tekkepõhise arvestuse definitsiooni leiab Eesti õiguses raamatupidamise seaduse⁵⁷ § 5 lg-st 2, mille kohaselt on tekkepõhine arvestus majandustehingute kajastamine vastavalt majandustehingu toimumisele, sõltumata sellest, kas sellega seotud raha on laekunud või välja makstud. Aruande koostamisel tehakse reguleerimis- ja lõpetamiskanded, mis võimaldavad määrata aruandeperioodi tulud ja kulud. Eesti tulumaksusüsteemi puhul saab dividendide maksmisel rääkida kassapõhisest arvestusest. Raamatupidamise seaduse § 5 lg 1 sätestab, et kassapõhine arvestus on majandustehingute kajastamine vastavalt majandustehinguga seotud raha laekumisele või väljamaksmisele. Tekkepõhise arvestuse meetodi puhul on oluline just tulude ja kulude tekkimise aeg, mitte aga reaalne hetk, millal raha ühelt arvelt teisele liigub. Ehk siis, kui teenus on osutatud, siis loetakse tulu tekkinuks. Tekkepõhise meetodi rakendamisel saadud tulemit tuuakse välja aasta finantsaruandes ning selle põhjal arvestatakse välja maksustamisele kuuluv osa. Saksa õigus näeb topeltmaksustamise vältimiseks ette erinevaid korrektuureegleid, mis omakorda tähendab seda, et see osa, mis kuulub maksustamisele, erineb oma väärtuselt sellest väärtusest, mis toodi välja aasta finantsaruandes.⁵⁸

Eestis kehtiva tulumaksusüsteemi lihtsuse illustreerimiseks võib vaadata ka imputatsioonisüsteemi. Riikides, kus kasutatakse maksude arvestamisel imputatsioonisüsteemi, tuleb äriühingutel ja haldusorganil astuda mitmeid samme enne, kui

⁵⁴ Lehis, L., Klauson, I., Pahapill, H., Uustalu, E. The Compatibility of the Estonian Corporate Income Tax System With Community Law. *Juridica International* XV/2008, lk 15;

⁵⁵ Lehis, L. jt (viide 55), lk 15;

⁵⁶ Inglise keeles *accrual based accounting method*. Vastand on kassapõhine arvestusmeetod;

⁵⁷ Raamatupidamise seadus – RT I, 13.03.2014, 50;

⁵⁸ Germany Trade and Invest – Arvuitvõrgus <http://www.gtai.de/GTAI/Navigation/EN/Invest/Investment-guide/The-tax-system/Company-taxation/corporate-income-tax-for-corporations.html> (03.05.2015);

saadakse teada, milline osa väljamaksest kuulub maksustamisele. Imputatsioonisüsteemi puhul integreeritakse äriühingu ja osaniku maksukohustused sellisel teel, et äriühingu poolt tasumisele kuuluv maks tasaarvestatakse füüsilise isiku maksuga.⁵⁹ Klassikalise tulumaksusüsteemi ees on imputatsioonisüsteemi eeliseks see, et osanik või aktsionär, kellele väljamakse tehakse, ei pea maksma väljamakselt täissuuruses tulumaksu, vaid nad saavad maksta üksnes puudujäävat osa. Imputatsioonisüsteemi ei kasutata maailmas enam laialdaselt. Näiteks käesoleval hetkel on imputatsioonisüsteem OECD riikidest kasutusel Austraalias ja Uus-Meremaal. Austraalia ise on imputatsioonisüsteemi eelistena toonud välja asjaolu, et imputatsioonisüsteem avaldab väiksemat mõju äriühingu finantseerimise ning kasumi jaotamise valikutele, kui seda teeb klassikaline tulumaksusüsteem.⁶⁰ Samas ei ole kahtlust, et võrreldes Eestis kehtiva tulumaksusüsteemiga, peab maksmisele kuuluva tulumaksusumma leidmiseks astuma rohkemaid samme, kui seda on vaja teha Eesti õiguse järgi.

⁵⁹ Lehis, L. (viide 9), lk 15;

⁶⁰ Australia's Future Tax System – Arvutivõtgus
http://taxreview.treasury.gov.au/content/FinalReport.aspx?doc=html/publications/Papers/Final_Report_Part_2/chapter_b2-3.htm (03.05.2015);

3. Eestis kehtiva tulumaksusüsteemi võimalikud kitsaskohad

3.1. Riikide maksusüsteemide erinevustest tingitud üldised probleemid

Majanduse rahvusvaheline arenemine on enesega kaasa toonud inimeste, kapitali, kaupade ja teenuste suurema liikumise.⁶¹ Euroopa Liidus on välja toodud põhimõtete näol tegemist aluspõhimõtetega, mis on sätestatud Euroopa Liidu Toimimise Lepingus.⁶² Taoline areng on suurendanud samuti maksudest kõrvalehoidmist ja nende vältimise võimaluste hulka. Kuna riikide pädevus maksustamisreeglite kehtestamisel piirduvad ainult selle riigi enda territooriumiga, seisavad nad üha enam silmitsi probleemidega, mis puudutavad maksude üle rangema kontrolli kehtestamist ning maksude tõhusamat kogumist. Mis puudutab maksudest kõrvalehoidmise vältimist, siis kasutavad riigid enamasti kahte meetodit, et nendest probleemidest üle saada:

- 1) nn ühepoolsed meetodid ehk siis riik kehtestab ühepoolselt erinevaid maksude tasumise garantiisid piiriülestes olukordades; või
- 2) nn mitmepoolsed meetodid, kus kaks või enam riiki teevad omavahel koostööd, lepivad kokku tingimustes, et vältida maksudest kõrvalehoidumist.⁶³

Seega on paratamatu, et riikide poolt rakendatavad erinevad meetmed võivad tekitada kahtlust nende meetmete vastavuses Euroopa Liidus kehtivate aluspõhimõtetega.

Otseste maksude (milleks ettevõtte tulumaks kindlasti on) süsteem Euroopa Liidu tasandil ei ole niivõrd detailselt reguleeritud kui seda on tehtud kaudsete maksude puhul. Põhjusteks on siin liikmesriikide erinevad poliitilised ideed ning lähenemised, mida on Euroopa Liidu tasandil vähe reguleeritud ning samuti liikmesriikide eneste vastumeelsus andmaks otseste maksude kontrolli liidu pädevusse.

Ka Euroopa Komisjon on rõhutanud, et liikmesriikide maksusüsteemide täielikuks harmoniseerimiseks ei ole põhjust. Juhul, kui liikmesriigid austavad liidus kehtivaid reegleid,

⁶¹ Troyer, I. D. A European Perspective On Tax Recovery In Cross-Border Situations. EC Tax Review 2009/5;

⁶² ELTL art 26 lg 2, mille kohaselt hõlmab siseturg sisepiirideta ala, mille ulatuses tagatakse kaupade, isikute, teenuste ja kapitali vaba liikumine vastavalt aluslepingute sätetele;

⁶³ Troyer, I. D. (viide 62);

siis on liikmesriigid vabad valima ja kehtestama just sellist maksusüsteemi, mida nad peavad kõige sobivamaks ning mis vastab paremini nende eelistustele.⁶⁴

Euroopa Kohus on üks institutsioon, kelle lauale jõuavad liikmesriikide maksupoliitikaid puudutavad kaebused, ning kes peab hindama, kas liikmesriigid on maksureeglite kehtestamisel oma volituse piire ületanud või mitte ning kas EL-i põhimõtteid on järgitud. Otseste maksudega seotud juhtumid, mis Euroopa Kohtu ette jõuavad, ei puuduta niivõrd Euroopa Liidu õigusaktide rakendamist, vaid pigem on tegemist olukorraga, kus omavahel satuvad konflikti ühelt poolt aluslepingutes ette nähtud vabadused ja põhimõtted ning teiselt poolt liikmesriigi maksuregulatsioon ning kahepoolsed maksulepingud. Selle tagajärjel ei puudutagi Euroopa Kohtu otsused niivõrd liikmesriigi maksuõiguse tõlgendamist (kohtul ei ole ka pädevust tõlgendada siseriiklikku õigust või kahepoolseid maksulepinguid), vaid pigem on tegemist üldiste Euroopa Liidu põhimõtete avamisega⁶⁵ ning seeläbi hinnangu andmisega sellele, kas siseriiklikult kehtestatud õigusnormid on vastavuses Euroopa Liidu üldiste põhimõtetega või mitte.

Wattel ja Terra on tabavalt sõnastanud Euroopa Kohtu rolli maksuasjades ning see kõlab järgnevalt: „Otseste maksude asjades on Euroopa Kohus tasakaalustavaks jõuks 28 erineva ja eraldiseisva liikmesriigi legitiimse huvi oma maksubaasi kaitsmise ees ning ühtse turu huvide vahel.“⁶⁶

Euroopa Kohus on mitmetes lahendites märkinud, et ühe või teise liikmesriigi poolt kehtestatud meetmed takistavad siis kas asutamisvabaduse⁶⁷ realiseerimist või kapitali vaba liikumist.⁶⁸ Euroopa Kohus on rõhutanud, et kuigi otsene maksustamine on liikmesriikide pädevuses, on nad sellegipoolest kohustatud selle pädevuse kasutamisel järgima ühenduse

⁶⁴ Tax Policy in the European Union - Priorities for the Years Ahead. Official Journal of the European Communities, C 284/8, 10.10.2001, p 2.4;

⁶⁵ Terra, B. J. M., Wattel, P. J. European Tax Law: Wolters Kluwer Law & Business, 2012, lk 24-25;

⁶⁶ *Ibid.* lk 25. Käesoleva töö raames on parandatud liikmesriikide arv, mis raamtu ilmumise ajaga võrreldes on suurenenud.

⁶⁷ Asutamisvabaduse olemus on toodud ELTL art-s 49, mille kohaselt keelatakse piirangud, mis kitsendavad liikmesriigi kodaniku asutamisvabadust teise liikmesriigi territooriumil. Niiviisi keelatakse ka piirangud, mis takistavad mis tahes liikmesriigi territooriumile asunud liikmesriigi kodanikel rajada esindusi, filiaale ja tütarettevõtteid.

⁶⁸ Kapitali vaba liikumise põhimõte on toodud ELTL artikkel 63 lõikes 1, mille kohaselt keelatakse kõik kapitali liikumise piirangud liikmesriikide vahel ning liikmesriikide ja kolmandate riikide vahel. Euroopa Kohus on oma kohtuasja nr C-446/04 p-s 40 rõhutanud, et asutamisvabadus tagab, et vastuvõtvast liikmesriigis koheldakse välismaiseid äriühinguid võrdselt selle liikmesriigi äriühingutega ja keelatud on igasugune diskrimineerimine äriühingu asukoha alusel.

õigust.⁶⁹ Ühenduse tasandil ühtlustamis- või harmoniseerimismeetmete puudumisel jääb liikmesriikidele õigus määratleda kahepoolsete lepingutega või ühepoolset maksustamispädevuse jaotuse tingimused, pidades eelkõige silmas topeltnaksumise kaotamist.⁷⁰

Liikmesriikide pädevust reguleerida maksude küsimust siseriiklikul tasandil kinnitab ka ELTL artikkel 65, mille lõike 1 kohaselt on liikmesriikidel lubatud kohaldada oma maksuseaduste vastavaid sätteid, mis eristavad maksumaksjaid nende elukoha või nende kapitali investeerimise koha põhjal ning samuti on liikmesriikidel lubatud võtta kõiki vajalikke meetmeid, et takistada siseriiklike õigusnormide rikkumist, eriti maksustamise /.../ järelevalve alal või kehtestada kapitali vaba liikumise deklareerimise kord haldamiseks vajalike või statistiliste andmete saamiseks või võtta meetmeid, mis on õigustatud avaliku korra või avaliku julgeoleku seisukohalt.

Samas on Euroopa Kohus rõhutanud, et asutamislepingu artikli 65 lõiget 1, mis on erand kapitali vaba liikumise aluspõhimõttest, tuleb tõlgendada kitsendavalt ja seda ei või tõlgendada selliselt, et mis tahes maksuseaduse säte, mis eristab maksumaksjaid investeerimiskoha alusel, on asutamislepinguga automaatselt kooskõlas. Asutamislepingu artikli 65 lõikes 1 sisalduvat erandit piirab asutamislepingu artikli 65 lõige 3, mis näeb ette, et selle artikli lõikes 1 sätestatud siseriiklikud õigusnormid ei tohi kujutada endast suvalise diskrimineerimise vahendit ega varjatud piirangut kapitali ja maksete vabale liikumisele artikli 63 tähenduses.⁷¹

Euroopa Liidu liikmesriigil tuleb erinevate maksureeglite kehtestamisel silmas pidada ka ELTL artiklist 49 tulenevat asutamisvabaduse põhimõtet. Viidatud artikli kohaselt keelatakse piirangud, mis kitsendavad liikmesriigi kodaniku asutamisvabadust teise liikmesriigi territooriumil. Niiviisi keelatakse ka piirangud, mis takistavad mis tahes liikmesriigi territooriumile asunud liikmesriigi kodanikel rajada esindusi, filiaale ja tütarettevõtteid. Euroopa Kohus on oma lahendi C-446/04 punktis 40 rõhutanud, et lubades asutamisjärgsel liikmesriigil kohelda äriühinguid erinevalt vaid seetõttu, et teatavate äriühingute asukoht on

⁶⁹ Eelkõige Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas C-446/03 *Marks & Spencer*, p 29. Vaata ka Euroopa Kohtu otsus C-540/07 *Euroopa Ühenduste Komisjon vs Itaalia Vabariik*, p 28;

⁷⁰ Eelkõige Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas C-336/96 *Mr and Mrs Robert Gilly vs Directeur des Services Fiscaux du Bas-Rhin*, p-d 24, 30. Vaata ka Euroopa Kohtu otsus C-540/07 *Euroopa Ühenduste Komisjon vs Itaalia Vabariik*, p 29;

⁷¹ Euroopa Kohtu otsus C-315/02 *Anneliese Lenz*, p 26. Käesoleva töö raames on parandatud viidatud punktis toodud ELTL artiklite numbrid, et viia need vastavusse töö kirjutamise hetkel kehtiva ELTL-iga.

teises liikmesriigis, muutuks artikkel 49 sisutühjaks. Euroopa Kohus rõhutas samuti, et asutamisvabadus tagab ka seda, et vastuvõtvast liikmesriigis koheldakse välismaiseid äriühinguid võrdselt selle liikmesriigi äriühingutega ja keelatud on igasugune diskrimineerimine äriühingu asukoha alusel⁷²

Samas ei ole soovitud Euroopa Liidu õigusega liigselt piirata liikmesriikide õigust maksureeglite kehtestamisel. Euroopa Kohus on korduvalt rõhutanud, et siseriiklikul tasandil seatud piirangud võivad olla vajalikud selleks, et kaitsta ülekaalukat avalikku huvi. Kohus peab seejuures tegema kindlaks, kas siseriiklik meede, mis võib küll piirata aluslepingutes ette nähtud vabadusi, teenib ülekaaluka avaliku huvi legitiimset eesmärki ning kui see nii on, siis kas siseriiklikud normid ei piira asutamislepingutes ette nähtud vabadusi rohkem, kui see on vajalik eesmärgi saavutamiseks (proportsionaalsus).⁷³ Välja toodud seisukohta kinnitab Euroopa Kohtu praktika, kus on leitud, et näiteks asutamisvabaduse piirang võiks lubatud olla ainult siis, kui seda õigustab ülekaalukas üldine huvi. Lisaks peaks see olema kõnealuse eesmärgi saavutamiseks sobiv ega tohi minna kaugemale, kui on eesmärgi saavutamiseks vajalik.⁷⁴

Euroopa Kohtu pädevus samas sellega piirdubki. Euroopa Kohus ei saa astuda liikmesriikide asemele ning teha ettekirjutusi õigusnormide muutmiseks, ümbersõnastamiseks või sobivate vahendite valimiseks, et saavutada neid eesmärke, mille mittetäitmist või vastuolu liidu õigusega kohtulahendis liikmesriigile ette heideti. Kohus ei tohiks ümber jaotada või jagada maksude kehtestamise õigust. Kohus ei tohi liikmesriikidele ette kirjutada, kumb nendest peab võtma kasutusele meetmeid, et kaotada topeltmaksustamise olukord, seda eriti viisil, kus kummaski liikmesriigis kehtiv õigus ei ole diskrimineeriv, kuid topeltmaksustamise olukord siiski eksisteerib. Kohus saab tegeleda ainult liikmesriigi poolt seatud ühepoolsete piiravate maksureeglitega ehk siis piirangutega, mille eest saab vastutavaks pidada ainult ühte liikmesriiki, sest see liikmesriik kohtleb oma siseriikliku õiguse alusel piiriüleseid olukordi ebasoodsamalt kui võrreldavaid siseriiklikke olukordasid. Kohus ei saa keelata ebakõlasid ning erinevusi erinevate siseriiklike seaduste vahel. Kuigi ELTL ei luba liikmesriikidel

⁷² Euroopa Kohtu otsuse C-446/04 *FII Group Litigation*. Käesoleva töö raames on asendatud otsuses viidatud ELTL artikkel 43 kohase artikliga 49, mis käsitleb asutamisvabadust Euroopa Liidus;

⁷³ Terra, B. J. M., jt (viide 66), lk 25;

⁷⁴ Vaata Euroopa Kohtu otsuse C-303/07 *Aberdeen Property Fininvest Alpa Oy* p 57. Samuti EKo kohtuasjas C-414/06 *Lidl Belgium* p 27;

kehtestada diskrimineerivaid siseriiklikke seadusi, ei saa kohus siiski teha midagi enamat, kui sedastada, et siseriikliku õiguse tasandil on just taolised normid vastu võetud.⁷⁵

Euroopa Komisjon andis aastal 2001 välja kokkuvõtva dokumendi, mis käsitleb liikmesriikide erinevaid maksupoliitikaid.⁷⁶ Komisjon tõi esile, et liikmesriikide maksupoliitika peab olema suunatud nelja põhivabaduse järgimisele: inimeste, kaupade, kapitali ja teenuste vaba liikumine. Maksupoliitika peab seega olema keskendunud maksualaste takistuste eemaldamisele ning nimetatud nelja põhivabaduse teostamisele. Komisjon rõhutas, et kuna maksusüsteemi kasutatakse „teeviidana“ oma tegevuse teise riiki viimisel, varade ümberjagamisel ning stabiliseerimise eesmärkidel, siis peavad erinevad maksuõiguslikud tagajärjed olema erinevatele isikutele ja ettevõtetele selged ning lihtsasti arusaadavad. Teiseks tõi komisjon välja, et siseriiklikult kehtestatud maksumeetmed peavad panustama siseturu paremasse toimimisse. Kolmandaks osutas komisjon vajadusele vähendada maksude suurusjärku suurendades seejuures maksubaasi.⁷⁷

2005. aasta juunis andis Euroopa Komisjon välja järjekordse dokumendi, milles analüüsiti ühenduse õiguse ja maksulepingute omavahelist mõju. Euroopa Komisjon selgitas, et vajadus liikmesriikide ja ühenduse maksuõiguslike suhete selgemaks muutmise järele ei ole uus nähtus. Juba 1960. aastal leiti, et topeltnmaksustamine on liikmesriikides probleemiks ning rõhutati kahepoolsete kokkulepete sõlmimise vajadust. Kuigi tänapäeval on olukord mõnevõrra erinev, ei ole probleemid liikmesriikide maksusüsteemide vahel siiaaani kõrvaldatud.⁷⁸

Liikmesriikides kehtivad erinevad maksusüsteemid tekitavad peamiselt probleeme just investeeringute valdkonnas. Samuti annab erinevate maksusüsteemide omavahel mitteühildumine võimaluse maksupetturitele, kes saavad erinevaid seaduslünki enese kasuks ära kasutada. Kõige iroonilisem erinevate seaduslünkade juures on see, et kõige suuremad korporatsioonid maailmas, kelle panus riigi tuludesse oleks märkimisväärne, on välja mõelnud skeemid, mida ei saa pidada ebaseaduslikuks. Tänu sellistele skeemidele jääb riikidel saamata miljonitesse dollaritesse ulatuvad maksulaekumised.

⁷⁵ Terra, B. J. M., jt (viide 66), lk25-26;

⁷⁶ Tax Policy in the European Union: Priorities for the Years Ahead. Official Journal of the European Communities, C 284/8, 10.10.2001;

⁷⁷ *Ibid*, p 2.3;

⁷⁸ Euroopa Komisjon. EC Law and Tax Treaties. Brüssel 9. juuni 2005 – Arvuitvõrgus http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/personal_tax/double_tax_conventions/eclawtaxtreaties_en.pdf, lk 13 (03.05.2015);

Riikide erinevad maksupoliitikad on sundinud äriühinguid kujundama oma käitumist ning tegema oma investeerimisotsuseid lähtuvalt sellest, millises riigis oleks neil võimalik oma kasumit maksimeerida ning seejuures tasuda võimalikult vähe makse. See, milline on teatud riigis ettevõtte tulumaksuga maksustamise süsteem, määrab suures osas kindlaks, kui palju äriühing soovib investeerida ning kuhu ta soovib investeerida. Majandustegevuse optimeerimiseks oleks loogiline, et investeringud tuleks teha riikides, kus tootmist saab läbi viia nii, et tootmise kulu oleks minimaalne. Samas tuleks ettevõtte asukoht valida sellisesse riiki, kus on võimalik saada kõige rohkem investeerimis-järgset maksutagastust⁷⁹ või kus tasumisele kuuluvad maksude määrad on madalad.

Mõned aastad tagasi tekkis maailma riikides hirm, et kuna erinevate riikide vaheline maksukonkurents on läinud niivõrd tihedaks, siis võib tekkida olukord, kus riigid võivad üksteise võidu hakata langetama ettevõtte tulumaksu määra – seda just nimelt eesmärgiga tõmmata ligi välisinvestoreid ning üldise eesmärgiga elavdada riigi majandust ning suurendada riigieelarve tulusid. OECD on mitmetes läbiviidud uurimustes püüdnud välja selgitada, kas selline riikidevaheline „võidukaik“ on käimas või on tegemist pelgalt oletusega. 2007. aastal avaldatud uurimistulemustes täheldati tõepoolest, et üleüldiselt on riigid aastate lõikes oma ettevõtte tulumaksu määra langetanud. Kõige märgatavam langus tulumaksumäärades on toimunud kahe viimase aastakümne jooksul. Samas ei ole OECD hinnangul toimunud sellist langust tulumaksumäärades, mida võiks vaadata kui „võistlust madalaima maksumäära nimel“ erinevate riikide vahel.⁸⁰

Näiteks Prantsusmaal on ettevõtte tulumaksu määr olnud viimase kümne aasta jooksul stabiilselt 33.33%.⁸¹ Tegemist on suhteliselt kõrge maksumääraga. Seda isegi arenenumate riikide spektrist vaadatuna. Kui vaadata aga näiteks Eestit, on tulumaksumäär varasemalt olnud 24%, veel eelmisel, 2014. aastal, oli tulumaksumääraks 21% ning käesolevaks hetkeks on maksumäär langenud 20%-ni.

Kuidas oleks võimalik sellist trendi seletada? Miks ühed riigid saavad lubada tulumaksumäärade püsimist enam-vähem samal tasemel, kui teised riigid peavad leidma võimalusi tulumaksumäära jätkuvaks langetamiseks? OECD tõi eespool viidatud uurimuses

⁷⁹ Bond, S. jt. Corporate Tax Harmonisation in Europe: A Guide to the Debate: The Institute for Fiscal Studies, 2000, lk 41-42;

⁸⁰ OECD Tax Policy Studies (viide 54), lk 36;

⁸¹ Andmed pärinevad aadressilt <http://www.kpmg.com/global/en/services/tax/tax-tools-and-resources/pages/corporate-tax-rates-table.aspx> (03.05.2015);

välja väga huvitava selgituse, mida saab kasutada selle trendi põhjendamiseks. Nimelt leidis OECD, et selline võistlus madalamate maksumäärade nimel jätab paljud arenenumad riigid puutumata just seepärast, et äriühingud võivad soovida toota mingis kindlas riigis, olenemata äriühingu tulude maksustamise reeglitest, sest nad soovivad teenida just selle riigi huve.⁸²

Kui ettevõtte tulumaksuga maksustamise süsteem on seejuures mõistlik, kuigi maksumäär võib olla mõnevõrra kõrgem võrreldes mõne teise riigiga, siis võib mingis kindlas riigis tootmine mõjuda ettevõtlusele pigem positiivselt. Arvestades ühelt poolt küll suuremate väljaminekutega, võib tootmise asukohariik enesega kaasa tuua näiteks valmistatud toote tarbimise suurenemise, sest toote valmistamisriik tekitab tarbijates usaldust ning teadlik tarbija on nõus esemete eest maksma ka kõrgemat hinda. Samuti aitab teatud kindlas riigis tootmine edendada kohalikku majandust, pakkuda tööd paljudele inimestele. Samas ei ole realistlik oodata ettevõtjatelt, et nad oma ärimudeli väljatöötamisel arvestaksid ka ettevõtte asukohariigi huvidega. Ettevõtjate jaoks on siiski kõige olulisem kasumi teenimine, seda just väiksemate ettevõtjate puhul. Kui rääkida aga suurkorporatsioonidest, siis siinkohal võib olla ettevõtjaid, kes on teinud teadliku valiku toota oma toodang teatud riigis ning seda olenemata äriühingu poolt tasumisele kuuluvatest maksudest. Tegemist on käesoleva töö autori hinnangul siiski pigem erandiga.

Teine põhjus, mille OECD välja tõi ning mis on käesoleva töö autori arvates tõsiseltvõetavam, on see, et paljud äriühingud võivad otsustada toota ka kõrgema maksumääraga riikides just seepärast, et nad soovivad enda kasuks ära kasutada selles riigis olevat kvalifitseeritud tööjõudu, infrastruktuuri, riigi loodusvarasid ja tehnoloogiat.⁸³ Nimetatud faktorid võivad kindlasti olla otsustavaks teguriks, kui äriühing valib, millisesse riiki tootmine viia. Kui madalama maksumääraga riikides on võimalik maksta vähem makse, siis ei pruugi selline lahendus tuua enesega kaasa oodatud kokkuhoidu. Kui tootmiseks vajalikud loodusvarad ning tehnoloogia asuvad tootmisriigist kaugel, tuleb lisaks tehnoloogia ja loodusvarade maksumusele arvestada ka transpordikuludega. Kui ese on valmis toodetud, siis tuleb arvestada sellega, et toode tuleb toimetada tarbijani, mis kokkuvõttes tähendab seda, et toote lõpphind on niivõrd kõrge, et selle turustamise võimalused on minimaalsed. Samuti võivad erinevate riikide vahelised maksulepingud olla liigselt koormavad ning võib tekkida topeltmaksustamise olukordi. Seega valivad ettevõtjad nii mõnelgi juhul väiksema maksumääraga riigi asemel selle riigi, kus maksumäärad on küll kõrgemad, kuid seda aitavad

⁸² OECD Tax Policy Studies (viide 54), lk 36;

⁸³ *Ibid*, lk 36;

tasakaalustada ressursside kättesaadavus selles riigis, mis võimaldab riigile maksudena makstud summat tasakaalustada.

Irimaad on rahvusvahelisel tasandil kritiseeritud just seetõttu, et ettevõtteid maksustatakse seal palju madalama maksumääraga, kui teistes Euroopa Liidu liikmesriikides. Nimelt on Irimaal ettevõtte tulumaksu määraks 12,5%, mis näiteks Eesti 21% ning Prantsusmaa 33.3% juures on märgatavalt madalam. Samas näitavad uurimused^{84, 85}, et olukord on hoopiski teistsugune. Nimelt on Iirimaa Euroopa riikidest ettevõtte tulumaksu laekumises esimesel kohal. Oma 12.5%-lise tulumaksumäära juures tasuvad ettevõtted tulumaksu ka reaalselt 12.4%, mis tähendab, et ettevõtte tulumaksu laekub riigi tuludesse 99.2% ulatuses. Kui vaadata siinkohal Eesti tulemust, siis õnnestub Eestil riigituludesse koguda 8.4% ettevõtte tulumaksu. Mis tähendab, et tulumaksu laekub ainult 40% ulatuses. Selline protsent tundub Irimaaga võrreldes küll tähtsusetuna, kuid Eestis kehtiva ettevõtte tulumaksu süsteemi põhiliseks eesmärgiks ei saagi pidada riigi tulude maksimeerimist. Pigem on peamine osakaal siiski ettevõtluse arendamisel ning investeeringute soodustamisel.

Eesti lähiriikidest tasub välja tuua Läti, kus 15%-lise tulumaksumäära juures laekub ettevõtjatelt reaalselt 4.9% tulumaksu, mis tähendab umbes 33%-list maksulaekumist. Ning näiteks Soomes laekub 21%-lise tulumaksumäära juures 14.5% tulumaksu (69%-line laekumine). Seega võib siinkohal teha järelduse, et Irimaad kritiseeritakse liialt kergekäeliselt. Iirimaa on olnud ainus riik Euroopas, kes on suutnud kehtestada sellise maksusüsteemi, mis ka tegelikult toimib.

3.2. Võimalikud Eesti ettevõtte tulumaksuga maksustamise süsteemi kitsaskohad Euroopa Liidu õiguse tasemel

Kui Eesti kehtestas 1. jaanuaril 2000. aastal uue tulumaksusüsteemi, siis tekitas see rahvusvahelisel tasandil nii mõningaidki küsimusi. Leidus riike, kes leidsid, et Eesti näol on nüüdsest tegemist madala maksumääraga territooriumiga ning maksuparadiisiga. Samuti leiti, et Eestis on ettevõtte tulumaks kaotatud. Osaliselt kardeti ka võimalike topeltmaksustamise olukordade tekkimist.

⁸⁴ World Bank Group jt (viide 12);

⁸⁵ Bodkin, P. Turns Out Ireland Was Telling the Truth About Company Taxes. Unlike Nearly Everyone Else – Arvuitvõrgus <http://businessetc.thejournal.ie/ireland-tax-haven-1796050-Nov2014/> (03.05.2015);

Uue tulumaksuseaduse puhul kardeti Eesti muutumist maksuparadiisiks. Selline väärarusaam põhines ettekujutlusel, et uue tulumaksuseadusega kaotati ettevõtte tulumaks. Taoline järeldus ei ole ennast aga õigustanud ning käesoleval hetkel leidub rahvusvahelisel tasandil vähe neid, kes Eestit maksuparadiisiks peavad. Järgnevalt toob töö autor välja peamised aspektid, mis välistavad Eesti kuulumist nn musta nimekirja riikide hulka.

Kõigepealt tuleb märkida, et Eesti ei vasta ühelegi klassikalise maksuparadiisi tunnusele.⁸⁶ Madala maksumääraga režiimi peamiseks tunnuseks on suhteliselt madal nominaalne ja efektiivne tulumaksumäär, samas kui muud kahjuliku konkurentsi tingimused puuduvad.⁸⁷ 2000. aastal, mil uus tulumaksuseadus vastu võeti, oli Eestis kehtivaks tulumaksumääraks 26%. Tegemist oli suhteliselt kõrge maksumääraga. Kõige suurem Eesti maksusüsteemi väärtimõistmine tulenebki ilmselt sellest, et jaotatavat kasumit ja teenitud kasumit peetakse erinevateks maksuobjektideks. Formaalselt vaadatuna seda nad ka tõepoolest on, kuid kui süüvida nimetatud maksuobjektide sisusse, siis on need maksuobjektid oma olemuselt vägagi sarnased. Eesti puhul võib ebaausa konkurentsi ilminguks lugeda vaid maksukohustuse aja edasilükkamist, mis ei ole globaalne ega ohtlik probleem.⁸⁸

Teiseks soodsa maksurežiimiga riike iseloomustavaks teguriks on maksusüsteemi läbipaistmatus, mistõttu teistel riikidel on raske kontrollida, millisel viisil nende residentide valduses olevaid äriühinguid antud riigis koheldakse. Siia alla võiks ka tuua asjaolu, et soodsa maksurežiimiga riigi seadused või halduspraktika võivad olla niivõrd kitsendavad, et need piiravad informatsioonivahetust teiste riikide ametivõimudega.⁸⁹ Eesti puhul ei ole aga eelpoolnimetatud tingimused täidetud ning seega on kartused Eesti kui madala maksumääraga riigi kohta alusetud. Eesti maksuamet väljastab maksulepingud sõlminud riikidele informatsiooni nende riikide residentide poolt Eestis saadud tulude kohta.⁹⁰ Informatsiooni vahetamise kohustus on ette nähtud ka maksulepingutes, mille Eesti on erinevate riikidega sõlminud.⁹¹

⁸⁶ Lehis, L. (viide 9), lk 16;

⁸⁷ *Ibid*, lk 142;

⁸⁸ *Ibid*, lk 142 allmärkus nr 20;

⁸⁹ *Ibid*, lk 141;

⁹⁰ *Ibid*, lk 16;

⁹¹ Näiteks sätestab Eesti Vabariigi ja Soome Vabariigi vaheline tulu- ja kapitalimaksuga topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu (RT II 1993,37,113) artikkel 26 lg 1, et Lepinguosaliste riikide kompetentsed ametivõimud vahetavad sellist informatsiooni, mis on vajalik käesoleva lepingu sätete või lepinguosaliste riikide kodumaiste seaduste täitmiseks lepinguosaliste maksude suhtes niivõrd, kui sellekohane maksustamine ei ole lepinguga vastuolus. Informatsioonivahetus ei ole piiratud 1. artikliga. Ükskõik millist lepinguosaliselt riigilt saadud informatsiooni käsitletakse saladusena sarnaselt selle riigi kodumaiste seaduste

Eesti ei kasuta ka nn *ring-fencing* režiime ning ei tee maksustamisel vahet, kas residendi tulu on saadud Eestis või välisriigis. *Ring-fencing* režiim kujutab endast olukorda, kus residendist maksumaksjatel on režiimi keelatud kasutada või äriühingud, mis antud režiimi hüvesid kasutavad, ei või tegutseda antud riigi koduturul ning selle kaudu on maksurežiim kodumaisest turust isoleeritud.⁹² Samuti ei ole Eestis võimalik registreerida äriühinguid selliselt, et neil puuduks üldse maksu- või aruandluskohustus.⁹³

Veel üheks puuduseks algse, 2000. aastal kehtima hakanud tulumaksuseaduse juures võib pidada seda, et selles puudusid topeltmaksustamist piiravad sätted, kuid 14.06.2000. aasta seadusega⁹⁴ toodi sisse TuMS § 54 lg 5, mis lubas dividendide tulumaksust maha arvata välismaal dividendidelt kinnipeetud tulumaksu ja dividendide aluseks olevalt kasumiosalt tasutud tulumaksu. Muudelt tululiikidelt välismaal tasutud tulumaksu sai Eestis arvesse võtta ainult maksulepingu otsekohaldamise kaudu.⁹⁵

Eesti Euroopa Liitu vastuvõtmise läbirääkimiste faasis tõi Euroopa Komisjon välja kaks peamist puudust ettevõtte tulumaksuga maksustamise juures. Esiteks leidis Euroopa Komisjon, et tulumaksuseadus sisaldas endas sätteid, mis ei olnud kooskõlalised Euroopa Liidu aluslepingutega ja seda just kapitali vaba liikumise osas.⁹⁶ Teiseks leidis Euroopa Komisjon, et Eestis ettevõtte kasumile kehtestatud tulumaks on sama, mis dividendidelt kinnipeetav maks ning seetõttu ei ole Eesti tulumaksusüsteem vastavuses ema- ja tütarühingu direktiiviga.⁹⁷ Taoline arusaam oli tekkinud Euroopa Kohtu otsuste pinnalt, kuid mis hiljem siiski kinnitust ei leidnud.

Esimene lahend, mis põhjustas Eesti ettevõtte tulumaksu süsteemi vääritimõistmist, oli *Athinaiki Zithopii* kaasus.⁹⁸ Euroopa Kohus andis selles otsuses hinnangu Kreekas tol ajal kehtinud tulumaksu reeglitele. Kohus asus sisuliselt seisukohale, et kinnipeetavaks tulumaksus ema- ja tütarühingu direktiivi artikli 5 tähenduses võib olla igasugune maks, mis

alusel saadava informatsiooniga ja seda avaldatakse ainult isikutele või ametivõimudele (sealhulgas kohtud ja administratiivorganid), kes on seotud lepingualuste maksude kehtestamise või kogumisega, maksude sissenõudmise või järelevalvega, või nende maksudega seotud kaebuste lahendamisega. Need isikud või ametivõimud kasutavad informatsiooni ainult nendel eesmärkidel. Nad võivad avaldada informatsiooni avalikul kohtuprotsessil või kohtuotsuse alusel;

⁹² Lehis, L. (viide 9), lk 141;

⁹³ *Ibid*, lk 16;

⁹⁴ Tulumaksuseadus – RT I 2000, 58, 377;

⁹⁵ Lehis, L. (viide 7), lk 232;

⁹⁶ Sunley, E. M., jt. Estonia: a Program of Tax Reform. International Monetary Fund Fiscal Affairs Department, 2005, lk 15;

⁹⁷ *Ibid*. lk 15;

⁹⁸ EKo 04.10.2001, C-249/99, *Athinaiki Zythopii*;

kuulub tasumisele dividendide väljamaksmisel.⁹⁹ Kuna uue tulumaksuseaduse valguses võrreldi ka Eestis kehtivat süsteemi Kreekas kehtinud süsteemiga, siis levis arusaam, et ka Eesti tulumaksusüsteem ei ole vastavuses direktiiviga.

Eesti süsteem ei olnud aga Kreekas kehtinud süsteemiga samane. Esiteks maksustati Kreekas lisaks jaotatud kasumile ka äriühingu kasum. Teiseks ei võimalda Eesti äriseadustik dividende välja maksta, kui äriühing on kahjumis¹⁰⁰ ja seega on välistatud jaotatud kasumi maksustamine olukorras, kus äriühingul on eelmistest perioodidest katmata kahjum.¹⁰¹

2006. aasta lahendis *FII Group Litigation*¹⁰² tõlgendas kohus kinnipeetava maksu mõistet täpsemalt, tuues välja kolm tunnust, mis kinnipeetavat maksu iseloomustavad. Kõigepealt peab maksukohustus tekkima dividendide või muude kasumieraldiste väljamaksmise tõttu, maksubaasiks peab olema seesama dividend või muu kasumieraldis ning maksukohuslaseks peab olema isik, kellele kuulub osalus kasumit jaotavas äriühingus (tegemist on dividendi või kasumi eraldise saajaga).¹⁰³ Eesti seisukohalt on oluline just viimane tingimus, sest Eesti süsteemis lasub dividendide maksmisel tekkiv maksukohustus kasumit jaotaval äriühingul ning dividendisaajal maksukohustust ei teki. Seega on ka Euroopa Kohtu lahendite valguses nüüdseks kõrvaldatud kahtlused Eesti ettevõtte tulumaksu süsteemi vastavuse osas Euroopa Liidu põhimõtetele ning ja ema- ja tütarühingu direktiivile.

3.2.1. Vastavus ema- ja tütarühingu direktiivile

Kui residendist äriühing jaotab kasumit piiriüleses situatsioonis, siis võivad liikmesriikide siseriiklikul tasandil kehtestatud reeglid olla välispartnerite või osanike suhtes diskrimineerivad peamiselt kahel viisil (just nimelt võrreldes olukorraga, kus residendist äriühing jaotab kasumit riigisiselt):

- 1) juriidiline topeltmaksustamine (sama isik, sama maksuobjekt), kus taolist olukorda ei teki kasumi siseriiklikul jaotamisel. Põhjusteks võivad siinkohal olla maksu kehtestamine, mida ei rakendata siseriiklikul kasumi jaotamisel või mida rakendatakse siseriiklikul kasumi jaotamisel oluliselt madalama maksumääraga;

⁹⁹ Klauson, I., Uustalu, E. Eesti äriühingu tulumaksusüsteem Euroopa Kohtu lahendite valguses - MaksuMaksja 2007, nr 8;

¹⁰⁰ Näiteks äriseadustiku (RT I, 12.07.2014, 162) § 267 lg 1 sätestab, et aktsiaselts võib teha aktsionäridele väljamakseid ainult puhaskasumist või eelmiste majandusaastate jaotamata kasumist, millest on maha arvatud eelmiste aastate katmata kahjum, vastavalt seadusele.

¹⁰¹ Klauson, I. jt (viide 100);

¹⁰² EKo 12.12.2006, C-446/07, *FII Group Litigation*;

¹⁰³ *Ibid*, p-d 108-109;

- 2) majanduslik topeltmaksustamine (sama maksuobjekt, erinev isik), kus taolist olukorda ei teki kasumi siseriiklikul jaotamisel.¹⁰⁴

Nii mõnelgi juhul on säilinud skeptitsism Eesti ettevõtte tulumaksuga maksustamise süsteemi vastavuse kohta Euroopa Liidu õigusega ning seda peamiselt just piiriüleste situatsioonide puhul. Näiteks riikides, kus kehtib traditsiooniline ettevõtte tulumaksuga maksustamise süsteem, maksutatakse kasum siis, kui see teenitakse. Lisaks sellele peetakse tulumaks kinni siis, kui tütarettevõtte jaotab kasumit emaettevõtjale. Tekib topeltmaksustamise olukord.¹⁰⁵ Eesti süsteemi eripära võrreldes nn traditsiooniliste ettevõtte tulumaksu süsteemiga seisneb selles, et Eestis peetakse ettevõtte tulumaksu kinni ainult kasumi jaotamisel tütarettevõtte poolt. Emaettevõtjale jaotatud dividendidelt rohkem makse kinni ei peeta, olenemata emaettevõtte asukohariigist. Seega ei teki Eestis kehtiva ettevõtte tulumaksu puhul topeltmaksustamise olukorda ning piiriüleseid dividende ei seata siseriiklikult makstavate dividendide suhtes ebasoodsamasse olukorda.¹⁰⁶

Sellise lahenduseni jõudis seadusandja aga seadusesse mitmete muudatuste sisseviimise teel. Esialgse, 2000. aastal kehtima hakanud tulumaksuseaduse § 50 lg 1 kohaselt olid tulumaksust vabastatud Eesti residendist äriühingu poolt teisele Eesti residendist äriühingule jaotatud dividendid. Samas pidi TuMS § 50 lg 1 kohaselt residendist äriühing tasuma tulumaksu mitteresidentidele rahalises või mitterahalises vormis väljamakstud dividendidelt. Seega sooviti vältida topeltmaksustamise olukorra tekkimist, kus residendist äriühing otsustaks saadud dividendide ulatuses omakorda dividende jaotada. Tulumaksuseadus ei näinud taolist erisust ette aga mitteresidentidele. Kui residendist äriühing oleks jaotanud kasumit mitteresidendist äriühingule, siis oleks jaotatud kasum kõigepealt maksustatud TuMS § 50 lg 1 alusel ning kui mitteresidendist äriühing oleks soovinud saadud dividendide arvelt ka ise dividende jaotada, siis oleks mitteresident lisaks pidanud tasuma kasumi jaotamisel tulumaksu TuMS § 29 lg 8 alusel, mille kohaselt maksustati tulumaksuga dividendid ning muud kasumieraldised, mille mitteresidendist juriidiline isik on saanud residendist juriidiliselt isikult, v.a juhul, kui mitteresidendile kuulus dividendi väljakuulutamise või väljamaksmise ajal teatud kindel protsent dividende maksva residendist äriühingu aktsia- või osakapitalist või

¹⁰⁴ Terra, B. J. M. jt (viide 66), lk 569;

¹⁰⁵ Lehis, L. jt (viide 55), lk 19;

¹⁰⁶ *Ibid*;

häälest.¹⁰⁷ Nimetatud vastuolu püüti kõrvaldada 01.01.2003 kehtima hakanud tulumaksuseadusega, mille kohaselt maksustati kõiki dividende saajast sõltumata. Euroopa Kohus on selgitanud, et Euroopa Liidu õigus ei kirjuta liikmesriikidele ette, kas nad peaksid vastu võtma kahepoolseid maksulepinguid või mitte. Samuti ei pea liikmesriigid Euroopa Kohtu seisukohtadest tulenevalt ennetama topeltmaksustamist ega kohandama oma maksusüsteemi teiste liikmesriikide omaga vastavaks. Seda kõike aga juhul, kui liikmesriigid ei kohtle piiriüleseid olukordi vähemsoodsalt kui võrreldavaid siseriiklikke olukordi.¹⁰⁸

Nagu varasemalt sai välja toodud, heitis Euroopa Komisjon Eestile Euroopa Liiduga ühinemisega ettevalmistamise faasis ette seda, et uue tulumaksuseaduse sätetega piiratakse kapitali vaba liikumise põhimõtet. Sellekohane tähelepanek tehti Eesti suhtes aastal 2005. Tähelepanek oli igati õigustatud. Dividende jaotava äriühingu asukohariik ei tohi kohelda mitteresidendist osanikke/aktsionäre halvemini võrreldes äriühingu asukohariigis asuvate osanike/aktsionäridega.¹⁰⁹ Seega kohtles Eesti residendist ja mitteresidendist juriidilisi isikuid erinevalt – residendist juriidiliste isikute puhul oli topeltmaksustamine välditud, kuid mitteresidendist juriidiliste isikute puhul jättis Eesti topeltmaksustamise vältimise mitteresidendi residentsusriigi mureks.¹¹⁰ Kõnealune säte tunnistati aga 01.01.2009 kehtetuks.¹¹¹ Sellest hetkest alates on nii residendist kui ka mitteresidendist äriühinguid maksustatud kasumi jaotamise hetkel ühekordselt.

Residendist ja mitteresidendist äriühingute erineva maksustamise ette näinud sätte kehtetuks tunnistamise tingiski just vajadus viia Eesti tulumaksusüsteem vastavusse Euroopa Liidus kehtiva ema- ja tütarühingu direktiiviga 2011/96/EÜ. Direktiivi preambulas on välja toodud, et enne 90/435/EMÜ jõustumist oli eri liikmesriikide ema- ja tütarettevõtjate vahelisi suhteid reguleerivates maksusätetes liikmesriigiti märkimisväärsed erinevusi ning kohaldatavad sätted olid üldiselt ebasoodsamad kui need, mida kohaldati ühe ja sama liikmesriigi ema- ja tütarettevõtjate suhtes. Seetõttu oli eri liikmesriikide äriühingute vaheline koostöö võrreldes ühe ja sama liikmesriigi äriühingute vahelise koostööga ebasoodsamas olukorras.¹¹²

¹⁰⁷ Aastal 2000 oli see protsent 25%, kuid ajapikku seda vähendati ning vahetult enne sätte kehtetuks tunnistamist 01.01.2009 oli see protsent 15%;

¹⁰⁸ Terra, B. J. M. jt (viide 66), lk 30;

¹⁰⁹ *Ibid*, lk 581;

¹¹⁰ Lehis, L. (viide 9), lk 545;

¹¹¹ Säte tunnistati kehtetuks aktiga *Tulumaksuseaduse muutmise seadus* – RT I 2008, 51, 286;

¹¹² Nõukogu 30.11.2011 direktiiv 2011/96/EL preambula (6);

Euroopa Kohus on mitmetel juhtudel pidanud andma hinnangu, kas liikmesriigis kehtivad maksureeglid loovad topeltmaksustamise olukorra või mitte ning kas mitteresidendist äriühingute erinev kohtlemine residendist äriühingutest on õiguspärane või mitte.

Näiteks lahendis C-303/07 oli tegemist olukorraga, kus Soome õiguse alusel asutatud äriühing (residendist äriühing) maksis dividende Luksemburgi õiguse alusel asutatud ja seal asuval muutuva põhikapitaliga investimisühingule. Makstud dividendidelt peeti kinni tulumaksu. Euroopa Kohus selgitas, et liikmesriigi poolt võetud meetmete suhtes, mille eesmärk on vältida või vähendada residendist äriühingu jaotatud kasumi järjestikust maksustamist või topeltmaksustamist, ei ole dividende saavad residendist aktsionärid tingimata olukorras, mis on sarnane dividendide saavate mõne teise liikmesriigi residendist aktsionäride olukorraga. Alates hetkest, mil liikmesriik maksustab ühepoolset või kahepoolsete lepingute alusel tulumaksuga mitte üksnes residendist aktsionäride tulu, vaid ka mitteresidendist aktsionäride tulu, mis on saadud residendist äriühingu dividendidelt, hakkab mainitud mitteresidendist aktsionäride olukord sarnanema residendist aktsionäride olukorraga. Järelikult, kui liikmesriik on soovinud hoiduda residendist emaettevõtjale tema residendist tütarettevõtja jaotatud kasumi järjestikusest maksustamisest, on ta kohustatud laiendama seda meedet ka sarnases olukorras olevatele mitteresidendist emaettevõtjatele, kuivõrd mitteresidente puudutav analoogiline maksustamine tuleneb tema maksupädevuse teostamisest viimaste suhtes.¹¹³

Ka Saksamaal kehtiv äriühingu tulumaksuga maksustamise süsteem on aastate lõikes läbinud mitmeid uuendusi. Ajendid selleks on tulenenud enamasti Euroopa Kohtu praktikast. Nimelt maksustas Saksamaa sellisele äriühingule jaotatavaid dividende, mille asukoht on teises liikmesriigis või Euroopa Majanduspiirkonna riigis, majanduslikus mõttes rohkem, kui dividende, mis jaotatakse äriühingule, mille asukoht on Saksamaa Liitvabariigi territooriumil.¹¹⁴ Viidatud kohtuasjas väitis Euroopa Komisjon, et Saksamaa Liitvabariik piirab kapitali vaba liikumist, kuna ta on kaotanud dividendide väljamaksetelt kinnipeetava kapitalitulu maksuga seotud majandusliku koorma nii, et üksnes emaettevõtjatel, kelle asukoht ja juhtorgan asub Saksamaal, on võimalik see maks maha arvata või tagasi saada, võimaldamata seejuures neid maksusoodustusi kas siseriiklike meetmete või teiste liidu liikmesriikidega või Islandi Vabariigi või Norra Kuningriigiga sõlmitud topeltmaksustamise vältimise lepingu alusel neis riikides asuvatele emaettevõtjatele. Komisjon märkis täiendavalt, et Saksamaa Liitvabariik on küll otsustanud vältida jaotatud kasumi järjestikust maksustamist,

¹¹³ EKo 18.06.2009, C-303/07, *Aberdeen Property Fininvest Alpha Oy*, p-d 42-44;

¹¹⁴ EKo 20.10.2011, C-284/09, *Euroopa Komisjon vs Saksamaa*;

kuid kinnipeetava maksuga seotud majanduslikust koormast on lõpuks vabastatud üksnes emaettevõtjad, kelle asukoht ja juhtorgan on Saksamaa territooriumil, kuna neil on mitte üksnes võimalik see maks täielikult juriidilise isiku tulumaksust maha arvata, vaid ka õigus saada maks tagasi, kui tasumisele kuuluv tulumaksusumma on väiksem kui kinnipeetud maks, nii et tegelikult ei tasu need ettevõtjad neile jaotatud dividendidelt üldse maksu.¹¹⁵

Euroopa Kohus leidis ka kirjeldatud lahendis, et kuna Saksamaa Liitvabariik maksustab sellisele äriühingule jaotatavaid dividende, mille asukoht on teises liikmesriigis, majanduslikus mõttes rohkem kui dividende, mida jaotatakse äriühingule, mille asukoht on Saksamaa Liitvabariigi territooriumil juhul, kui emaettevõtja osalus tütarettvõtjas ei ulatu direktiivi artikli 3 lg 1 punktis a ette nähtud künniseni, siis on ta rikkunud kapitali vaba liikumise põhimõtet.¹¹⁶

Euroopa Kohtu praktikas on samuti leidnud kinnitamist põhimõte, et kui residendist äriühing jaotab kasumit teise liikmesriigi residendist äriühingule, siis ei tohi sellel juhul kehtestada kõrgemat maksumäära kui seda rakendatakse siseriiklikul kasumi jaotamisel.¹¹⁷ Euroopa Kohus ei aktsepteeri liiga rangete piirangute seadmist. Näiteks oma lahendis C-540/07 arutles Euroopa Kohus Itaalia maksusüsteemi ja selle vastavuse üle Euroopa Liidu õigusega. Nimelt nägi Itaalias kehtiv õigus ette, et residendist äriühingutele makstud dividendid vabastatakse maksust 95% ulatuses ning ülejäänud 5% ulatuses kohaldatakse tavalist ettevõtte tulumaksu, milleks oli 33%. Teistes liikmesriikides asuvatele äriühingutele makstud dividendidelt peeti kinni 27% määraga maks, millest kuni neli üheksandikku võidi sellekohase taotluse alusel tagastada. Erinevate topeltmaksustamise vältimise lepingute sätete alusel võidi kinnipeetava maksu määra ka vähendada, kui teatavad osalust ja osaluse omamise kestust puudutavad tingimused olid täidetud, aga see määr jäi ikkagi kõrgemaks residendist äriühingutele makstavatele dividendidele kohaldatavast maksumäärast. Ehk siis nägid Itaalia õigusnormid teistes liikmesriikides asuvatele äriühingutele makstavatele dividendidele ette kõrgema maksumäära kui residendist äriühingutele makstavatele dividendidele.¹¹⁸

Itaalia Vabariik õigustas taolise regulatsiooni kehtivust sellega, et erinev kohtlemine on üksnes pealtnäha erinev, sest arvesse tuleb võtta esiteks topeltmaksustamise vältimise lepinguid ja teiseks Itaalia maksusüsteemi tervikuna. Itaalia võimude arvates ei kohelda

¹¹⁵ EKo 20.10.2011, C-284/09, *Euroopa Komisjon vs Saksamaa*, p-d 1, 26;

¹¹⁶ *Ibid*, p 94;

¹¹⁷ Terra, B. J. M. jt (viide 66), lk 582;

¹¹⁸ EKo 19.11.2009, C-540/07, *komisjon vs Itaalia*, p-d 32-33;

teistes liikmesriikides asuvatele äriühingutele makstavaid dividende erinevalt residendist äriühingutele makstavatest dividendidest, kuna topeltmaksustamise vältimise lepingud võimaldavad Itaalias kinni peetud maksu teises liikmesriigis tasumisele kuuluva maksusumma arvestamisel arvesse võtta. Euroopa Kohus nõustus, et ei ole välistatud, et liikmesriik suudab oma asutamislepingust tulenevate kohustuste täitmise tagada, sõlmides mõne teise liikmesriigiga topeltmaksustamise vältimise lepingu. Selleks on aga siiski vaja, et topeltmaksustamise vältimise lepingu kohaldamine võimaldaks kompenseerida siseriiklikest õigusnormidest tuleneva erineva kohtlemise mõju.¹¹⁹ Lõppkokkuvõttes leidis Euroopa Kohus, et selline kohtlemine piirab kapitali vaba liikumise põhimõtet.

Eestis kehtiva äriühingu tulumaksuga maksustamise süsteemi puhul eespool kirjeldatud probleeme ei teki. Esiteks, on Eestis tulumaksumääraks 20% ja seda olenemata äriühingu asukohast, kellele dividende jaotatakse. Eestis ei ole kehtestatud eraldi tulumaksumäära residendist ja mitteresidendist äriühingutele. Kui Eesti residendist äriühing jaotab kasumit teises liikmesriigis asuvale äriühingule, siis on tulumaksu tasumise kohustus ikkagi väljamakse tegijal ning maksumäär on 20%. TuMS § 50 lg 1¹ kohaselt vabastatakse tulumaksust dividendid, mida makstakse saadud dividendide arvelt, sest need on kas dividendidena (Eestis) või äriühingu kasumina (välismaal) juba makstud tingimusel, et dividendi saanud ja edasimaksva Eesti äriühingul on dividendide saamisel vastavas äriühingus vähemalt 10%-line osalus. Samuti vabastatakse Eestis tulumaksust Eesti äriühingu välismaal asuva püsiva tegevuskoha kaudu teenitud ja välismaal maksustatud kasumi arvel makstud dividendid.¹²⁰

Samas tekib Eestis ikkagi juhul, kui dividende saanud äriühing, kellele kuulub äriühingus alla 10%-line osalus jaotab omakorda dividende, topeltmaksustamise olukord. Ehk siis on TuMS § 50 lg-s 1 toodud üldreeglist sätestatud erand TuMS § 50 lg 1¹ näol. Viidatud norm näeb ette, et saadud dividende pealt, mida äriühing kavatses dividendi vormis edasi maksta, ei maksa äriühing dividendi edasimakse pealt tulumaksu, kui ta on dividendid algselt saanud Eesti või välisriigi residendilt, kes on tulumaksukohuslasest äriühing ning kes omab vähemalt 10% nimetatud äriühingu osadest, aktsiatest või häälest. Ka ema- ja tütarühingu direktiiv näeb selliselt makstud dividendide tulumaksuga maksustamise võimaluse ette väiksema kui 10%-lise osaluse korral. Kirjeldatud olukorra tekkimisel on aga tulumaksuseaduses nähtud ette topeltmaksustamise olukorda korrigeeriv säte – TuMS § 54 lg 5, mille kohaselt saab TuMS §

¹¹⁹ EKo 19.11.2009, C-540/07, *komisjon vs Itaalia*, p-d 34-37;

¹²⁰ Lehis, L. (viide 6), lk 162;

50 lg-s 1 kirjeldatud viisil saadud dividendidelt väiksema kui 10%-lise osaluse korral Eesti tulumaksust välismaal juba makstud tulumaksu maha arvata.¹²¹ Samas ei välista ka TuMS § 54 lg 5 topeltmaksustamise olukorra tekkimist täielikult. Klassikalise ettevõtte tulumaksu puhul maksustatakse esimesel astmel äriühingu kasum ning teisel astmel peetakse maks kinni dividendidelt. TuMS § 54 lg 5 lubab maha arvata just dividendidelt kinnipeetud osa. Seega jääb osaliselt alles topeltmaksustamise olukord.

Üllatavalt ei ole aga seadusandja sellist korrektuuri näinud ette olukorrale, kus residendist äriühing jaotab kasumit residendist äriühingule. Kui residendist äriühing jaotab kasumit residendist äriühingule ning dividendid saanud residendist äriühing soovib omakorda kasumit jaotada, siis peab tema osalus tütarettevõtjas topeltmaksustamise olukorra mittetekkimiseks olema vähemalt 10%. Õiguskantsler on ühes oma seisukohas nõustunud Rahandusministri selgitusega, et taolist maksustamist võib õigustada vajadusega tagada tulude laekumine Eesti riigieelarvesse, mis omakorda seondub eesmärgiga kindlustada avalike teenuste osutamise võimalikkus. Samas nentis Õiguskantsler, et kuigi ta ei tuvastanud sätte vastuolu Põhiseadusega, ei oma tema jaoks taoline regulatsioon arvestatavat mõju riigieelarvele.¹²² Käesoleva töö autor nõustub siinkohal Õiguskantsleri poolt väljatooduga. Tõepoolest ei ole õigustatud see, et residendist äriühing, kelle osalus on 9.99% peab edastatavatelt dividendidelt tulumaksu tasuma, kui 10%-lise osalusega äriühing seda tegema ei pea. Sarnaselt võiks siis ju kehtestada hoopiski teistpidise regulatsiooni, kus äriühing, kelle osalus on üle 10%, ei ole dividende edastades tulumaksust vabastatud ning väiksema osaluse puhul tulumaksuvabastus kehtib. Ka siis võiks suurema osalusega äriühingute maksustamise õigustuseks tuua välja vajaduse tagada riigieelarvesse tulude laekumine. Üht või teist pidi, ei saa riigieelarve täitmise vajadust pidada ainsaks ja ainuõigeks põhjenduseks, miks äriühinguid erinevalt kohelda.

Eestis kehtiva tulumaksusüsteemi vastavust ema- ja tütarühingu direktiivile on kinnitanud ka Euroopa Kohus oma otsuses *Oy AA*¹²³. Kohus selgitas otsuse punktis 26, et ema- ja tütarettevõtte direktiiv reguleerib emaettevõtjale dividendide ja muude kasumieraldiste jaotamist tütarettevõtja poolt, nähes esiteks artiklis 4 ette, et juhul, kui emaettevõtja saab selliselt jaotatud kasumit, hoidub emaettevõtja asukohajärgne liikmesriik tütarettevõtja poolt jaotatud kasumi maksustamisest. Otsuse punktis 27 kinnitas kohus, et ema- ja tütarettevõtte

¹²¹ Lehis, L. (viide 6), lk 87;

¹²² Õiguskantsleri 05.09.2012 seisukoht nr 6-1/120508/1204133;

¹²³ EKo 18.07.2007, C-231/05, *Oy AA*;

direktiiv ei reguleeri tütarettevõtja majandustegevusest tekkinud tulu esmast maksustamist.¹²⁴ Eesti ettevõtte tulumaksu süsteem näeb ette tütarettevõtte poolt jaotatud kasumi maksustamise. Ühtegi teist maksu tütarettevõtte kasumile enne kasumi jaotamist kehtestatud ei ole.¹²⁵ Samuti on Eesti tunnistanud kehtetuks mitteresidendist äriühingute topeltmaksustamise ette näinud sätte – TuMS § 29 lg 8. Seega ei saa Eestis kehtivat ettevõtte tulumaksuga maksustamise süsteemi pidada direktiiviga vastuolus olevaks. Seega on ka Euroopa Kohtu lahendite valguses nüüdseks kõrvaldatud kahtlused Eesti ettevõtte tulumaksu süsteemi vastavuse osas Euroopa Liidu põhimõtetele ning ja ema- ja tütarühingu direktiivile.

3.3. Kasumi Eestist varjatult välja viimise võimalikkus/võimatus

Eestis kehtestatud ettevõtte tulumaksu määr on võrreldes lähiriikidega märgatavalt kõrgem ning nii mõnelgi juhul on arvatud, et kõrgema maksumäära puhul on suurem oht, et maksudest hakatakse kõrvale hoiduma. Tõepoolest, võrreldes näiteks Lätiga, kus tulumaksumääraks on 15%, on Eesti maksupettustele rohkem haavatav, sest äriühingud võivad püüda vältida kõrgema tulumaksu tasumist.

Üks hirmudest, mis uue tulumaksusüsteemi kehtestamisel esile kerkis, oli seotud võimaliku kasumi välja viimisega Eestist. Seda eesmärgiga võtta kasum välja riigis, kus maksumäär on madalam. Seeläbi jääks Eestil tulumaks saamata. Poliitik Siim Kallas on ühes intervjuus öelnud, et tema ei näe Eesti tulumaksusüsteemi puhul probleemi suurfirmade kasumi väljavedamisega. Esiteks tuleks S. Kallase sõnul mõõta, kui palju tulumaksusüsteem raha sisse toob ning oleks suhteliselt suur illusioon arvata, et tõkendi ettepanemisel jääks raha Eestisse. Siis seda raha Eestisse lihtsalt ei tuleks ja polekski siia midagi jätta.¹²⁶

2010. aastal avaldatud Praxise uuringus¹²⁷ ei leidnud samas kinnitust tendents, et Eestis kehtiv küllaltki kõrge dividendide maksustamise määr ahvatleks äriühinguid tegelema maksupettusega. Uurimuses toodi küll välja, et 67% ettevõtjate arvates motiveerib kõrgem dividendi maksumäär, võrreldes mitmete teiste Euroopa Liidu riikide maksumääradega, viima kasumi jaotamiseks riigist välja, 10% arvates pigem ei motiveeri ning 4% meelest kindlasti mitte. Samas on uurimuses välja toodud, et 78% küsitluses osalenutest tegelikult ei teadnud

¹²⁴ EKo 18.07.2007, C-231/05, Oy AA;

¹²⁵ Lehis, L. jt (viide 55), lk 21;

¹²⁶ Kallas: välisfirmade kasumi Eestist väljaviimine pole probleem – Arvuitvõrgus <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/kallas-valisfirmade-kasumi-eestist-valjaviimine-pole-probleem?id=65459960> (03.05.2015);

¹²⁷ Praxis jt (viide 12);

konkreetsed juhtumeid, kus sellist kasumi välja viimise taktikat oleks kasutatud.¹²⁸ Seega võib järeldada, et tegemist on pigem pseudoprobleemiga – võimalust kasumi väljaviimiseks süsteemis küll nähakse, kuid sellise võimaluse kasutamine ei ole levinud. Loomulikult ei saa süsteemi ärakasutamist välistada.

Tulumaksu maksmisest kõrvalehoidumise vältimiseks on Eestis kehtestatud üldine reegel – maksukorralduse seaduse¹²⁹ (MKS) § 84, mis sätestab, et kui tehingu või toimingu sisust ilmneb, et see on tehtud maksudest kõrvalehoidumise eesmärgil, kohaldatakse maksustamisel sellise tehingu või toimingu tingimusi, mis vastavad tehingu või toimingu tegelikule majanduslikule sisule. Tähele tuleb siinjuures panna, et MKS § 84 on ümberkvalifitseerimist võimaldav säte ning tegemist ei ole iseseisva maksustamise alusega.

MKS § 84 kohaldamine on õigustatud juhul, kui tegemist on tehingutega, millel puudub majanduslik sisu ning mille eesmärk on vältida maksude tasumist. Maksukohustuslasel peab olema vabadus teha tema poolt valitud toiminguid, arvestades muu hulgas maksunduslike kaalutlustega, ning kellelgi ei ole kohustust korraldada oma tegevust viisil, millega kaasneb kõrgem maksukoormus. Puudub kohustus tegeleda äritegevusega selliselt, et riigi maksutulu oleks võimalikult suur. Seadusliku maksuplaneerimisega on tegemist seni, kuni maksukohustuslase tehingu vorm vastab tema majandustegevuse tegelikule sisule ja ei ole moonutatud ning järgitakse maksuseadusi.¹³⁰ Järgnevalt toob töö autor välja peamised vahendid, mida äriühingud võivad kasutada selleks, et hoiduda tulumaksu tasumisest. Töö autor annab hinnangu, kas seaduses sätestatu pinnalt on maksukohustusest kõrvalehoidumine võimalik ning kas Eesti õiguses on ette nähtud piisavad korrektuureeglid, mis võimaldavad maksuhalduritel rikkumiste avastamise korral siiski äriühinguid tulumaksuga maksustada.

3.3.1.Siirdehinnad

Üks moodus, kuidas äriühingud saavad Eestist kasumit varjatult välja viia, on selleks siirdehindade kasutamine. Rahvusvahelised kontsernid võivad turuhinnast erinevate hindade kasutamise kaudu suunata maksustatavat tulu ühest äriühingust teise, valides maksustamiseks riigi, mille maksusüsteem on soodsam.¹³¹ Kuna Eestis kehtib võrreldes teiste riikidega küllaltki kõrge tulumaksumäär, siis võib ka Eestis tekkida olukord, kus rahvusvahelised kontsernid püüavad maksustatava tulu suunata sinna riiki, kus maksumäär on soodsam. TuMS

¹²⁸ Praxis jt (viide 12), lk 27;

¹²⁹ Maksukorralduse seadus – RT I, 17.03.2015, 10;

¹³⁰ RKHKo 3-3-1-23-09;

¹³¹ Lehis, L. (viide 6), lk 164;

§ 50 lg 4 sätestab, et kui residendist juriidilise isiku ja temaga seotud isiku vahel tehtud tehingu hind on erinev nimetatud tehingu turuväärtusest, maksustatakse tulumaksuga summa, mille maksumaksja oleks tuluna saanud, või summa, mille maksumaksja oleks kuluna kandmata jätnud, kui siirdehind oleks vastanud tehingu turuväärtusele. Siirdehindu võib lugeda kasumi varjatud jaotamiseks, sest Eesti äriühingul jääb vastav kasumiosa saamata ning selle võrra suureneb teise tehingupoole kasum.¹³²

TuMS § 50 lg 4 näeb seega ette reegli, mille abil on maksuhalduril võimalik siirdehindu korrigeerida. Siirdehinna regulatsioon ei kehti mitte ainult Eesti õiguses, vaid sellekohased sätted on olemas enamikes maailma riikides. Siirdehindade korrigeerimise õiguse olemasolu eesmärgiks on tagada maksumaksjate ühetaoline kohtlemine ja maksustamise põhimõtte neutraalsuse täitumine. Maksuhalduritel peab olema siirdehindade korrigeerimise õigus olenemata seotud osapoolte lepingulistest kohustustest või soovist vältida makse. Kui riik ei kontrolli piisavalt tema residentide poolt õiglaste siirdehindade kasutamist, annab see võimaluse kasutada selles riigis asuvaid ettevõtteid välisriikide ettevõtete maksuplaneeringuteks.¹³³

Kuna Eestis kehtiv tulumaksumäär on naaberriikidega võrreldes küllaltki kõrge, siis võiks arvata, et äriühingud püüavad siirdehindade kasutamise teel viia teenitud kasumi Eestist mõnda teise riiki, kus ei peaks niivõrd kõrget tulumaksu tasuma. Samas ei saa taolist järeldust teha ainult Eestis kehtiva kõrgema tulumaksumäära pealt. Tähele tuleb panna, et siirdehindasid kasutatakse maksuplaneerimisel (just selle negatiivses tähenduses) maksustatava tulu vähendamiseks, kus kasum siirdatakse kõrgema maksumääraga riigist madalama maksumääraga riiki või kasumiga ettevõttest kahjumiga ettevõttesse.¹³⁴ Eestis ei maksustata aga tulumaksuga äriühingu kasumit: maksustatakse jaotatud kasum. Seega on käesoleva töö autori hinnangul Eestis juba eos vähendatud riski, kus äriühingud kasutavad siirdehindasid tulumaksukohustusest kõrvalehoidumiseks.

Eesti tulumaksusüsteemi omapära on tinginud ka selle, et kui traditsioonilise ettevõtte tulumaksuga riikides toimub siirdehindade korrigeerimise kaudu äriühingu maksustatava tulu suurendamine, siis Eestis maksustatakse tehingu hinnavahet iseseisva maksuobjektina ehk siis maksustatakse siirdehinda sisuliselt nagu dividendi.¹³⁵ Traditsioonilise tulumaksuga riikides

¹³² Lehis, L. (viide 9), lk 921;

¹³³ *Ibid*, lk 913-914;

¹³⁴ *Ibid*, lk 912;

¹³⁵ Lehis, L. (viide 7), lk 226;

tekib siirdehindade korrigeerimise puhul seega topeltmaksustamise oht. Kuna siirdehindade korrigeerimisel suurendatakse äriühingu kasumit, siis tuleks selle võrra tehingu teise poole kasumit vähendada. Eestis on selle võrra olukord taas lihtsam. Kuna Eestis ei maksustata äriühingu kasumit ning kuna siirdehindu maksustatakse põhimõtteliselt nagu dividende, siis ei ole võimalik Eestis ka äriühingu kasumit vähendada, kui kusagil teises riigis on siirdehindade regulatsiooni kohaselt tehingu teise poole kasumit suurendatud.¹³⁶ Samuti on Eestis siirdehindade topeltmaksustamise vältimiseks kehtestatud regulatsioon, mille kohaselt on siirdehinna saajal võimalik (sarnaselt dividendide saajale) kasutada seaduses ette nähtud võimalust maksta saadud siirdehinna ulatuses ise maksuvabalt välja dividende. Vastavad korrektuurireeglid dividendide puhul topeltmaksustamise vältimiseks on toodud TuMS § 50 lg-tes 1¹ ja 2¹. Lisaks sellele ei maksustata TuMS § 50 lg 5 kohaselt siirdehinnana neid tehinguid, millest tekib tulumaksukohustus mõne muu sätte alusel.¹³⁷

3.3.1.1. Siirdehindade kasutamine maksuplaneeringutes rahvusvahelisel tasandil ehk nn *double-Irish* kaasused

ELTL artikkel 43 võimaldab ettevõtetel viia oma majandustegevust läbi rohkem kui ühes liikmesriigis ilma, et nad peaksid silmitsi seisma erinevate liikmesriikide maksumeetmetega, mis võiksid neil takistada selles liikmesriigis tegutsemist.¹³⁸

Petturid kasutavad seda ära, et riigid on oma otsustamispädevuses territoriaalselt piiratud. Seepärast mõeldakse välja erinevaid võimalusi ja meetmeid kasu saamiseks, mille seadusandja on ise ette näinud investeeeringute julgustamiseks, töökohtade loomiseks ning majanduskasvu edendamiseks.¹³⁹ Samas ei ole tegemist ebaseadusliku käitumisega, vaid nn seaduslünkadega.¹⁴⁰

Globaalsel tasandil on olemas nii mõningaidki värvikaid juhtumeid, kus suurkorporatsioonidel on õnnestunud vältida suurel hulgal maksude tasumist viisil, kus nad on oma tegevust korraldanud läbi riikide, kus kehtivad soodsamad maksureeglid. Näidetena saab siinkohal tuua sellised ettevõtted nagu Facebook, Google, Apple, Starbucks ja Microsoft.

¹³⁶ Lehis, L. (viide 9), lk 919;

¹³⁷ Lehis, L. (viide 6), lk 165. Vt lisaks Lehis, L. Siirdehinna mõistatus on lahendatud - MaksuMaksja 2011, nr 11, lk 22-23;

¹³⁸ Nugroho, A. D. Treatment of Losses In An EU Corporate Tax Group: Ending a Series of Unfortunate Events. EC Tax Review 2009/1, lk 29;

¹³⁹ Shaheen, S. Tackling Tax Avoidance: a Delicate Balance of Legislation and Corporate Responsibility. International Tax Review, veebruar 2013, vol. 24 number 1, lk 16;

¹⁴⁰ Inglise keeles "*loopholes*".

Starbucks'i näite puhul oli tegemist olukorraga, kus ettevõtte ei maksnud 14 aastat oma 15-st tegutsemisaastat Ühendkuningriigis ettevõtte tulumaksu. Kuigi enne, kui valitsus sai Starbucks'i vastu nõude esitada või neid karistada, otsustas Starbucks omal algatusel maksta järgneva kahe aasta jooksul £20 miljoni väärtuses makse. Peamiseks põhjuseks taolise otsuse langetamisel oli siiski avalikkuse ja meedia negatiivne tähelepanu ja fakt, et ettevõtte maine langes drastiliselt.¹⁴¹

Idee, millele eelpoolnimetatud ettevõtete skeem on üles ehitatud, hõlmab endas vaheetappidena Hollandit ja Iirimaa. Skeem ise on järgmine: Ameerika Ühendriikide äriühing asutab Irimaal tütarühingu *holding*'u, mida tegelikkuses kontrollitakse mõnest maksuparadiisist. Seejärel asutab Iirimaa *holding* Hollandis tütarühingu, kes omakorda asutab Irimaal *management*-ühingu. Ameerika Ühendriigid käsitlevad kõiki kolme Iirimaa põhistena, Iirimaa jaoks on tulumaksukohustuslane vaid *management*-ühing. Sellises skeemis kasutatakse ära Iirimaa üpriski pehmet siirdehindade regulatsiooni ning Hollandi suurepärasest topeltmaksustamise vältimise lepingute pagasit. Skeemi rakendamiseks peab Ameerika Ühendriikide ettevõtte müüma lahenduse Iirimaa *holding*'ule, mis litsentsib selle Hollandi ühingu kaudu tagasi Iirimaa *management*-ühingule. Viimane litsentsib selle edasi erinevatele klientidele, kes maksavad vastutasuks litsentsitasu. Saadud maksustatav tulu arvestatakse maha Hollandisse makstavatest litsentsitasudest. Hollandist liiguvad saadud tulud edasi otse näiteks Bermuudale.¹⁴²

Käesoleva töö kirjutamise hetkeks ei ole ilmnenu, et rahvusvahelised kontsernid kasutaks Eestit ära sarnasel viisil nagu kasutatakse ära Iirimaa siirdehindade regulatsiooni ja Hollandi maksulepingute baasi. Kui TuMS § 50 lg 4 aga ei kehtiks, ei oleks välistatud, et välisriigi ettevõtted saaksid kasutada Eesti ettevõtteid oma maksuplaneeringutes.¹⁴³

Euroopa Komisjon on nende organisatsioonide eesrinnas, kes on püüdnud anda soovitusi ning pakkunud välja konkreetseid meetmeid maksupettuste ja maksude vältimise tõkestamiseks. 2012. aastal võttis Euroopa Komisjon vastu tegevusplaani¹⁴⁴ aitamaks liikmesriikidel võidelda maksupettuste vastu. Olulisemate märksõnadena võib komisjoni plaanis välja tuua maksulepingute ümbervaatamise, maksuparadiiside musta nimekirja koostamise, ühise

¹⁴¹ Shaheen, S. (viide 139), lk 16;

¹⁴² Künnapas, K.. „Isuäratavad“ maksuskeemid Euroopas – MaksuMaksja, 2013, nr 2;

¹⁴³ Lehis, L. (viide 9), lk 914;

¹⁴⁴ Komisjoni 06.12.2012 teatis C(2012) 722 – Arvutivõrgus http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/tax_fraud_evasion/index_en.htm (03.05.2015);

maksude vältimise vastase regulatsiooni ja efektiivsema infovahetuse.¹⁴⁵ Euroopa Komisjon ise on rõhutanud just agressiivse maksuplaneerimisega võitlemise tõhustamist ning nn musta nimekirja kuuluvate riikide ülevaatamist liikmesriikide poolt.

Kirjeldatud Google'i ning teiste suurkorporatsioonide maksuskeem on käsitletav agressiivse maksuplaneerimisena Euroopa Komisjoni lähtepunktist vaadatuna. Euroopa Komisjon on oma soovitusel¹⁴⁶ punktis 2 selgitanud, et agressiivne maksuplaneerimine hõlmab endas maksusüsteemi tehnilise poole või kahe ning enama maksusüsteemi-vaheliste ebakõlade ärakasutamises eesmärgiga vähendada maksukoormust. Agressiivne maksuplaneerimine võib esineda viisil, kus süsteemi ärakasutav isik saab mitmes riigis maksudelt teatud tasusid maha arvata, samuti viisil, kus äriühingu kasumit ei maksustata kasumi teenimise riigis ega ka äriühingu asukohariigis.¹⁴⁷ Komisjoni põhieesmärgiks on siinkohal erinevuste vähendamine liikmesriikide maksulepingutes.¹⁴⁸

Komisjon tegi oma soovitusel liikmesriikidele ettepaneku, et nad lisaksid nendega sõlmitavatesse topeltmaksustamise vältimise lepingutesse sätte, mille kohaselt ei maksustata ühes lepinguriigis maksustamisele kuuluvat tulu teises lepinguosalis riigis ainult juhul, kui see tulu tõepoolest esimeses lepinguriigis ka maksustatakse.¹⁴⁹

Teise peamise soovitusena tõi komisjon välja selle, et liikmesriigid peaksid üle vaatama ja uuendama oma maksuparadiise käsitlevad nimekirjad. Vältimaks musta nimekirja sattumist, peavad kolmandad riigid esiteks kehtestama ning ka faktiliselt kasutama õiguslikke, regulatiivseid ning administratiivseid meetmeid infovahetuse ning läbipaistvuse tagamiseks. Infovahetuse ning läbipaistvuse puhul tuleb tähelepanu pöörata nii raamatupidamise andmete säilitamise kohustusele, kolmanda riigi pädevusele andmete kogumiseks kui nende edastamiseks, samuti peab infovahetus olema efektiivne, toimima tõrgeteta ning kiiresti.¹⁵⁰

Tulumaksuseaduses kehtib küll säte, mis puudutab madala maksumääraga territooriume. TuMS § 10 lg 1 defineerib territooriumi mõiste, mis saab käsitleda madala maksumääraga

¹⁴⁵ Künnapas, K., (viide 142);

¹⁴⁶ Euroopa Komisjoni 06.12.2012 soovitus C(2012) 8806 – Arvutivõrgus http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/tax_fraud_evasion/c_2012_8806_en.pdf (03.05.2015);

¹⁴⁷ *Ibid*;

¹⁴⁸ Künnapas, K. (viide 142);

¹⁴⁹ *Ibid*. Samuti Euroopa Komisjoni 06.12.2012 soovitus C(2012) 8806 (viide 146);

¹⁵⁰ Künnapas, K. (viide 142);

territooriumina.¹⁵¹ Lisaks sellele avaldab Maksu- ja Tolliamet oma kodulehel mitteametliku nimekirja riikidest, mida loetakse madala maksumääraga territooriumideks.¹⁵² Informatsioonikohustus on ette nähtud erinevates topeltmaksustamise vältimise lepingutes.¹⁵³ Tuleb tõdeda, et kuigi formaalselt on Eesti komisjoni poolt soovitatud reeglid peamiselt kehtestanud, ei rakendu kehtestatud reeglid ikkagi sellisel määral, mis välistaksid maksupettuste ning maksudest kõrvalehoidmise ohu.

3.3.2. Kontsernisesed laenud

Tulumaksusüsteemi on lihtne ära kasutada mitmete skeemide abil. Näiteks saab vahendeid emaettevõttele üle kanda dividendidena mahus, mis vastab ettevõtete olemasolevale vabale omakapitalile. Vahendeid saab üle kanda ka kontserni sissemaksetena. Lisaks omakapitali ülekandmisele saab konkreetse ettevõtte omavahendeid tugevdada sisemiste allutatud laenude kaudu.¹⁵⁴ Skeem on seejuures lihtne. Äriühing – selle asemel, et jaotada dividende – laenab raha välja ning selle pealt tulumaksu ei maksa.

Tulumaksuseaduse kohaselt peavad residendist äriühingud maksma tulumaksu ettevõtlusega mitteseotud väljamaksetelt. TuMS § 52 lg 1 sätestab, et residendist äriühing, välja arvatud krediitiasutus, maksab tulumaksu ettevõtlusega mitteseotud väljamaksetelt, välja arvatud juhul, kui nendelt väljamaksetelt on kinni peetud tulumaks § 41 alusel või tasutud tulumaks vastavalt §-dele 48–51. TuMS § 52 lg 2 p-i 1 kohaselt on ettevõtlusega mitteseotud väljamakse lõike 1 tähenduses ettevõtlusega mitteseotud vara soetamine. TuMS § 15 lg 1 kohaselt peetakse vara soetamiseks ka nõudeõiguse soetamist. Riigikohus on leidnud, et selleks, et tunnistada kulutus ettevõtlusega seotuks, peab olema tõendatud seos tehtud kulutuse ning sama isiku ettevõtluse eesmärgi vahel. Kulutus on ettevõtlusega seotud, kui

¹⁵¹ Madala maksumääraga territoorium on välisriik või välisriigis asuv iseseisva maksujurisdiiktsiooniga territoorium, kus ei ole kehtestatud juriidilise isiku teenitud või jaotatud kasumilt võetavat maksu või kus sellise maksu suurus on väiksem kui 1/3 tulumaksust, mida Eesti residendist füüsiline isik peaks maksma niisama suurelt ettevõtlustulult vastavalt käesolevale seadusele, arvestamata 4. peatükis lubatud mahaarvamisi. Kui erinevat liiki juriidiliste isikute teenitud või jaotatud kasumilt võetava maksu suurus on erinev, siis loetakse territoorium madala maksumääraga territooriumiks ainult nende juriidiliste isikute suhtes, kelle puhul maksu suurus vastab käesoleva lõike esimeses lauses toodud madala maksumääraga territooriumi tingimustele;

¹⁵² Maksuvabad ja madala maksumääraga territooriumid – Arvutivõrgus <http://www.emta.ee/?id=1950> (03.05.2015);

¹⁵³ Vt allmärkus nr 92;

¹⁵⁴ Tegemist on erinevate võimalustega, mille Swedbank AS on oma aastaaruandes 2013 välja toonud. Aruanne on kättesaadav aadressil https://www.swedbank.ee/static/pdf/about/finance/reports/info_annual-report-2013_est.pdf, lk 34 (03.05.2015);

selle kulutuse tegemine oli otseselt tingitud maksumaksja ettevõtlusest ja kulutus oli vajalik ettevõtluse alustamiseks, säilitamiseks või arendamiseks.¹⁵⁵

Laenamisel põhinevat skeemi on rakendanud näiteks Swedbank ja SEB pank¹⁵⁶ ning nendele suurpankadele on aasta-aastalt ette heidetud seda, et nad hoiduvad maksukohustuse täitmisest, sest Eestis kehtiva tulumaksusüsteemi puhul makstakse tulumaksu kasumi jaotamisel, aga kontsernisisesse laenu andmise näol ei ole tegemist kasumi jaotamisega ning tulumaksu seega tasuda ei tule. Suurpankade selline tegutsemine on tekitanud üldsuses negatiivse suhtumise ning laialt on levinud arusaam, et suuremad pangad ei täida neile ette nähtud maksukohustust ja viivad kasumi riigist välja. Peamiselt üldsuse negatiivsest suhtumisest tingituna on nn kasumi varjatud väljaviimise (tavaliselt ei mõisteta, et tulumaksu tasumise kohustust lükatakse lihtsalt edasi) tõkestamiseks ka poliitilisel tasandil püütud lahendusi leida. Näiteks sätestati Eesti Reformierakonna ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna koalitsiooni 20.03.2014 koalitsioonilepingus, et kasumi varjatud väljaviimise tõkestamiseks analüüsitakse võimalusi rakendada tõhusamaid meetmeid.¹⁵⁷ Eesti Reformierakonna, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna ja Erakonna Isamaa ja Res Publica Liit 08.04.2014 koalitsioonilepingus on sätestatud, et täiendava tähelepanu alla plaanitakse võtta ema- ja tütarettevõtte vahelised tehingud. Selleks kohustatakse iga kuu deklareerima seotud osapooltele antud ja neilt saadud laenud ning hoiused koos intresside ja tootlustega, et hõlbustada maksuhalduri kontrolli kasumi Eestist väljaviimise üle.¹⁵⁸ Tegemist on käesoleva töö autori hinnangul pigem võimule saanud poliitiliste jõudude viisiga rahva pahameele allasurumiseks, sest nagu eespool sai viidatud, siis on just suurpankade käitumine vähendanud rahva usku hetkel kehtiva tulumaksusüsteemi toimimisse.

¹⁵⁵ RKHKo 3-3-1-21-99;

¹⁵⁶ 2014. aasta aprillis tegi Swedbank avalduse, mille kohaselt hakkas äriühing Baltimaades rakendama uut dividendipoliitikat, mille kohaselt võetakse omanikutuluna välja 60 protsenti kasumist. Aivar Sõerd avaldas sellise muutuse koha pealt arvamust, ning leidis, et ilmselgelt on selline otsus Eestile kasulik ja näitab ühtlasi, et suurim turuosaline soovib rakendada oma asukohariigi suhtes vastutustundlikku ärimudelit. Swedbanki juht Eestis, Priit Perens põhjendas taolist suunamuutust selliselt, et nende otsus hakata maksma Eestis teenitud kasumilt dividende rajaneb sellel, et panga tegevus Eestis on loonud aastate jooksul väga hea kapitalibaasi. Perens selgitas täiendavalt, et Eesti riigi maksuseadused soosivad küll kapitali akumulereimist, aga nüüd on aeg selgelt küps, et teenitud tulult ka riigile maksu maksta.

Oja, T. Swedbank rõõmustab valitsust kümnete miljonite eurodega. Postimees 29.04.2014 – Arvutivõrgus <http://majandus24.postimees.ee/2777462/swedbank-roomustab-valitsust-kumnete-miljonite-eurodega> (03.05.2015);

¹⁵⁷ Eesti Reformierakonna ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna koalitsiooni tegevuskava, 20.03.2014 – Arvutivõrgus <http://www.sotsdem.ee/wp-content/uploads/2014/03/Kevadkoalitsioon-20032014.pdf> (03.05.2015);

¹⁵⁸ Eesti Reformierakonna, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna ning Erakonna Isamaa ja Res Publica Liit kokkulepe valitsuse moodustamise ja valitsusliidu tegevusprogrammi põhialuste kohta, 08.04.2015 – Arvutivõrgus <http://www.sotsdem.ee/wp-content/uploads/2015/04/RE-SDE-ja-IRLi-valitsusliidu-lepe.pdf> (03.05.2015);

Tavapärane on laenamine teistele kontserni üksustele välisriikides. Laene aga pikendatakse ja suurendatakse.¹⁵⁹ Põhjus, miks kontsernisisesid laene kasutatakse, seisneb selles, et laenude abil saab suunata raha äriühingu tütarettevõttesse, kus on vaja teha suuremat sorti investeeringuid või kui soovitakse vältida tütar- või emaettevõtte poolt enesele laenukohustuse võtmist välisest allikast. Seega on kontsernisisesed laenud näol tegemist legaalse instrumendiga. Tänapäeva rahvusvahelises majanduskeskkonnas on kontsernisisesid laene kasutatud ka selleks, et hoiduda maksukohustuse täitmisest või proovitakse leida võimalusi, kus tasumisele kuuluv tulumaks oleks võimalikult väike. Üheks abinõuks sellisel juhul on tänapäeval raha laenamine tütarettevõttele, mis asub madalama maksumääraga territooriumil. Näiteks Eesti tulumaksusüsteemi puhul, kus tulumaksumäär on suhteliselt kõrge (20 %), on selliste kontsernisisesed laenud kasutamine küllaltki tõeäoline.

2000. aastal kehtestati Eestis sätted, mille eesmärk oli ennetada Eestist kasumi maksuvabalt väljaviimist. Need on tulumaksuseaduse § 52 lg 2 p-d 2-5 ja TuMS § 52 lg 3. Sätete eesmärk oli vältida seda, et Eestist viiakse kasum välja madala maksumääraga territooriumile. Kõnealused sätted ei ole sellisel kujul aga enam vajalikud, sest tulumaksuseadus ja maksukorralduse seadus on loonud piisavalt võimalusi tehingute näilikkuse või ettevõtlusega mitteseotuse tõestamiseks.¹⁶⁰ Sätete sisustamisel saab abi ka asjakohasest Riigikohtu praktikast.

Laenu andmine võib endast kujutada varjatud kujul kasumi jaotamist, mis tuleb maksustada tulumaksuga.¹⁶¹ Riigikohus on leidnud, et selleks, et otsustada, kas laenu andmine on ettevõtlusega seotud või mitte, tuleb hinnata ettevõtja majandustegevust tervikuna. Üldjuhul tuleb eeldada, et mis tahes investeeringu tegemine on ettevõtlusega seotud, kui sellelt on eeldatavasti võimalik saada tulu ning laenu andmine vastab sedalaadi tehingu tavapärastele tingimustele. Arvestada tuleb ka laenu andja ja saaja omavahelisi suhteid ning mõnel juhul ka laenu andja võimalikke alternatiive investeerimisel ning laenu saaja alternatiivseid võimalusi laenu saamisel. Riigikohtu hinnangul tuleb tähelepanu pöörata laenu tagasimakse tähtsusele ja laenusaaaja võimele saadud laenu tagasi maksta. Tulumaksuga maksustamine on õigustatud eelkõige siis, kui laenulepingu tingimustest ja laenu kasutamisest nähtub, et laenu ei kavatseda tagasi maksta või see osutub ilmselgelt võimatuks. Ettevõtlusega mitteseotusele võib viidata laenu andmine ebamõistlikult pikaks ajaks, ebamõistlik tagasimakse graafik, tagasimakse

¹⁵⁹ Tigasson, K-R. Ettevõtte tulumaksu süsteem kriitika all – Arvuitvõrgus <http://epl.delfi.ee/news/eesti/ettevotete-tulumaksu-susteem-kriitika-all?id=65133400> (03.05.2015);

¹⁶⁰ Lehis, L. (viide 6), lk 168;

¹⁶¹ *Ibid*, lk 159;

tähtaja korduv pikendamine või laenusumma korduv suurendamine. Hinnates laenusaaaja suutlikkust laenu tagasi maksta on oluline arvestada ka tagatise olemasolu.¹⁶²

Seega on ka kontsernisisesete laenude puhul nähtud ette teatud korrektuurireeglid, kui maksuhalduril tekib kahtlus, et laenu andmise teel püütakse hoopiski vältida tulumaksu tasumise kohustust. Praktikast on esile kerkinud olukordi, kus äriühing on otsustanud anda laenu teisele äriühingule ning laenu andnud äriühingu osanikud kuuluvad samas ka laenu saaja osanike ringi. Kahtlemata võib sellisel juhul tekkida kahtlusi, et äriühingul on kavas tulumaksukohustuse tasumisest kõrvale hoiduda. Samas ei pruugi sellised kahtlused olla õigustatud, sest kontsernisisesed laenud võivad nii mõnelgi juhul olla vajalikud selleks, et toetada äriühingu tütarettevõtte arengut, võimaldades laenu andmisega tütarettevõttel teha investeeringuid toote arendusse, tehnika soetamisse vms.

Kokkuvõtvalt annavad Eestis kehtivad maksureeglid maksuhalduritele piisavalt vabadust rikkumiste avastamise korral äriühingu poolt antud laenud ikkagi tulumaksuga maksustada. Riigikohus on siinkohal andnud maksuhaldurile oma hinnangu kujundamiseks ning otsuse langetamiseks kätte suunised, mis võimaldavad maksuhalduril tekkinud probleemolukordi kergemalt hinnata. Tegemist on maksuhalduri igakordse diskretsiooniotsusega, mida tuleb põhjalikult motiveerida ning kaalutlused tuleb seejuures selgelt välja tuua. Samas näeb käesoleva töö autor probleemkohana maksuhalduri võimalusi oma väidete, oletuste ja järelduste tõendamiseks.

Rahvusvahelisel tasandil tõusetub kontsernisisesete laenude puhul probleem pigem seoses intressimaksetega. Piiriülese kontsernisisesese laenu andja peaks laenu pealt teenima intressi ning laenu saaja peaks intressi tasumisega kandma kulusid. Riigikohus on oma otsuse 3-3-1-22-07 p-s 20 välja toonud, et kui residendist juriidilise isiku poolt antud laenu intressimäär on madalam sama liiki laenude puhul tavapäraselt kokku lepitavast intressi määrast, ei maksustata üldjuhul mitte laenusummat, vaid kohaldatud intressi ja turutingimustele vastava intressi vahet. Juriidiliste isikute puhul võib selline intressi vahe maksustamine toimuda vastavalt TuMS § 50 lg-le 4. Ehk siis võidakse seotud isikute vahel antud laenu intressid maksustada vastavalt siirdehindade regulatsioonile.

Mitteresidentide osas kehtis kuni 31.12.2013 TuMS § 29 lg 7, mille kohaselt maksustati Eestis mitteresidendi tuluna vaid intressi osa, mis oluliselt ületas turutingimustel sarnaselt

¹⁶² RKHKo 3-3-1-22-07;

võlakohustuselt makstavat intressi. Alates 01.01.2014 kehtiva TuMS § 29 lg 7 kohaselt maksutatakse mitteresidendi tuluna vaid kinnisvarasse investeerivast investeerimisfondist saadud intressid. Seega ei maksustata Eestis mitteresidendi tuluna intresse.¹⁶³

Siirdehindade maksustamise puhul tekkida võiva topeltmaksustamise olukorda ning topeltmaksustamise vältimist on käsitletud käesoleva töö alapeatükis 3.3.1.

Üks võimalus, kuidas riigil oleks võimalik vältida ettevõtjate poolt maksusüsteemi ärakasutamist, oleks mõelda allutatud laenude regulatsiooni reeglite paikapanemisele. Allutatud laenude näol on tegemist olukorraga, kus osanikud ja aktsionärid ei suurenda osa- või aktsiakapitali mitte sellesse investeerides, vaid andes ühingule laenu. Nii laenu andmine kui ka omakapitaliinvesteering on majanduslikus mõttes samaväärsed investeeringud¹⁶⁴, kuid õiguslikus mõttes on siiski nende olemus erinev. Erinevus tuleneb pankrotiõigusest – laenu osas saab pankrotimenetluses esitada tavapärase nõude, omakapitali tagastamine saab tulla kõne alla aga üksnes pärast võlausaldajate kõigi nõuete rahuldamist¹⁶⁵ ehk siis viimases järjekorras. Allutatud laenu instituut on Eesti õiguspraktikas küllaltki vähe tuntud, selle problemaatikaga ei ole eriti tegelenud ka Riigikohus. Samas on Eesti õiguspraktikute ettepanekutest korduvalt läbi käinud ettepanekuid, et allutatud laenude andmise võimalus ka täpsemalt seadustesse sisse kirjutatakse. Allutatud laenude andmise täpsem reguleerimine aitaks õiguspraktikute hinnangul tõsta Eesti kui investeerimiskeskonna atraktiivsust ning see võimaldaks teha äriühingutele „rahasüsti“ just siis, kui seda on kõige rohkem vaja, ning seda ilma aeganõudvate formaalsuste läbi tegemiseta.¹⁶⁶

Allutatud laene kasutatakse näiteks juhtudel, kus ettevõtte vajab suurt investeeringut, sest kui teha sissemaksed omakapitali, siis on sellisel juhul investeeringu tagasi saamine keeruline ning allutatud osa- ja aktsiakapitali vähendamise reeglistikule.¹⁶⁷ Laenude andmise puhul on osanikud ja aktsionärid aga teatud mõttes soodsamas olukorras. Kuna allutatud laenude kohta puudub Eestis õiguslik regulatsioon, on võimalik laenude andmises kokku leppida. Põhimõtteliselt nõustub laenu andja seejuures sellega, et tema laen tagastatakse alles seejärel, kui teiste võlausaldajate nõuded on rahuldatud. Lepingu puhul tuleb arvestada dispositiivsuse

¹⁶³ Lehis, L. (viide 6), lk 189;

¹⁶⁴ Vutt, A.. Allutatud laenud ja nende kajastamine finantsaruannetes - MaksuMaksja 2008, nr 3;

¹⁶⁵ *Ibid*;

¹⁶⁶ Õiguspraktikud on avaldanud oma arvamusi mitmetes artiklites. Näitena toon siinkohal mõned peamised: Äriühingute paindlik finantseerimisvorm vajab seadustamist. Äripäev 20.03.2009; Pilvinski, K., Allutatud laenud taas päevakorral. Äripäev 07.04.2010;

¹⁶⁷ Vutt, A. (viide 164);

põhimõttega. Siiski ei saa välistada, et lepingu sisule piiranguid seadusest ei tulene, sest piirangud võivad tuleneda ka sätete olemusest.¹⁶⁸ Allutatud laenu eesmärk ongi lihtsustada äriühingu tegevuseks vajalike muude panuste kaasamist – andmaks teistele osapooltele kindlust selles, et nende panused ei lähe osanike laenude teenindamiseks ning osanike laenud makstakse tagasi vaid pärast muude kokkulepitud kohustuste ja eeltingimuste täitmist.¹⁶⁹ Laenu andmist soovivaks teguriks võiks olla maksustamine, kuna laenuintressidega on võimalik vähendada äriühingu kasumit, mis aga Eesti tulumaksusüsteemi omapärast tulenevalt ei ole probleemiks.¹⁷⁰

Äriseadustikust ei tulene osanikele või aktsionäridele piirmäära, millises ulatuses nad võivad või peavad aktsia- või osakapitali looma. Seega säilib Eestis oht, et osa- või aktsiakapital moodustatakse miinimumsuuruses ning ülejäänud vajaminev kapital antakse ühingule laenuna. Osanike ja aktsionäride poolt ühingusse laenuna või omakapitali tehtud investeeringule erineva õigusliku seisundi andmine toob kaasa võimalikud kuritarvitused ning see võib anda osanikele ja aktsionäridele põhjendamatud eelised. Samuti võib see muuta liiga lihtsalt võimalikuks mitte riskida oma investeeringu kaotusega, mis on arvestades nende isikute piiratud vastutust ühingu kohustuste eest suhteliselt väike.¹⁷¹

Allutatud laenu regulatsiooni sissetoomine Eesti õigusesse on olnud päevakavas juba alates aastast 2010, kuid ka käesoleva töö koostamise hetkeks ei ole võimalik äriseadustikust allutatud laenu instituuti leida. Seega on tegemist reguleerimata valdkonnaga ning probleemide esilekerkimine on vägagi tõenäoline. Allutatud laenude regulatsiooni sissetoomist äriseadustikku kaaluti aastal 2010. Seletuskirjas¹⁷² otsustati siiski allutatud laenu regulatsiooni äriseadustikku mitte sisse tuua, põhjendades seda pankrotimenetluse vaatepunktist. Seletuskirjas toodi peamise probleemkohana välja see, et osaniku antud laen ja selle arvestamine tavapärase pankrotinõudena vähendab teiste võlausaldajatele väljamakstava raha hulka, mis ei ole aga õige, sest osanik peaks kandma tavapärase investeerimisriski, mitte jagama seda teiste võlausaldajatega. Eelnõu kohaselt soovitigi tagada teiste võlausaldajate kaitse seeläbi, et osaniku poolt antud laenu hakatakse käsitlema kui sissemakset omakapitali ning laenu andjat ei käsitleta äriühingu pankrotistumise korral tavalise

¹⁶⁸ Vutt, A. (viide 164);

¹⁶⁹ Sotsiaalse ettevõtja juriidiline abimees, Advokaadibüroo VARUL, Tallinn 2012 lk 14-15;

¹⁷⁰ Vutt, A. (viide 164);

¹⁷¹ *Ibid*;

¹⁷² Äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu seletuskiri – Arvuitvõrgus http://www.riigikogu.ee/index.php?op=emsplain&page=pub_file&file_id=5c53690e-3d90-08a2-d4e0-21475f09a48c& (03.05.2015);

pankrotivõlausaldajana. Selline järelduskäik ei ole käesoleva töö autori hinnangul asjakohane, sest reaalsuses riskib osanik äriühingule laenu andes sellega, et äriühingu pankrotistumise korral rahuldatakse tema nõue viimases järgus ehk siis, kui teiste võlausaldajate nõuded on rahuldatud ning tõenäosus, et osanik pankrotimenetluses üldse midagi tagasi saab, on minimaalne. Seega eraldi normistiku kehtestamine, mis üldse välistab selle, et osanik võiks oma nõude pankrotimenetluses esitada, ei oleks tulemuslik.

Allutatud laenu puhul kerkivad õhku nii mõnedki küsimused. Esiteks on oluline teha selgeks, kas allutatud laenult saadud tulu näol on tegemist dividendi või hoopiski intressiga? Allutatud laenult saadud intresse ei saa dividendiks ümber kvalifitseerida isegi siis, kui intressimäär on seotud laenusaja käibe või kasumiga. Turuhinnast kõrgema intressimäära rakendamisel tuleb kinni pidada tulumaksu. Tähele tuleb panna ka seda, et Eestis puuduvad alakapitalisatsiooni reeglid, mis võimaldaksid näiteks kvalifitseerida osa intresse ümber dividendideks, kui aktsionäri poolt antud laenu osakaal on võrreldes omakapitaliga ülemäära suur.¹⁷³ Alakapitalisatsiooni reeglite puudumine toob omakorda kaasa võimaliku maksusüsteemi kuritarvitamise, sest võimalik on intresse maksimeerida ning samas dividendide minimeerida. Intressidelt tulumaksu seejuures ei tasuta ning dividendidelt peab tasuma tulumaksu väiksemas summas. Samuti on oluline teha selgeks, kas allutatud laenu näol on tegemist laenunõudega, mis kuulub mõistliku aja jooksul tagastamisele ning millelt siis kas tuleb tulumaksu tasuda või mitte.¹⁷⁴

Kokkuvõtvalt saab öelda, et Eesti õiguses on allutatud laenude regulatsiooni puudulikkuse tõttu olemas kaks varianti: äriühingu omakapitali on võimalik suurendada kas osa- või aktsiakapitali suurendamise teel (tehes sinna sissemakseid), mis on allutatud kindlatele reeglitele ning mille protsess on ajamahukas, või annavad osanikud/aktsionärid äriühingule laenu, mida käsitletakse äriühingu võlana. Kui tehakse sissemakseid osa- või aktsiakapitali, siis on äriühingust raha tagasi saamine keeruline. Selleks tuleb läbi teha osa- või aktsiakapitali vähendamise protseduur.

Tulumaksu tasumise aspektist vaadatuna kehtis kuni 2009. aastani tulumaksuseaduses säte, mille kohaselt toimus aktsia- või osakapitali või sissemaksete vähendamisel, aktsiate või osade tagasiostmisel või juriidilise isiku likvideerimisel tehtavate väljamaksete maksustamine

¹⁷³ Lehis, L. Äriühingust tehtavad väljamaksed tulumaksuseaduse valguses – millal on tegemist dividendiga ja millal mitte? – MaksuMaksja 2008, nr 6/7;

¹⁷⁴ Äriühingute paindlik finantseerimisvorm vajab seadustamist. Äripäev 20.03.2009;

vastavalt TuMS § 15 lõigetele 2 ja 3 ning § 29 lg-le 5.¹⁷⁵ Seega oli tulumaksu tasumise kohustus pandud osanikule või aktsionärile. 2009. aastal muudeti aga tulumaksuseaduse regulatsiooni ning muudeti maksukohustus teistpidiseks – tulumaksu pidi nüüdsest tasuma residendist äriühing (TuMS § 50 lg 2). Seejuures tuleb veel arvestada ka TuMS § 50 lg-s 2 sätestatud lisaklausliga, et tulumaksu tuleb maksta osalt, mis ületab äriühingu omakapitali tehtud rahalisi ja mitterahalisi sissemakseid. Kuni 2009. aastani kehtinud regulatsiooni valguses ei vaadatud tehtud väljamakseid dividendina, sest need ei vastanud dividendide definitsioonile.¹⁷⁶ Alates 2009. aastast võrdsustati väljamakse dividendiga¹⁷⁷ ning maksukohustus pandi seega väljamakse tegijale.

Ka osa- või aktsiakapitali vähendamisel võib esile kerkida olukordi, kus maksukohustustest püütakse kõrvale hoiduda ning kus maksuhaldur võib rakendada MKS §-i 84. Maksuhaldur ei saa seejuures hakata ette kirjutama ega nõudma, et enne kapitali vähendamist tuleks kogunenud kasum just dividendidena välja maksta ning alles seejärel sissemakstud kapitali osas vähendamine läbi viia. Küll aga saaks maksuhaldur sekkuda siis, kui kapitalivähenduse korral võtab investor kas täielikult või osaliselt välja äriühingusse sissemakstud kapitali ning ühes sellega toimub ka teenitud kasumi väljamaksmine. Dividendida seevastu saab jagada ainult kasumit. Järelikult saaks ümberkvalifitseerimine toimuda ainult siis, kui kapitali vähendamisele järgneks kohe kapitali suurendamine ning väljavõetud raha paigutatakse uute sissemaksetena tagasi. Sel juhul võib tõesti väita, et lõpptulemus ei erine sellest, mis oleks tekkinud dividendide maksmise korral – aktsia- või osakapital on sama suur kui varem, aktsionäride (osanike) koosseis on sama mis varem, aga äriühingu jaotamata kasum on varasemast väiksem.¹⁷⁸

Vahepealset varianti, nagu näiteks Soomes, Eestis ei ole. Soomes on ette nähtud võimalus, kus allutatud laenud loetakse omakapitali tinglikuks osaks. Eesti õiguspraktikud näevadki allutatud laenus võimalust selleks, et investor saaks teha äriühingusse ajutist laadi lisafinantseeringu, mida vajaduse möödumisel oleks lihtne tagasi võtta. Selline omanikepoolne kiire ja paindlik rahasüst annaks suurema kindluse teiste võlausaldajate ning ka raskustesse sattunud äriühingu enda jaoks.¹⁷⁹

¹⁷⁵ Tulumaksuseadus – RT I 1999, 101, 903. Paragrahv 50 lg 2;

¹⁷⁶ Lehis, L. (viide 9), lk 901;

¹⁷⁷ Lehis, L. (viide 173);

¹⁷⁸ *Ibid.*

¹⁷⁹ Äriühingute paindlik finantseerimisvorm vajab seadustamist. Äripäev 20.03.2009;

3.4. Äriühingute ühinemine ja jagunemine ning selle käigus esile kerkida võivad maksuõiguslikud probleemid

Äriühingute ja nende osanike/aktsionäride maksustamine on pikka aega tekitanud probleeme nii siseriiklikul kui ka globaalsel tasandil. Tulumaksu tasumise kohustus kehtib tavaliselt nii äriühingute kui ka osanike/aktsionäride suhtes. See tekitab aga ohu majanduslikuks topeltmaksustamiseks isegi siis, kui äriühing ning selle osanik/aktsionär asuvad samas riigis. Võib tekkida olukord, kus sissetulekut maksustatakse esimese sammuna äriühingu tasandil ning teise sammuna siis, kui äriühing jaotab kasumit. Mitmed riigid on sellisele olukorrale reageerinud erinevalt.¹⁸⁰

Äriseadustiku (ÄS) § 2 lg 4 sätestab, et äriühingud võivad ühineda ja jaguneda ning äriühingu võib teist liiki äriühinguks ümber kujundada ainult seaduses sätestatud juhtudel ja korras. ÄS § 391 lg 1 ja 2 näevad ette, et äriühing võib ühineda teise äriühinguga ning et äriühingud võivad ühineda ka selliselt, et asutavad uue äriühingu. ÄS § 434 lg 2 sätestab, et jaotumisel annab jagunev ühing oma vara üle omandavatele ühingutele. Omandav ühing võib olla olemasolev või uus ühing. ÄS § 478 lg 1 sätestab, et äriühingu võib ümber kujundada teist liiki äriühinguks. Viidatud normidest nähtub, et erinevatel äriühingutel on võimalik ühineda, jaguneda, viia oma tegevust välismaale. Äriühingut saab samuti ümber kujundada. Sellises olukorras tekib aga maksuõiguslikult küsimus, kes peaks maksma tulumaksu. Järgida tuleb siinkohal kindlasti topeltmaksustamise vältimise põhimõtet ning Euroopa Liidu aluslepingutes kehtestatud põhimõtteid.

Praeguse aja muutavas majanduskliimas on tavapärane, et erinevad äriühingud otsustavad ühineda näiteks selleks, et hoida ettevõtte administreerimise kulusid kokku või jaguneda näiteks selleks, et oma tegevust arendada ning oma tooteid laialdasemalt turustada. Olgu põhjused selleks, mis on, kuid ükskõik millisel viisil äriühingu restruktureerimine tekitab ettevõtjates alati küsimuse selle käigus tekkida võiva maksukohustuse üle. Siseriiklike ühinemiste ja jagunemiste korral kehtib Eesti õiguse kohaselt reegel, et need on maksuneutraalsed.

Kui rääkida aga piiriülestest jagunemistest ja ühinemistest, siis võib tekkida topeltmaksustamise oht. Välisinvestorite jaoks tähendab topeltmaksustamise olukorra

¹⁸⁰ Graets, M. J., Warren, A. C Jr. Dividend Taxation In Europe: When the ECJ Makes Tax Policy. Common Market Law Review 44, 2007, lk 1579;

tekkimine aga enamjaolt seda, et riik, kuhu kavatseti investeerida, ei ole maksundusliku poole pealt neile soodne ning seetõttu võidakse otsustada viia oma tegevus teise riiki. Eesti eesmärk peaks olema aga võimalikult suurel hulgal välisinvestorite ligitõmbamine.

Tavaliselt välditakse majanduslikku topeltmaksustamist teises järjekorras – äriühingu kasum maksustatakse, kuid selle arvel väljamakstud dividendid kas vabastatakse täielikult või osaliselt tulumaksust või siis lubatakse tulumaksust maha arvata äriühingu makstud tulumaks. Kuna jaotamata kasum on Eesti tulumaksusüsteemi kohaselt maksuvaba, ei ole vaja välja arvutada kasumi suurust, vaja on teada dividendi suurust ja selle maksmise aega.¹⁸¹

Eesti õiguses reguleerib piiriüleste situatsioonide mittemaksustamist TuMS § 15 lg 4 p-d 9 ja 10 ning § 50 lg 2².¹⁸² Euroopa Liidus reguleerib piiriüleste ühinemiste ja jagunemiste maksustamise poolt Euroopa Nõukogu 19.10.2009 direktiiv nr 2009/133/EÜ (edaspidi ka: ühinemise direktiiv). Ühinemise direktiivi preambuli punkt 2 rõhutab erinevate liikemsriikide maksustamisreeglite neutraalsuse tähtsust. Neutraalsed maksustamiseskirjad võimaldavad äriühingutel omakorda kohandada siseturu nõuetele, suurendada oma tootlikkust ja parandada rahvusvahelist konkurentsivõimet. Ühinemisdirektiiv nõuab, et ettevõtte struktuuri ümberkorraldamisel ei tekiks täiendavat maksustamist, mis võiks takistada eri liikmesriikides asuvate osaliste vahelisi tehinguid.¹⁸³

Eesti tulumaksusüsteemi puhul on oluline rõhutada, et piiriülene ühinemine ei too enesega Eestis maksutagajärgi kaasa ainult siis, kui Eestis tekib ühendatava äriühingu varade baasil ühendava äriühingu püsiv tegevuskoht¹⁸⁴ ehk, kui registrist kustutatud äriühingu vara kasutatakse jätkuvalt Eestis majandustegevuseks teises äriühingus, siis äriühing tulumaksu ei maksa.

¹⁸¹ Lehis, L. (viide 7), lk 171;

¹⁸² TuMS § 15 lg 4 p-d 9 ja 10 sätestavad, et tulumaksuga ei maksustata tulu osaluse (aktsiad, osad, osamaks, sissemakse) vahetamisest äriühingute või mittetulundusühistute ühinemise, jagunemise või ümberkujundamise käigus; tulu äriühingus osaluse (aktsiad, osad, osamaks, sissemakse) suurendamisest või omandamisest mitterahalise sissemakse teel.

TuMS § 50 lg 2² sätestab, et residendist äriühing, kes kustutatakse registrist ilma likvideerimiseta, maksab tulumaksu omakapitali osalt, mis ületab omakapitali tehtud rahalisi ja mitterahalisi sissemakseid. Käesolevat lõiget ei kohaldata, kui registrist kustutatud äriühingu vara kasutatakse jätkuvalt Eestis majandustegevuses teises äriühingus või mitteresidendist äriühingu püsivas tegevuskohas. Kui majandustegevust jätkatakse teise residendist äriühingu kaudu, maksustatakse nimetatud omakapitali osa §-de 48–52 alusel. Kui äriühingul säilib Eestis püsiv tegevuskoht, maksustatakse nimetatud omakapitali osa § 53 alusel;

¹⁸³ Lehis, L. (viide 7), lk 248;

¹⁸⁴ Jõemaa, M. Piiriülesed ühinemised maksuõiguse valguses – MaksuMaksja 2009, nr 5;

Ühinemisdirektiivi mõttes piiriülesest eraldumisest saab Eestis rääkida kolmel juhul. Kui mitteresidendist äriühing annab Eestis asuva püsiva tegevuskoha koosseisu kuuluva ettevõtte üle residendist äriühingule või kui mitteresidendist äriühing annab Eestis asuva püsiva tegevuskoha koosseisu kuuluva ettevõtte üle teise mitteresidendist äriühingu Eestis asuva püsiva tegevuskoha koosseisu, siis ei kaasne eraldumisega maksukohustust¹⁸⁵ – kasum maksutatakse hiljem omandava äriühingu tasandil või mitteresidendist äriühingu püsiva tegevuskoha tasandil. Sarnane regulatsioon kohaldub ka eraldumiste, jaotumiste ning ühinemiste korral.¹⁸⁶ Kui aga residendist äriühing annab ettevõtte üle mitteresidendist äriühingu Eestis asuva püsiva tegevuskoha koosseisu, siis eelpool viidatud regulatsioon ei kohaldu. Tulumaksuseaduses sellekohane regulatsioon puudub ning seega ei tohiks sellisel viisil eraldumine enesega maksukohustust kaasa tuua.

Ühinemisdirektiiv kohustab liikmesriike hoiduma erinevate liikmesriikide äriühingute maksustamisest restruktureerimiste käigus. Eesmärgiks on vältida topeltmaksustamise olukorra tekkimist, mis võiks pärssida liidusisest majandustegevust. Ühinemisdirektiivi kohaselt ei tohi püsiva tegevuskoha üleandmisel püsiva tegevuskoha asumaa enam maksustada äriühingut, kes püsiva tegevuskoha üles andis. Samuti ei tohi maksustada äriühingute ühinemisel ja jagunemisel varade üleandmisel tekkivat arvestuslikku kasumit. Samuti ei tohi reorganiseerimise tulemusena toimuda maksuvabade reservide või eelmiste perioodide puhaskasumite maksustamist.¹⁸⁷

Eestis kehtiva tulumaksu süsteemi eripära võrreldes riikidega, kus kehtib klassikaline ettevõtte tulumaksu süsteem, seisneb selles, et võrreldes ühinemisdirektiivis väljatooduga, ei ole Eestis vajadust amortisatsioonireeglite järele.¹⁸⁸ Eestis võib kasumit jaotada vaid juhul, kui eelmiste aastate kahjumid on kaetud. Samuti ei ole vaja spetsiaalseid maksuõiguslikke reegleid kahjumi edasikandmiseks. Eestis ei ole eelpool nimetatud juhtudel kasumit võimalik jaotada ega teki dividendide jaotamise tulumaksukohustust.¹⁸⁹ Samuti ei ole Eesti tulumaksusüsteemi eripärast vaja kehtestada eraldi reegleid üleandva äriühingu nõuetekohaselt moodustatud maksuvabade eraldiste ja reservide üle võtmiseks. Kuna Eestis

¹⁸⁵ TuMS § 53 lg 4⁴.

¹⁸⁶ Raudsepp, P. Piiriülesed restruktureerimised ja tulumaks. Ühinemisdirektiiv – objektiivne kehtivus – MaksuMaksja 2010 nr 4;

¹⁸⁷ Lehis. L. (viide 7), lk 248;

¹⁸⁸ Raudsepp, P. (viide 186);

¹⁸⁹ *Ibid*;

maksustatakse ainult jaotatud kasum, siis selliseid reserve ei teki ja seega ei ole ka midagi üle kanda.¹⁹⁰

Ka piiriüleste ühinemiste ja jagunemiste puhul võivad esile kerkida olukorrad, kus maksusüsteemi püütakse ära kasutada. Ühinemisdirektiivi artikkel 15 sätestab sellisel juhul aga reegli, et liikmesriik võib keelduda direktiiviga sätestatud soodustuste kohaldamisest, kui ilmneb, et äriühingu restruktureerimine on läbi viidud maksudest kõrvale hoidmise eesmärgil. Eestis saab maksuhaldur seega rakendada MKS §-i 84.

¹⁹⁰ Survey of the Implementation of Council Directive 90/434/EEC – Arvuitvõrgus http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/company_tax/mergers_directive/study_impl_direct_quest.pdf (03.05.2015);

4. Kas tuleks kaaluda süsteemi muutmist?

Alates hetkest, mil Eesti kehtestas uue tulumaksusüsteemi, on nii maailma- kui ka siseriiklikul tasandil Eesti süsteemi kritiseeritud ning püütud teha ettepanekuid, kuidas tulumaksusüsteem tegelikult peaks välja nägema. Ettepanekuid on tehtud nii seoses tulumaksumäära langetamisega kui ka tavapärasemale või vähem tavapäratule tulumaksusüsteemile üleminemisega. Käesoleva töö autor ei usu sarnaselt eespool viidatud Siim Kallase seisukohaga¹⁹¹ sellesse, et tõkendite kehtestamine lahendaks tulumaksu tasumisest kõrvalehoidmise problemaatika. Samuti ei leia käesoleva töö autor, et klassikalise tulumaksu taastamine lahendaks kõik probleemid, mis on Eestis uue tulumaksusüsteemi kehtestamisega esile kerkinud. Kuidas oleks aga võimalik Eestis kehtivat tulumaksusüsteemi paremaks muuta? Või kas seda oleks üldse vaja muuta?

Esimene põhjus, miks võiks kaaluda tulumaksusüsteemi ülevaatamist, seisneb juba eespool viidatud ebakindluses Eesti tulumaksusüsteemi suhtes. Alates 2000. aastast, mil Eesti võttis vastu uue tulumaksuseaduse, on erinevad riigid kahelnud selle süsteemi õiguspärasuses. Kuigi Eesti tulumaksusüsteemi vastavust Euroopa Liidu õigusele on kinnitanud Euroopa Kohus läbi oma mitmete otsuste ning kuigi rahvusvahelised organisatsioonid ei ole enam Eesti tulumaksusüsteemi õiguspärasust kahtluse alla seadnud, ei saa siiski öelda, et eelarvamused on nüüdseks kadunud. Kui riigis kehtiva maksusüsteemi suhtes on tõstatatud kahtlusi (kuigi need on aja jooksul kõrvaldatud), siis jääb teatud ebakindlus investorite silmis ikkagi püsima. Käesoleva töö autor ei saa tõsikindlalt väita, et tavapärasemale tulumaksusüsteemile üleminek hakkab suurel hulgal investoreid Eestisse meelitama, kuid teatud määral võib selline muutus enesega kaasa tuua positiivse tulemi.

Klassikalist tulumaksu kui sellist maailmas puhtal kujul enam eriti ei leia. Näiteks Suurbritannia Ühendatud Kuningriigid loobusid klassikalise tulumaksusüsteemi kasutamisest aastal 1973 ning võtsid selle asemel kasutusel imputatsioonisüsteemi. Klassikalist tulumaksusüsteemi rakendab käesoleval hetkel Euroopa riikidest Holland. Hollandi residendist äriühingud peavad tasuma tulumaksu oma sissetulekult, kuigi teatud sissetulekutele on seadustes ette nähtud erandid. Tulumaksumäär on 25%, kuid 20%-ne tulumaksumäär kehtib sissetulekutele, mille väärtus ei ületa 200 000 eurot.¹⁹² Teiseks

¹⁹¹ Viide 127.

¹⁹² PricewaterhouseCoopers. Doing Business in the Netherlands 2014 - Arvuitvõrgus http://www.pwc.nl/nl_NL/nl/assets/documents/pwc-rapport-doing-business-in-the-netherlands.pdf, lk 16 (03.05.2015);

klassikalise tulumaksusüsteemi pooldajaks olid Ameerika Ühendriigid, kuid juba aastal 2003 hakati ka seal astuma samme klassikalise tulumaksusüsteemi kaotamiseks. Nimelt, esitati jaanuaris 2003 Bushi administratsiooni poolt ettepanek, kus pakuti välja, et osanikud/aktsionärid peaksid dividendide saamisel olema tulumaksust vabastatud.¹⁹³

Kkäesoleva töö autori hinnangul ei saa pidada klassikalist tulumaksu automaatselt negatiivseks nähtuseks. Maksuanalüütikute sõnul võib näiteks Ameerika Ühendriikides õigustada klassikalise tulumaksusüsteemi rakendamist nii poliitiliste valikutega kui ka sooviga mõjutada või suunata ettevõtjate valikuid.¹⁹⁴ Nii, nagu Eestis seati uue tulumaksusüsteemi kehtestamisega eesmärgiks investeeringute suurendamine ning ettevõtjate sõltuvuse vähendamine võõrkapitalist, on teiste riikide poliitilistel jõud seadnud omad eesmärgid. Klassikalise tulumaksusüsteemi puhul kiputakse tavaliselt esimese asjana arvama, et selline maksustamine ei ole aus – miks peab ühelt ja samalt maksuobjektilt maksuma tulumaksu kaks korda? Siiski tuleks esialgsete hinnangute uskumise asemel võrrelda omavahel neid erinevaid variante, mis ettevõtjal seaduse järgi olemas on.¹⁹⁵

Näiteks Eesti küllaltki kõrge tulumaksumäär ajendab ettevõtjaid pigem kasumit mitte jaotama ja raha rohkem ettevõttesse investeerima. Sarnane eesmärk on tuvastatav ka klassikalise tulumaksusüsteemi puhul. Kuna jaotatud kasumit maksustatakse nii äriühingu tasandil kui ka osaniku/aktsionäri tasandil, siis ei ole kasumi jaotamine äriühingute jaoks just kõige soodsam valik. Selle asemel võib erinevate maksusoodustustega juhtida ettevõtjaid pigem selles suunas, et teenitud kasum reinvesteeritaks. Käesoleva töö autori hinnangul ei ole saavutada soovitatavate eesmärkide suunalt vaadates Eestis kehtiva tulumaksusüsteemi ning klassikalise tulumaksusüsteemi erinevused niivõrd suured.

Samas ei oleks võimalik Eestis kehtestada klassikalist tulumaksu 20%-lise maksumääraga. Võttes arvesse seda, et Eestis kehtib nii juriidilisele kui ka füüsilisele isikule sama tulumaksumäär, oleks äärmiselt ebaõiglane, kui riik maksustaks nii äriühingu teenitud kasumi kui ka osanikule/aktsionärile jaotatud kasumi 20%-lise maksumääraga. Eesti ettevõtluskeskkonna tingimustes oleks poliitilistel jõududel ilmselt ülimalt keeruline tulumaksusüsteemi sellisel kujul rakendada. Kuna klassikaline tulumaksusüsteem tekitab topeltmaksustamise olukorra – esimesel astmel maksustatakse äriühingu kasum ning teisel

¹⁹³ Gale, W.G., Orszag, P. R. Tax Break. The President's Tax Proposal: Second Thoughts – Arvuitvõrgus http://www.taxpolicycenter.org/UploadedPDF/1000451_break_012703.pdf, lk 3 (03.05.2015);

¹⁹⁴ *Ibid*;

¹⁹⁵ *Ibid*;

astmel maksustatakse osaniku/aktsionäri tulu – peab riik pakkuma ettevõtjatele viise topetmaksustamise olukorra leevendamiseks. Ühe võimalusena pakkus Keskerakond 2015. aasta Riigikogu valimiste eel välja 12%-lise tulumaksumäära kehtestamise, mis on märgatavalt madalam 20%-lisest tulumaksumäärast. Siiski ei leia käesoleva töö autor, et klassikalise tulumaksusüsteemi sisseviimine Eestis muudaks oluliselt majandus- ja investeerimiskliimat paremaks.

Siinkohal tuleb kindlasti arvestada ka sellega, et kuna Eestis kehtiv ettevõtte tulumaksuga maksustamise süsteem on ennast ajapikku rahvusvaheliste investorite silmis tõestanud kui Euroopa Liidu õigusega kooskõlas olevat ning mitte enam katsestaadiumis oleva maksusüsteemina, siis oleks järsk maksusüsteemi ümbertöötamine Eestile pigem kahjulik kui kasulik. Investorite jaoks on oluline, et oma investeeringute läbimõtlemlisel ja planeerimisel saaksid arvestada, mida teatud kindlas riigis kehtiv maksusüsteem neile kaasa võib tuua ning kas sellesse riiki investeerimine tasub pikemas perspektiivis ära. Kui maksuseadustes toimuvad aga radikaalsed muudatused ning seda küllaltki lühikese aja tagant, siis tekitab see investorites ebakindlust, mis võib Eesti ettevõtluskeskkonnale mõjuda hävitavalt.

Kokkuvõte

Eesti residendist äriühingu tulumaksuga maksustamise süsteem on ainulaadne, sest tulumaksuga ei maksutata mitte äriühingu teenitud kasumit, vaid maksustamise olukorra tekkimise toob enesega kaasa kasumi jaotamine. Maailma majanduskeskkonna rahuvsvaheliseks muutumine ning riikidevahelise konkurentsi kasv, on tekitanud olukorra, kus riigid peavad astuma samme investeerijate ligitõmbamiseks. Maksunduse valdkond on üks peamistest aspektidest, mis võib mõjutada investeerijate otsuseid. Eeltoodust tulenevalt oli käesoleva töö eesmärgiks selgitada välja, millised on Eestis kehtiva äriühingu tulumaksusüsteemi eelised ja puudused rahvusvahelises konkurentsis ning seda tulenevalt Eesti tulumaksusüsteemi eripärast võrreldes riikidega, kus kehtib klassikaline äriühingu tulumaksuga maksustamise süsteem ning kas Eesti näol on tegemist atraktiivse investeerimiskeskonnaga või mitte.

Tulumaksureformiga sooviti saavutada peamiselt kahte eesmärki. Esiteks sooviti uue süsteemiga avaldada positiivset mõju ettevõtete investeerimisotsustele. Jaatada saab, et Eestis kehtiv tulumaksusüsteem soodustab oma küllaltki kõrge tulumaksumääraga kasumi mittejaotamist. Kui kasumit ei jaotata, siis reinvesteeritakse see tagasi äriühingusse. Samas tekib oht, et Eestis lükatakse kasumi jaotamise hetke võimalikult kaugemale, mis ei pruugi aga olla finantsökonoomiliselt ratsionaalne.

Võrreldes Eestis kehtivat tulumaksusüsteemi teistes riikides kehtivate süsteemidega, joonistub Eesti puhul välja kindel eesmärk – kasumi investeerimine äriühingusse ning seeläbi äriühingu tegevuse arendamine – mille saavutamist Eestis kehtiv tulumaksusüsteem toetab. Klassikalise tulumaksusüsteemi puhul, kus kasum maksustatakse selle teenimise hetkel ning teistkordselt selle dividendide jaotamisel osanikele/aktsionäridele, ei ole niivõrd selge eesmärk tuvastatav. Isegi, kui äriühing otsustaks klassikalise tulumaksusüsteemi puhul kasumi äriühingusse reinvesteerida, tuleb tal teenitud kasumilt ikkagi tulumaksu tasuda.

Tulumaksureformiga sooviti vähendada ka äriühingutele pandavat halduskoormust maksude administratiivse poolega tegelemisel. Erinevate riikide võrdluses joonistub selgelt välja, et Eestis on tulumaksu tasumisega kaasnev halduskoormus ettevõtjate jaoks väiksem, kui see on klassikalise tulumaksuga riikides. Halduskoormust vähendab see, et Eestis peab jaotatud kasumilt tulumaksu tasuma ainult äriühing. Kui äriühing otsustab kasumit mitte jaotada, siis ei tule tal ka vastavasisulisi deklaratsioone täita. Äriühingutele pandavat halduskoormust

vähendab ka maksmisele kuuluva tulumaksusumma arvutamise lihtsus. Klassikalise tulumaksusüsteemidega riikides tuleb topeltnmaksustamise olukorra vältimiseks arvestada teatud korrektuureeglitega. Kõigepealt tuleb maksustamisele kuuluv summa arvutada välja raamatupidamise reegleid järgides. Enamikes riikides kasuatakse selleks tekkepõhist meetodit, mis tähendab, et majandustehingud kajastatakse nende toimumise hetkel. Saadud tulemit tuleb aga topeltnmaksustamise vältimiseks korrigeerida vastavalt seadusest tulenevatele korrektuureeglitele ning lõppkokkuvõttes võib algne summa märgatavalt erineda sellest summast, mida tuleb riigile maksude näol tasuda. Nii Eestis kui ka klassikalise tulumaksusüsteemiga riikides vähendab äriühingute halduskoormust võimalus esitada tuludeklaratsioon elektroonilisi kanaleid kasutades.

Eesti tulumaksusüsteemi võimalike kitsaskohtade väljatoomisel leiti, et õigustatud ei ole kriitika, et Eesti näol on tegemist soodsa maksurežiimiga territooriumiga. Eesti ei vasta ühelegi klassikalise maksuparadiisi tunnusele: Eestis on suhteliselt kõrge tulumaksumäär (20%) ning Eesti maksuamet väljastab informatsiooni maksulepinguid sõlminud riikidele nende riikide residentide poolt Eestist saadud tulude kohta. Samuti ei kasuta Eesti nn *ring-fencing* režiime.

Kuigi 2000. aastal kehtima hakanud tulumaksuseadus kohtles erinevalt residendist ja mitteresidendist äriühinguid, kõrvaldati vastav ebakõla 01.01.2009. aastal ning seda seoses vajadusega viia Eestis kehtiv tulumaksusüsteem vastavusse ema- ja tütarühingu direktiiviga. Samuti ei ole Eestis nähtud ette erisusi tulumaksumäära suuruses olenevalt äriühingu asukohast, kellele dividende jaotatakse. Eestis ei ole kehtestatud eraldi tulumaksu määra residendist ja mitteresidendist äriühingule. Tulumaksumäär on mõlemal juhul 20%.

Eestis kehtiv küllaltki kõrge tulumaksumäär loob ohu, et tulumaksu tasumisest hakatakse kõrvale hoiduma ning hakatakse otsima viise kasumi Eestist välja viimiseks. Samas ei ole selline tendents leidnud kinnitamist ettevõtjate seas läbi viidud uuringus – võimalust maksukohustuse vältimiseks küll nähakse, kuid seda ei kasutata ning ei teata ka äriühinguid, kes oleksid seda kasutanud. Tulumaksu tasumisest kõrvalehoidumise vältimiseks on maksuhalduril võimalik rakendada MKS §-i 84.

Üks võimalus Eestist kasumi varjatult väljaviimiseks on siirdehindade kasutamine. Samas võimaldab TuMS § 50 lg 4 maksuhalduril siirdehindu korrigeerida. Eesti süsteemi eripära võrreldes klassikalise tulumaksusüsteemiga riikidega seisneb selles, et Eestis maksustatakse

teingu hinna vahe iseseisva maksuobjektina ehk siirdehinda maksustatakse nagu dividendi. Traditsioonilise tulumaksusüsteemiga riikides suurendatakse aga siirdehindade korrigeerimise kaudu äriühingu maksustatavat tulu, mis toob enesega kaasa topeltmaksutamise olukorra tekkimise. Eestis on topeltmaksustamise olukorra vältimiseks nähtud ette korrektuuri reeglid TuMS § 50 lg-tes 1¹, 2¹ ja lg-s 5.

Eestis on üldsuse silmis tõusetunud terav diskussioon seoses kontsernisiseste laenudega. Laenude abil on võimalik suunata raha äriühingu tütarettevõttesse, kus on vajalik teha investeringuid või kui soovitakse vältida välistest allikatest laenu võtmist. Kuigi Eesti soodustab oma küllaltki kõrge tulumaksumääraga erinevate skeemide kasutamist (k.a kontsernisiseste laenude kasutamist kasumi varjatult väljaviimiseks, et kasum madalama maksumääraga riigis välja võtta), kindlustavad tulumaksuseadus, maksukorralduse seadus ja Riigikohtu praktikas avaldatud seisukohad maksuhaldurile piisava baasi selleks, et tõestada tehingute näilikkust.

Riigikohtu praktikast tulenevalt on laenu tulumaksuga maksustamine õigustatud eelkõige siis, kui laenulepingu tingimustest nähtub, et laenu ei kavatsetagi tagasi maksta, laen on antud ebamõistlikult pikaks ajaks, tagasimakse tähtaega on korduvalt pikendatud või laenusummat on korduvalt suurendatud. Tegemist on maksuhalduri igakordse diskretsiooniotsusega, mida tuleb põhjalikult motiveerida. Probleemkohaks on maksuhalduri võimalused oma väidete tõendamiseks. Laenude puhul tuleb maksuhalduril silmas pidada ka intressimakseid, sest kui residendist juriidilise isiku poolt antud laenu intressimäär on madalam sama liiki laenude puhul tavapäraselt kokku lepitavast intressist, siis on võimalik maksustada kohaldatud intressi ja turutingimustele vastava intressi vahet vastavalt TuMS § 50 lg-le 4.

Eestis tuleks mõelda allutatud laenude regulatsiooni kehtestamisele. Allutatud laenu instituti käesoleval hetkel kehtivast õigusest ei leia. Samas tõstaks sellise võimaluse ettenägemine Eesti kui investeerimiskeskonna atraktiivsust. Eestis puhul on peamiseks probleemkohaks see, et Eestis puuduvad alakapitalisatsiooni reeglid, mis võimaldaksid intresse kvalifitseerida ümber dividendideks. Selline olukord võimaldab äriühingutel maksimeerida intressi ja minimeerida dividendi. Intresside pealt tulumaksu tasuma ei pea ning dividendide pealt peaks dividendide minimeerimise tõttu maksma vähem tulumaksu. Allutatud laenu regulatsiooni sissetoomine õigusesse aitaks seda probleemi lahendada. Sellisel juhul oleks võimalik allutatud laenu intressid kvalifitseerida ümber dividendideks ning maksustada need siis vastavalt tulumaksuseaduses sätestatud nõuetele.

Järjest enam on hakanud üles kerkima piiriüleste ühinemiste ja jagunemistega seotud probleemkohti. Piiriülesed ühinemised ja jagunemised on tänapäeva rahvusvahelises majanduskeskkonnas omandamas järjest suuremat rolli, sest äriühingu tegevuse piiramine ainult ühe riigi territooriumiga ei ole ettevõtjate jaoks enam kasumlik. Eestis ei too piiriülene ühinemine enesega maksukohustust kaasa ainult siis, kui registrist kustutatud äriühingu vara kasutatakse jätkuvalt Eestis majandustegevuseks teises äriühingus. Eraldumisega ei kaasne Eestis maksukohustust, kui mitteresidendist äriühing annab Eestis asuva püsiva tegevuskoha koosseisu kuuluva ettevõtte üle residendist äriühingule või kui mitteresidendist äriühing annab Eestis asuva püsiva tegevuskoha koosseisu kuuluva ettevõtte üle teise mitteresidendist äriühingu Eestis asuva püsiva tegevuskoha koosseisu. Kui residendist äriühing annab ettevõtte üle mitteresidendist äriühingu Eestis asuva püsiva tegevuskoha koosseisu, siis ei tohiks ka sellega tulumaksu tasumise kohustust kaasneda. Vastav regulatsioon tulumaksuseaduses puudub.

Klassikalise tulumaksusüsteemiga riikidega võrreldes seisneb Eesti eelis selles, et kuna kasumit võib jaotada vaid juhul, kui eelmiste aastate kahjumid on kaetud, siis ei ole Eestis vajadust kehtestada erinevaid amortisatsioonireegleid. Vajalik ei ole ka kehtestada maksuõiguslikke reegleid kahjumi edasikandmiseks. Nimetatud juhtudel ei ole äriühingul võimalik kasumit jaotada ning seega ei teki ka tulumaksukohustust. Samuti ei ole Eestis vaja kehtestada reegleid üleandva äriühingu maksuvabade eraldiste ja reservide üle võtmiseks. Kuna Eestis maksustatakse jaotatud kasum, siis eelpool viidatud reserve ei teki ja seega ei ole võimalik ka neid üle kanda.

Selleks, et Eestis saaks ära hoida äriühingute piiriüleste ühinemiste ja jagunemiste käigus maksusüsteemi ära kasutamist, on maksuhalduril tehingute korrigeerimiseks rakendada MKS §-i 84. Vastava võimaluse näeb ette ka ühinemisdirektiiv, mis sätestab, et liikmesriik võib keelduda direktiiviga sätestatud soodustuste kohaldamisest, kui ilmneb, et äriühingu restruktureerimine on läbi viidud maksudest kõrvale hoidmise eesmärgil.

Kuigi möödunud valimistel kerkis taas päevakorda idee klassikalise tulumaksu taastamisest Eestis, ei tasuks selle mõttega liialt kiirustada. Maksusüsteemi kindlus ja stabiilsus on potentsiaalsete investorite jaoks väga olulisteks indikaatoriteks. Käesolevaks hetkeks on tulumaksusüsteem oma ainulaadsel kujul kehtinud 15 aastat. Tegemist ei ole pika ajaga, kuid siiski on selle aja jooksul suudetud kummutada nii mõningaidki kahtlusi, mida Eesti

tulumaksusüsteemile ette heideti. Tulumaksusüsteemi drastiline muutmine tooks enesega Eesti majanduse jaoks kaasa pigem halbu kui häid tagajärgi.

The Advantages and Disadvantages of the Taxation of Distributed Profits in International Competition

Summary

When Estonia adopted a new corporate income taxation system in 2000, it raised a number of questions and doubts on the international level. There were opinions that Estonia had become a tax haven where corporate income is not taxed. Some were of the opinion that the Estonian system is not in accordance with the regulations in effect in the European Union. By now the doubts have subsided, mainly thanks to the judgements of the European Court.

The corporate income tax system in Estonia differs from the classical system (implemented in most of the member states of the European Union) because of the time when tax is levied on the company profits. The classical system levies the income tax on corporate profits at the moment when they are earned. In Estonia there is no tax levied on corporate profits when they are earned – the company has to pay income tax on profit distributing. This means that corporate income tax has not been eliminated - the time, when the company has to pay income tax, has been moved forward. That is one of the reasons why Estonia cannot be considered a tax haven. Secondly, there are no so called ring-fencing regimes in Estonia. Furthermore, the income tax rate is 20%, which is considerably higher than for example in Latvia and Lithuania (15%). In addition, Estonia gives information to other countries about their resident companies and their activities in Estonia.

One of the main aims of this research was to find out whether Estonia is attractive for investors due to the unique income tax system. It can be said that investors value most of all stability and tradition. The Income Tax Act (ITA) has by now been in effect for 15 years. It might be considered as a relatively long time, but in comparison to e.g. Germany and its legal traditions, it is not a long time.

The main objectives of the new corporate income tax system were to increase investments on the company level. The relatively high income tax rate was meant to push companies towards the choice of reinvesting instead of distributing profits. By reinvesting earned profits back to the company, there would be more financial means for development and improvement. Secondly, the increased finances would enable the company to decrease dependence on

foreign capital, i.e. instead of lending money from outside sources, the company could use its own reserves.

The second main goal of the new system was to decrease the administrative burden put on the companies. The advantages of the Estonian system are, firstly, that the calculation process is easy. When it comes to classical income tax systems, then first of all company profits must be calculated according to accounting methods. Most of the countries use accrual based accounting method which means that economic events are recognised regardless of when the cash transactions occur. This sum is then recorded in the financial statement. In order to avoid double taxation there are different correction rules which have to be taken into consideration and in the end, the sum that has to be paid to the state may differ significantly from the first sum that was put on the financial statement. The process in itself is therefore complicated and time-consuming.

The Estonian system puts the obligation of filing the declaration on the company that distributes profits. The recipient is free of such an obligation. Furthermore, the company does not have to file any declarations when it does not distribute profits. When a resident company decides to distribute profits to its shareholders, then the obligation to pay tax lies on the company.

The Estonian tax system is beneficial for small-sized companies, since it enables the companies to decide whether or not they want to pay income tax by giving them a choice of when they wish to distribute their profits. The Estonian system is not beneficial for those companies who wish to take the profit out of the company as fast as possible. For those companies the tax systems of Latvia and Lithuania might seem more attractive, since the income tax rate is 15%, which is a lot lower than in Estonia.

The Estonian tax system was not, however, in accordance with the law of the European Union, more exactly with the Parents-Subsidiary Directive. According to the ITA the dividends that were distributed from one resident company to another, were tax-exempt. On the contrary, the resident company, who wished to pay dividends to a non-resident company, had to pay income tax on the dividends. So double taxation was avoided when it comes to residents but it was not avoided with non-residents. This provision was revoked in order to meet the requirements of the Parents-Subsidiary Directive.

The relatively high income tax rate is one of the main reasons why companies might want to try to exploit the taxation system. Although, in a recent study this tendency was not proven. In theory, different entrepreneurs saw a chance in exploiting the tax system, but were not able to think of any examples or say whether they know someone who has tried to avoid paying taxes. This tendency could, first of all, be put down to the honesty of entrepreneurs, but, more realistically the reasons can be discovered from the law itself and from relevant case law.

One of the ways how companies are able to transfer profits from Estonia to lower tax countries, is by using transfer prices. ITA § 50 sub paragraph 4 enables the tax officials to correct transfer prices. Using transfer prices can be considered as illegally transferring profits from Estonia to a different country, since the resident company will not earn profit, but the other half's profits will increase. The difference of the Estonian tax system in comparison to the classical system, lies in the fact that transfer prices are in essence taxed as dividends. In classical systems the taxable income of the companies is increased by the correction of transfer prices, which in itself creates the possibility for double taxation. Double taxation can occur because when the company's taxable income is increased, then the other half's taxable income should be decreased. Since in Estonia there is no income tax levied on corporate profits, then it is not possible to decrease the taxable income of the Estonian company when in another country the taxable income of the other company has been increased. In addition, the ITA stipulates certain exceptions in order to avoid the risk of double taxation (ITA § 50 sub paragraphs 1¹, 2¹ and 5).

Corporate loans have also turned into a method that companies might try to use to exploit the tax system and transfer profits out of Estonia. The main reason why corporate loans are used, is to e.g give the subsidiary extra financial means to carry out their activities. In that way lending money from outside sources can be avoided. In accordance with relevant case law, corporate loans can be considered as illegal transfer of profits when certain conditions are met. For example, if the loan has been given for a too long of a period, or if it can be concluded from the contract or of the way in which the money has been used, that the contracting parties do not intend to pay the loan back, then the tax officials can levy income tax on the loan. Relevant case law and the ITA give the tax officials enough means to tackle tax avoidance. A problem might, although, rise when it comes to obtaining evidence.

Another weakness of the Estonian tax system is that there are no rules for thin capitalisation. Since Estonia has no rules for thin capitalisation, then companies have the opportunity to

minimise dividends and maximise interests. Since interests are income tax exempt, then it allows the companies to decrease the amount of income tax that they would be liable to pay on dividends.

Since the companies' activities have increasingly become more international, then it is necessary that the tax system enables investors to be flexible without any threat of double taxation. Cross-border mergers and acquisitions are one of the new rising challenges for different tax systems. Usually, double taxation is avoided on the second level, i.e. the profits of the company are taxed according to the law but different exemptions apply to dividends on their distribution. On the union level, the Merger Directive has been implemented. The aim of the directive is to guarantee that cross-border mergers and acquisitions do not bring extra fiscal burdens upon the companies. Mergers and acquisitions need to be tax neutral.

It is important to point out that cross-border mergers will not be accompanied by an obligation to pay tax if the company's, who was deleted from the registry, money will still be used for economic activity in Estonia (i.e. in a different company). In that case the company is not reliable to pay income tax.

One of the advantages of the Estonian system in front of the classical system is that the Estonian system does not require amortisation rules. In Estonia, profits can only be distributed when the losses from previous years are covered. Which means that there are no special rules for carrying forward losses. In addition, there are no rules for taking over the reserves of the acquired company. Since Estonia levies corporate income tax on distributed profits, then there are no such reserves, therefore, there is nothing to take over.

Since the new Income Tax Act has been in force, there have been suggestions that Estonia should go back to the classical system. Of course, it would not be possible to implement the classical system with a tax rate of 20%, but the idea has been revisited during each election of the Estonian Parliament. The author of the present research does not support the idea re-establishing the classical corporate income tax system. One of the main reasons for this is the fact that the present system has only been in force for 15 years. It is a relatively short period of time and if the state officials decided to radically reform this system, then it could have detrimental effects on the Estonian economy.

Since one of the main objectives of the ITA was to attract investors to Estonia and since the stability of the taxation system is one of the most important factors that the investors consider

while choosing a suitable country to invest in, then it would not be beneficial to reform the system after only 15 years. It is now that the Estonian tax system has started to improve its image on the international level mainly thanks to the judgements of the European Court. In comparison to the first years when the ITA came into force, there is much less criticism towards the functioning of the Estonian system. Furthermore, Estonia is no more considered to be a tax haven. Based on the present research, it can be said that the Estonian tax system has some distinct advantages in front of the classical tax system – it is easier to administer, the administrative burden on the companies is smaller, it enables companies to accumulate reserves rather than constantly pay tax on earned profits, etc. Therefore, every possible radical change should be considered carefully.

Liisa Paltsar

Kasutatud materjalid

I. Kasutatud kirjandus

1. Bodkin, P. Turns Out Ireland Was Telling the Truth About Company Taxes. Unlike Nearly Everyone Else – Arvutivõrgus <http://businessetc.thejournal.ie/ireland-tax-haven-1796050-Nov2014/> (03.05.2015);
2. Bond, S. jt. Corporate Tax Harmonisation in Europe: A Guide to the Debate: The Institute for Fiscal Studies, 2000;
3. Graets, M. J., Warren, A. C Jr. Dividend Taxation In Europe: When the ECJ Makes Tax Policy. Common Market Law Review 44, 2007;
4. Hazak, A.. Ettevõtte finantsotsused jaotatud kasumi maksustamise tingimustes. Aaro Hazak, Indrek Saare ja Erki Uustalu kommentaar – MaksuMaksja 2007, nr 11;
5. Huberg, M. 10 aastat tulumaksuseadust MaksuMaksja pilgu läbi – MaksuMaksja, 2010, nr 1;
6. Jõemaa, M. Piiriülesed ühinemised maksuõiguse valguses – MaksuMaksja 2009, nr 5;
7. Khan, S.. The Most-Promising Emerging and Frontier Markets, Ranked – Arvutivõrgus <http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-02-11/gulf-nations-defy-oil-rout-to-top-list-of-best-emerging-markets> (03.05.2015);
8. Klauson, I., Uustalu, E. Eesti äriühingu tulumaksusüsteem Euroopa Kohtu lahendite valgus - MaksuMaksja 2007, nr 8;
9. Künnapas, K.. „Isuäratavad“ maksuskeemid Euroopas – MaksuMaksja, 2013, nr 2;
10. Lehis, L. Eesti maksuseaduste kommentaarid. Tartu 2014;
11. Lehis, L. Kas Eestis on hea äri ajada? – MaksuMaksja 2009, nr 5;
12. Lehis, L. Maksuõigus. 3., täiendatud ja muudetud trükk. Tallinn: Juura 2012;
13. Lehis, L. Siirdehinna mõistatus on lahendatud - MaksuMaksja 2011, nr 11;
14. Lehis, L. Tulumaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tartu: OÜ Casus 2000;
15. Lehis, L. Äriühingust tehtavad väljamaksed tulumaksuseaduse valguses – millal on tegemist dividendiga ja millal mitte? – MaksuMaksja 2008, nr 6/7;
16. Lehis, L., Klauson, I., Pahapill, H., Uustalu, E. The Compatibility of the Estonian Corporate Income Tax System With Community Law. Juridica International XV/2008;
17. Nugroho, A. D. Treatment of Losses In An EU Corporate Tax Group: Ending a Series of Unfortunate Events. EC Tax Review 2009/1;

18. Oja, T. Swedbank rõõmustab valitsust kümnete miljonite eurodega. Postimees 29.04.2014 – Arvuitvõrgus <http://majandus24.postimees.ee/2777462/swedbank-roomustab-valitsust-kumnete-miljonite-eurodega> (03.05.2015);
19. Pilvinski, K., Allutatud laenud taas päevakorral . Äripäev 07.04.2010;
20. Raudsepp, P. Piiriülesed restruktureerimised ja tulumaks. Ühinemisdirektiiv – objektiivne kehtivus – MaksuMaksja 2010 nr 4;
21. Shaheen, S. Tackling Tax Avoidance: a Delicate Balance of Legislation and Corporate Responsibility. International Tax Review, veebruar 2013, vol. 24 number 1;
22. Terra, B. J. M., Wattel, P. J. European Tax Law: Wolters Kluwer Law & Business, 2012;
23. Tigasson, K-R. Ettevõtte tulumaksu süsteem kriitika all – Arvuitvõrgus <http://epl.delfi.ee/news/eesti/ettevotete-tulumaksu-susteem-kriitika-all?id=65133400> (03.05.2015);
24. Vutt, A.. Allutatud laenud ja nende kajastamine finantsaruannetes - MaksuMaksja 2008, nr 3;
25. Äriühingute paindlik finantseerimisvorm vajab seadustamist. Äripäev 20.03.2009;

II. Kasutatud õigusaktid

26. Eesti Vabariigi ja Soome Vabariigi vaheline tulu- ja kapitalimaksuga topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping – RT II 1993, 37, 113;
27. Tulumaksuseadus – RT I 2000, 58, 377;
28. Tulumaksuseaduse muutmise seadus – RT I 2008, 51, 286;
29. Tulumaksuseadus – RT I 1999, 101, 903;
30. Nõukogu 30.11.2011 direktiiv 2011/96/EL;
31. Raamatupidamise seadus – RT I, 13.03.2014, 50;
32. Tulumaksuseadus – RT I, 11.07.2014, 23;
33. Äriseadustik – RT I, 12.07.2014, 162;
34. Maksukorralduse seadus – RT I, 17.03.2015, 10;

III. Kasutatud kohtupraktika

35. EKo 18.06.2009, C-303/07, *Aberdeen Property Fininvest Alpha Oy*;
36. EKo 20.10.2011, C-284/09, *Euroopa Komisjon vs Saksamaa*;
37. EKo 12.12.2006, C-446/07, *FII Group Litigation*;
38. EKo 04.10.2001, C-249/99, *Athinaiki Zythopoiia*;

39. EKo 13.12.2005, C-446/03, *Marks & Spencer*;
40. EKo 19.11.2009, C-540/07, *komisjon vs Itaalia*;
41. EKo 12.05.1998, C-336/96, *Mr and Mrs Robert Gilly vs Directeur des fiscaux du Bas-Rhin*;
42. EKo 15.07.2004, C-315/02, *Anneliese Lenz vs Finanzlandesdirektion für Tirol*;
43. EKo 15.05.2008, C-414/06, *Lidl Belgium GmbH & Co. KG vs Finanzamt Heilbronn*;
44. EKo 18.07.2007, C-231/05, *Oy AA*;
45. RKHKo 3-3-1-23-09;
46. RKHKo 3-3-1-21-99;
47. RKHKo 3-3-1-22-07;
48. RKHKo 3-3-1-56-05;

IV. Muud materjalid

49. Australia's Future Tax System – Arvutivõrgus
http://taxreview.treasury.gov.au/content/FinalReport.aspx?doc=html/publications/Papers/Final_Report_Part_2/chapter_b2-3.htm (03.05.2015);
50. Baltic Tax Card 2014: Corporate Income Tax Card in Latvia, Lithuania and Estonia – Arvutivõrgus <http://www.gencs.ee/news/view/1602> (03.05.2015);
51. Basic World Tax Code – Arvutivõrgus
[http://www.taxhistory.org/www/bwtc.nsf/PDFs/basica.pdf/\\$file/basica.pdf](http://www.taxhistory.org/www/bwtc.nsf/PDFs/basica.pdf/$file/basica.pdf) (03.05.2015);
52. Corporate Income Tax Changes for 2014 in Lithuania – Arvutivõrgus
<http://www.gencs.ee/news/view/2121> (03.05.2015);
53. Eesti Panga 12.02.2015 pressiteade – Arvutivõrgus
<http://www.eestipank.ee/press/ettevotete-laenamisvajadus-2014-aastal-monevorra-suurenes-12022015> (20.04.2015);
54. Eesti Panga 17.10.2014 pressiteade – Arvutivõrgus
<http://www.eestipank.ee/press/ettevotete-laenuaktiivsuse-monevorra-suurenenud-17102014> (20.04.2015);
55. Eesti Reformierakonna ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna koalitsiooni tegevuskava, 20.03.2014 - Arvutivõrgus <http://www.sotsdem.ee/wp-content/uploads/2014/03/Kevadkoalitsioon-20032014.pdf> (03.05.2015);
56. Eesti Reformierakonna, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna ning Erakonna Isamaa ja Res Publica Liit kokkulepe valitsuse moodustamise ja valitsusliidu tegevusprogrammi

- põhialuste kohta, 08.04.2015 – Arvutivõrgus <http://www.sotsdem.ee/wp-content/uploads/2015/04/RE-SDE-ja-IRLi-valitsusliidu-lepe.pdf> (03.05.2015);
57. Euroopa Komisjon, Company Taxation in the Internal Market, COM(2001)582 final. Brüssel 23.10.2001 – arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/company_tax_study_en.pdf (03.05.2015);
58. Euroopa Komisjon. EC Law and Tax Treaties. Brüssel 9. juuni 2005 – Arvutivõrgus http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/personal_tax/double_tax_conventions/eclawtaxtreaties_en.pdf (03.05.2015);
59. Euroopa Komisjoni 06.12.2012 soovitus C(2012) 8806 – Arvutivõrgus http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/tax_fraud_evasion/c_2012_8806_en.pdf (03.05.2015);
60. Gale, W.G., Orszag, P. R. Tax Break. The President's Tax Proposal: Second Thoughts – Arvutivõrgus http://www.taxpolicycenter.org/UploadedPDF/1000451_break_012703.pdf (03.05.2015);
61. Germany Trade and Invest – Arvutivõrgus <http://www.gtai.de/GTAI/Navigation/EN/Invest/Investment-guide/The-tax-system/Company-taxation/corporate-income-tax-for-corporations.html> (03.05.2015);
62. Kallas: välisfirmade kasumi Eestist väljaviimine pole probleem – Arvutivõrgus <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/kallas-valisfirmade-kasumi-eestist-valjaviimine-pole-probleem?id=65459960> (03.05.2015);
63. Komisjoni 06.12.2012 teatis C(2012) 722 – Arvutivõrgus http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/tax_fraud_evasion/index_en.htm (03.05.2015);
64. Maksuvabad ja madala maksumääraga territooriumid – Arvutivõrgus <http://www.emta.ee/?id=1950> (03.05.2015);
65. OECD Policy Brief. Tax Effects on Foreign Direct Investment, 2008 – arvutivõrgus <http://www.oecd.org/investment/investment-policy/40152903.pdf> (03.05.2015);
66. OECD Tax Policy Studies. Fundamental Reform of Corporate Income Tax. No 16;
67. OECD Tax Policy Studies. Tax Policy Reform and Economic Growth, 20/2010.
68. Poliitikauuringute Keskus Praxis. Ettevõtete jaotamata kasumi mittemaksustamise mõju investeeringutele ja majandusarengule. Tartu-Tallinn 2010 – Arvutivõrgus https://riigikantselei.ee/sites/default/files/content-editors/TOF/TOF_uuringud/74_ettevotete_kasum_rm_raport.pdf (03.05.2015);

69. PricewaterhouseCoopers. Doing Business in the Netherlands 2014 - Arvuitvõrgus
http://www.pwc.nl/nl_NL/nl/assets/documents/pwc-rapport-doing-business-in-the-netherlands.pdf (03.05.2015);
70. Sotsiaalse ettevõtja juriidiline abimees, Advokaadibüroo VARUL, Tallinn 2012;
71. Sunley, E. M., jt. Estonia: a Program of Tax Reform. International Monetary Fund Fiscal Affairs Department, 2005;
72. Survey of the Implementation of Council Directive 90/434/EEC – Arvuitvõrgus
http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/company_tax/mergers_directive/study_impl_direct_quest.pdf (03.05.2015);
73. Swedbank AS aastaaruanne 2013 – Arvuitvõrgus
https://www.swedbank.ee/static/pdf/about/finance/reports/info_annual-report-2013_est.pdf (03.05.2015);
74. Tax Policy in the European Union - Priorities for the Years Ahead. Official Journal of the European Communities, C 284/8, 10.10.2001;
75. Taxation and Investment in Latvia 2013. Reach, relevance and reliability: Deloitte Touche Tohmatsu Limited – Arvutivõrgus
<http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl-tax-latviaguide-2013.pdf> (03.05.2015);
76. Troyer, I. D. A European Perspective On Tax Recovery In Cross-Border Situations. EC Tax Review 2009/5;
77. World Bank Group, Pricewaterhouse Coopers. Paying Taxes 2015 – Arvutivõrgus
<http://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/pdf/pwc-paying-taxes-2015-high-resolution.pdf> (03.05.2015);
78. World Bank Group. Doing Business 2015 Going Beyond Efficiency – Arvutivõrgus
<http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2015> (03.05.2015);
79. Õiguskantsleri 05.09.2012 seisukoht nr 6-1/120508/1204133;
80. Äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu seletuskiri –
Arvuitvõrgus http://www.riigikogu.ee/index.php?op=emsplain&page=pub_file&file_id=5c53690e-3d90-08a2-d4e0-21475f09a48c& (03.05.2015).

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, **Liisa Paltsar**,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose **Eesti residendist äriühingu tulumaksuga maksustamise süsteemi eelised ja puudused rahvusvahelises konkurents**is, mille juhendaja on **dr. iur. Lasse Lehis**,
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **04.05.2015**